

COMMENTARII
DE REBUS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLVMINIS XXVII. PARS II.

LIPSIAE, MDCCLXXXV.

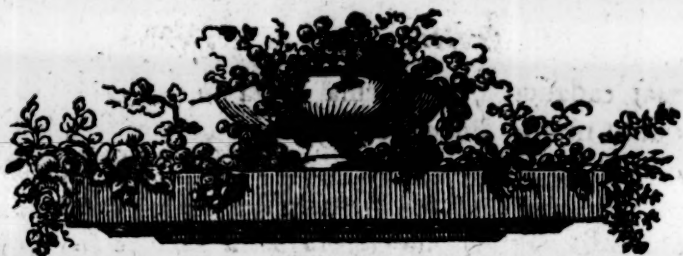
APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH

Venduntur etiam

Londini apud Fr. Elmsly, Edinburgi apud Io. Balfour, Lugd. Bat. apud
Fratres Luchtmann, Parisiis apud Barroi senior. Venetiis apud Io. Bapt.
Pasquali, Milano apud Ios. Galeazzi, Augustae Taurinor. apud
Laurent. Giraud, Holniae apud Magnum Swederum.

I.

Acta Regiae societatis medicae Havniensis. Volumen I. Havniae 1783. in 8. cum tabula aenea elegantissime sculpta, Geum urbanum ad naturam exhibente, et fronte libri nosocomii Regii Fridericiani prospectu ornata 480 pagg.

Continentur his actis doctissimorum virorum opera sequentia:

FRID. LUDOV. BANG *Selecta diarii nosocomii Fridericiani pro anno 1781.* Comprehenduntur his observationibus vilia multa, rara quaedam. In viri post compressum violenter alui fluxum sanguinolentum hecticis vomituque continuo vexati cadauere omentum admodum longum in pelvium dependens, intestina omnia contracta, ventriculus inflammatus, pylorus callosus, crassus, coalitis ita lateribus, ut omnis cibus transitus praeccluderetur, inuenta sunt. — Diabetes cum scorbuti symptomatibus antiscorbuticis, imprimis citri succo, sanatus est. *Scorbuticum diabetem* appellat Cl. vir. — In mulieris post apoplexiam hemicrania et paralyssi pedis sinistri laborantis cadauere dura mater sub bregmate dextro callosa, in hemisphaerio (cerebri) eiusdem lateris tres abscessus inuenti sunt. In feminae post cephalalgiam enormem, delirium, insomnia, caet. demor-

tuæ cadauere duo ossicula acuta superficiei internæ duræ matris affixa et in dextro cerebri ventriculo ferum sanguineum reperta sunt. — In virgine post menstruum fluxum obstructum pectoris oppensione et cordis palpitatione demortua in pectore seri copia admodum larga, cor insignis magnitudinis et capacitatis, aortae curvatura enormiter expansa et cartilaginosa substantiae inuenta sunt. Asphalti oleum ad phthisin ab ossiculo in asperam arteriam illapso productam cum cucumerum succo admodum valuit.

p. 26. GULBRAND *de vi antispastica et emmenagoga emeticorum.* Puellae ex menstruo fluxu suppresso convulsionibus correptae kermes minerale ad grana quatuor cum cremore tartari datum convulsiones sedavit, menstruum fluxum restituit. Eadem et in alia observata sunt.

RANÖE *symbola ad historiam dysenteriae epidemice autumnno anni 1779. circa Aarhusiam grassantis.* Biliosa fuit dysenteria. Rheo nupta ipecacuanhae radix in initio data morbo multum detraxit. Rarissime anodyna morbus sequisuit. Pueris magnesia cum fructu data. Frumenti spiritus tormina pertinacissima, cum aluo consipata excitavit. Subinde post eius usum inmanis hypogastrii dolor, stranguria, nigri vomitus, singultus, anxietas, debilitas, aphthae, mors. Putridum in progressu factum morbum debellarunt cortex Peruvianus, et euacuantia postea data.

DE MEZA *vis corticis Peruviani suspecta in haemoptoes et phthiseos curatione.* Inflammatorius in his morbis sanguinis status est, eique obest omni modo cortex, si et nitro adiungatur. Ad haemoptysin et roborandi scopo datus cortex Peruvianus parum profecit. Tabidorum febrem, tussim, sudores, auxit medicina, intermittentibus tantum febribus et ex earum genere continuis accommodata.

BUCHHAVE *aethusae cynapii in corpore humano* p. 51.
effectus nociuus. Conii inaculati herbam Cl. vir semper malo cum successu aegris praescripsit. Postea experimenta docuere, conium a culpa vacuum fuisse, malosque successus ab aethusa conio maligne admixta obortos esse. Induxit aethusa conio admixta tremores, vertiginem, oculorum hebetudinem, vomitum, virium defectum. Conium postea verum datum cancrofa vlcera perfecte sanauit. Eosdem effectus subinde et violentiores aethusa in aliis induxit. Docetur tandem, quanti intersit verum conium dare.

CALLISEN *specimen descriptionis morborum anno 1779. in nosocomio nautico grassantium.* Prima haec particula pectoris morbos complectitur. In 185 aegris pectoris inflammatione laborantibus 34 diem obiere supremum. Primum morbi stadium rarissime Cl. vir vidit, pluribus in nosocomium delatis pectore iam suppurato, gangraenoso (hinc tam copiosae mortes.) Symptomata febris ex biliosa inflammatoriae excepit tussis cum eiectione sanguinolenta foetidissima, fausto successu, si eiectione ad 13 vel 15 diem augetur. Conualuerunt tamen aegri hebdomade morbi octaua vel nona, phthisici obiere quinta. Putredinis summae et bilis acerrimae indicia plurima. — Breue leuamen venae sectiones attulerunt, nec eorum status peior fuit, quibus sanguis non detractus est. Quo frequentior sanguinis missio, eo citior mors. Adhibuit Cl. vir tartarum emeticum, adfectum latos a spina dorsi ad sternum vsque vesicatorio tectum, postea cortex Peruuianus exhibitus est. Senegae infusum symptomata vehementer auxit. — In XII. aegrotis a morbo phthisicis VI. oleo asphalti et corticis infuso sanitatem recuperarunt.

AASHEIM *relatio mortis subitae, genii morbofi* p. 77.
subdoli et visorum in cadauere defuncti aperto, una cum monitis circa diagnosin et prognosin difficilis morbi

ilei. Iuuenis post paſtum vomitu, torminibus, con-
vulſionibus vexatus ſtatim obiit, ſaniſſimus antea,
Lien in cadauere naturali durior. Inteſtina admo-
dum inflammata. Pericardium aquis repletum. Ce-
rebri ſubſtantia corticalis, medullaris rubicunda.

TODE *de cephalalgia rheumatica hirudinibus ex-
templo ſublata.*

BANG *continuatio diarii noſocomii Fridericiani.*
Vini acetum ter in die ad vnciam diuſidiam datum
inſaniam depulit. Vteri tumorem cicutae extractum
cum gummi ammoniaco minuit. — In melanco-
lici cranio piaae matris venae mire turgidae, in baſi
encephali ſerum ſanguinolentum. Bilis in veſicula
fellea nigra. Inſaniam aceto ſaepe ſanauit Cl. vir.
Poſt capitis a lapſu commotionem pus circa duram
matrem, ſplen purulentus inuentus eſt. — Vtilia
plurima obſeruata hoc diarium continet.

p. 119. BUCHHAVE *de Gei urbani radice, pharmaco corti-
cis Peruuiani ſuccedaneo.* Plantae descriptio prae-
miſſa eſt. Radix vere colligenda, in patulo, frigido
loco ſiccanda. Virtutem adſtringentem, alexiphar-
macam, putredini aduerſam habet. Prima cum ea
tentamina in febribus intermittentibus inſtituta ſunt,
vbi efficacia omnem ſaepe exſpectationem ſuperauit.
Tres aut quatuor drachmae ad febres maxime rebel-
les datae ſunt. Sanati et alii morbi periodici hac ra-
dice ſunt. Et eſſentiae vtilitas quaedam adſcribi-
tur. In haemorrhagiis, tuſſi conuulſiua, caet. vtilis
radix eſt.

GULBRAND *obſeruationes de eryſipelate.* De verti-
gine periodica eryſipelate zonali ſoluta. Altera ob-
ſeruatione eryſipelas veſiculare deſcribitur.

p. 150. AASKOW *descriptio et methodus medendi febris
tertianae duplicis periculofiſſimae, anno 1779. Haſtiae
graſſantis.* Die quinto delirium, frigus corporis,
anxietas, poſtea ſitis, dolor, ſingultus, tendinum
ſubſultus, Iuuit methodus ſueta: euacuantibus ma-
teriaae

teriae parte expulsa, cortex Peruvianus datus est. Symptomata a spasmodis pendentia nec opium, nec moschus sedauit. Vnicus aeger lethargo captus periit. Alium singultus iugulauit, alios quosdam inflammatio viscerum abdominis.

SCHOENHEYDER *observationes medicas varii argumenti.* Angina inflammatoria cum febre manifeste remittente coniuncta cortice Peruviano sanata, Clyster ex opio et asa foetida vomitus hystericae admodum continuos sedauit. Arthritidem mercurius sublimatus corrosiusus sustulit. Vlcera a variolis residua decoctum foliorum cicutae externe adhibitum sanauit.

AASHEIM *de vi anthaemoptoica radice ipecacuanhae minutis portiunculis datae.* Aegri morbo, sanis antea pulmonibus existentibus, fere desperato ob copiosissimam, perdurantem, nec ulli medicinae cedentem haemoptysin subuenit mire ipecacuanha iterato ad quartam grani partem data. Dosis tertia vomitum concitauit.

ROBERT *observatio de morbo maculoso haemorrhagico.* Puella post saltationem, aestuante corpore frigori exposita, largissimum fluxum vterinum cum febre passa est. Altero die sanguis foetidus, tenuior ore reiectus, bullae in ore tali sanguine refertae, nares sanguinem fundentes, lotium sanguinolentum, maculae in cute rubrae, sanguinolentae. Nitrum cum oxymelle datum, vena secta, rheum adhibitum est praepostere. Morbum sanauit vitrioli spiritus, cortex Peruvianus.

SAXTORPH *observatio de foetu aperto abdominis visceribusque abdominis solo peritoneo testis nato.*

AASKOW *de hydrope observationes.* In viro hydrops abortus est post dysuriam ortam a lotis aqua frigida genitalibus. Gangraenam, incisis extremitatibus inferioribus ortam, cortex Peruvianus sanabit. — In alia aquae a perfrigerio corporis col-

lectae refrigerantibus medicinis et tartari cretore
eductae sunt. In anasarca phthisicorum cucumerum
recentium succus saepe profuit.

RANÖE *symbola ad historiam morbillorum epide-
mice anno 1781. grassantium.* Mitissima epidemiae
indoles fuit.

de MEZA *rara podagrae metamorphosis.* Fuit
paresis faciei ad latus dextrum, cum linguae tituba-
tione. Dolorem in pedis digito postea abortum ex-
cepit gangraena, qua omnes digitorum phalanges
cecidere. Vlcus demum consolidatum est.

p. 218. BUCHHAVE *observationes varii argumenti.* Me-
lancholica femina cultello, quo calami scriptorii
aptantur, ventrem sibi perfossit. Resedit in vulnere
culter. Sanatum vulnus est, sed mala plurima, hy-
stERICAM affectionem referentia, oborta sunt. In epi-
gastrio et hypochondrio dextris tumor elasticus,
magnus, dolens. Sub ventriculi sede cicatrix con-
creta. Tandem doloribus exhausta obiit. Inciso
abdomine aer putridus cum sonitu prorupit. Inte-
stina inflata, inflammata. Colon cicatrici adhaerens
nigrum, gangraenosum. Infra hoc foramen tumor
in mesocolo callosus, cauum referens incisusque cul-
tellum continens nigrum. Erosa ferrea cultelli pars
fuit, ex aurichalco praeparata pars polituram passa
nouam est. — Rheumatismus brachii euacuantibus
aluinis penitus sanatus est. — Epilepsiae perio-
dicae (terrore ut plurimum inductae) cortice Peruvia-
no sanatae exempla. — Melaena scorbutica. —
Scorbutus liuidus. — Rubeola anomala. —

BANG *selecta diarii nosoconii Fridericiani pro an-
no 1781.* Signis inflammationis in visceribus infimi
ventris et putredinis praesentibus, securiorem anti-
phlogisticam curam semper comperit Cl. vir. —
In viro diarrhoea diuturna demortuo intestina tenuia
omnia mire coarctata, pancreas, hepar indurata, ven-
triculus callosus reperta sunt. In asthmate periodico
demor-

demortuo hepar enorme, induratum, pulmo dexter admodum exiguus. Morbilli grassantes benignissimi, licet putridae febres simul grassarentur. — In viro post capitis dolorem delirante, somnolento, rigido, muto sanguis intra cranium effusus, vasa cerebri turgidissima, dextrum hemisphaerium cerebri molle, putridum. — Apoplexia demortuus cerebrum compactum, laxius cerebellum habuit. In alio cerebri substantia admodum mollis, cerebri hemisphaeria coalita. Inflammationes pectoris febribus putridis adiunctas saepissime vidit, admodum periculosas. Haemoptysin saluatio admodum copiosa excepit. In viri, qui tumorem in abdomine perceperat cum intolerantia omnis cibi solidioris, vomitu, corporis colliquatione, post mortem incisi abdomine nulla intestina visa sunt, eorum vero locum mesenterii tumor occupavit, totam abdominis cavitatem implens, materiem saniosam effundens. Naturalia caeterum omnia, praeter intestina loco suo depulsa. Febres tertianae gei rivalis radice sanatae sunt. Potum nimium hydrops excepit, hydropem depulsum difficilis mictio, hanc arthriticus dolor. Pectoris inflammationes ad caput delatae ad Nostri mentem semper inflammatoriam methodum requirunt (sed semper ad fordes, ob consensum, respiciendum). Putrida febris cum petechiis larga sanguinis ex vtero profusione sanata est. In alio haemoptysis funesta oborta. Multum in puerperali febre Borax veneta ad lochia restituenda, omnia pacanda, contulit. Incisum puerperali febre demortuae cadaver exhibuit serum purulentum in pelvis cauo, superficiem vteri anteriorem crusta purulenta obductam, tubas Fallopii, ovaria inflammata. In alia eadem febre post sanguinis nigri vomitum demortua incisa tumidum abdomen feri admodum foetidi insignem quantitatem continuit, omentum sphaerosum fuit, viscera abdominis omnia putridam pul-

tem retulerunt. In alius eodem morbo demortuae abdomine serum flauum, purulentum, vterus sanguine grumoso distentus, ouaria inflammata reperta sunt. Vnica morbum feliciter superauit. Duratio vtplurimum brevis morbi, ad quinq̃ue dies est. (Alius speciei puerperarum febrem nos nuper vidimus. Post morbidam causam in abdomine resolutam morbus, abscessuum more, in pectus translatus est, catarrhumque induxit paene suffocantium cum inflammationis notis leuioribus pulmonum. Abscessus postea cum summo aegrae leuamine sub axilla ortus est, durus admodum, admodum obscure fluctuans, fere scirrhusus. Aegra lectum reliquit, sed abscessus incisionem penitus negauit. Translata iterum materie ad abdomen, morbus putridissimus, cum inflammatione ortus est. Tandem pedes intumere, scissoque sponte tumore lacteae materiei insignis admodum copia prorupit; sed gangraena in internis partibus nimis adfectis aegra mortua est, quinta morbi hebdomade, seruanda sine dubio, si abscessus incisionem tolerasset.) In cadauere viri, qui diuturnis torminibus cum vomitu et corporis colliquatione laborauerat, extremitas ventriculi dextra dura, cartilaginosa, caput neonati magnitudine referens, ad pylorum materiam ichorosam continens inventa est. Ventriculi capacitas admodum parua. — Putridae febres gastricaeque aliae Augusto grassatae sunt, frequenter etiam viscerum imi ventris inflammatio. Puerperali febre demortuae cadauer omentum, colon, mesenterium, ventriculum, vterum, ouaria inflammata, ex parte gangraenosa exhibuit. In alia abscessus in altero ouario, vteri interna superficies gangraenosa, naturalia caeterum omnia. Serum in abdomine effusum in omnibus cadaueribus repertum est. — In morbo nigro demortuo ventriculus admodum attenuatus, perforatus repertus est, in alio eodem morbo, post persistentem deglutitionis diffi-

difficultatem demortuo cadauer maxime attenuatum ventriculū intus inflammatum, rugas callosas versus cardiā maxime prominentes humorem atrogumosum multum continentes, cardiā scirrhosā, cartilagineā, oesophagum infra scirrhosum, cartilagineum, orificium ventriculi superius angustissimum, specillo vix peruium, pancreas scirrhosum, hepar cartilagineum, exhibuit. — Incisum putrida febre demortui cadauer piā matrem telae cellulosaē inſar inflammataē serumque in cerebro copiosum exhibuit. Sana caeterum omnia. In alio eodem morbo exſtincto serum tantum in capite reperiunt. — Colicae spasmodicae, colicā pictonum referentis, exempla. Sanati sunt hi morbi primum inflammationi aduersis, postea spasmum sedantibus, emollientibus medicinis. — Sinapis Anglici pulvis ad febrem admodum putridā cum petechiis praecclare valuit, in aliis vero casibus non aequae. Aegri medicamentum, efficax certe, facile recusant. — In puerperali febre demortua ante mortem puris insignis copia ex umbilico sponte profluxit. Purulenta, inciso abdomine, et sphacelosa omnia. Quartanas tartari cremor cum sale ammoniaco sanauit. — In dysuria demortuo hepar enormis magnitudinis, pancreas induratum, vesica vrinaria crassa, callosa, exulcerata. In capite serum. — Hae obseruationes doctissimi omni modo viri summum obseruandi studium produnt, rerumque vtilissimarum copiam magnā continent, vt verum libro ornamentum sint.

GULBRAND in epidemiam morbillosam Havniae P. 303. circa primam anni 1781. quadrantem grassantem annotata medico-practica. Dimidia aegrorum pars adulti fuere. Nulla inflammationis signa sanguis initio extractus praebuit. Menstruatae durante morbo, eo superato menses copiosissimos expertae sunt. Morbus admodum mitis, nulli fatalis.

AASKOW *observationes practicae.* Leniorem gummi guaiaci cum sacchari spiritu solutio podagricum insultum reddidit, lumbaginem, arthriticum asthma leuauit. Illito abdomini vnguento mercuriali plures obstructionibus viscerum laborantes, frustra efficacissimis medicinis exhibitis, sanati sunt. Abortum habitualement praueertit situs tranquillus, temperatissimum regimen, opiatorum vsus. Laxantia, rheumi cum sale medio, caet. ad febrem puerperarum mire profuerunt. — Auctoris filius crusta lactea repressa conuulsionibus necatus est. Inciso cadauere, mesenterii glandulae induratae fuere. Alius puer trucidatus est materia crustae lacteae ad pulmones delata. Alius, eodem modo trucidati, hepar, diaphragma inflammata, mesenterium obstructum, fuere. — Maculosum morbum WERLHOFII in puella vidit Cl. vir, euacuantibus, antiphlogisticis, antiputridis sanatum.

BUCHHAVE *colicae lactentium cura.* Eclampsiae puerilis frequentissima causa ex Nostri sententia colica est. Origines ducit haec colica a meconio retento. Maxime frequens eius causa acrimonia acida est. Tartari salem ad grana circiter vnum ad tria pro dosi datum, seu specificum commendat, et nutrici exhibendum. (Nostram speim magnesia alba bene praeparata rheo et sali mirabili Glauberiano nupta raro sefellit. Multa etiam praestat mixtura Boerhaaviana, quam arcanam habuit, in epistola ad BASSANDVM descripta: fallax aliquo modo tartari oleum esse videtur.) Ad *herpetem lactentium* (morbum crustam lacteam admodum referentem, forte crustam lacteam) alcali fixum specificum etiam est. Externe vnguentum ex mercurio praecipitato albo cum axungia laudatur.

P. 331. **RANÖE** *observationes medico-practicae.* Pustulosum herpetem balnea tepida depulere, alterantibus praemissis. Radice gei vrbani erosionis in hystericae

cae abdomine sensus sublatus est. Periodicam cephalalgiam eadem radix sanauit, febres vero tertianas simplices non aequae. Quotidianam febrem sanauit, nec non lentam febriculam post pleuritidem superatam. In hectica febre radix decocta leuamen attulit, periodicam cephalalgiam non sustulit. — Cicuta triginta tres aegros a tussi conuulsua liberauit. Emetica tamen medicina praemittenda fuit, quo non facto tussis pertinacior a cicuta euasit. Moschus in casibus desperatis, cicuta nullam opem adferente, iuuuit.

GULBRAND *semicupii tepidi effectus salubris et celer confirmatus in ischuria cystospastica.* Ab anomalia haemorrhoidali et potu spirituofo nimio morbus ortus.

CALLISEN *obseruata quaedam circa febrem putridam annorum 1779—80. cum adiunctis morbis circa inefficaciam corticis Peruuiani et efficacissimam vim pulueris seminum sinapeos Anglicani.* Febris admodum putrida, cum neruosis symptomatibus intensis. Cortex Peruuianus camphora, spiritu vitrioli dulcificato nuptus, in decocto datus ad morbum suppressendum parum valuit (forte ob purgationes in initio, ante coctam materiam ad euacuationem datas.) In tribus aegrotis hac curatione vix vnus euasit. Sinapis semen ad drachmam dimidiam pro dosi datum vires instaurauit, putredinem cohibuit, symptomata debellauit. Hoc remedio potissimum effectum est, vt vix decimus morbo succumberet.

AASKOW *observationum medicarum triga.* Dorſip. 370. spinæ incuruationem restituit foniculus ad mentem III. POTT incisus. Inflatum in puero ab ingluuie mire abdomen epithemata frigida statim coercuerunt sanaruntque. Loquela post variolas perdita mercurialibus restituta.

de MEZA *febris lenta neruosa cum pyuria.* Febris in spirituosorum potatore, ad animi adfectus admodum

dum procliui oborta est. Cura putredini et sordibus opposita parum profecit. In locis cute a vesicantibus denudatis gangraenae signa. Tandem, stimulo oborto, pus aeger cum leuamine morbi minxit. Antisepticis, vires instaurantibus medicinis restitutus est.

RANÖE *observata circa febrium intermittentium diuturnarum et male tractatarum sequelas.* Breui et vtili modo sequelae intempestiarum curationum enarratae sunt. Febrem intermittentem vini spiritu cum pipere suppressam excepit cephalalgia cum virium decremento, euacuantibus sanata. Suppressam eodem modo excepit dolor ultimarum vertebrarum dorso constans, cum decubitu in latere sinistro intolerabili. Vesicante regioni hepatis adplicato febris restituta est. Eodem modo suppressa febris oedematosum totius corporis tumorem induxit. Aquae in abdomine collectae. Mors. Omentum, hepar, lien, magna, mollia, varie concreta. Eodem pae-
ne modo suppressae febris successit cardialgia cum articulorum convulsione. Morbus emetico sanatus. Cortice Peruviano suppressa febris pedum tumorem cum hypochondrii dolore induxit. Purulenta postea aeger sputo reiecit, necatus alui profusione copiosissima. In cadauere pylorus contractus, callosus, hepar induratum, pectus sero oppletum, scirrhus in pulmonibus tubercula. In ascite hydrope post intermittentem febrem demortuo hepar e meris tuberculis duris compositum repertum est. In alio ab eadem causa hydropico hepar induratum quodam modo, glandulae mesenterii iusto duriores, pectus sero plenum reperta sunt.

P.394. TODE *exemplum fallaciae in observanda et confir-
manda remediorum fallacia.* Morbum sibi sustulerat aeger medicina quadam occulta, quam Noster suis consiliis sublatum putarat.

SAXTORPH *meditationes de utero sub graviditate rupto, aegra per sex hebdomades superstita.* Onus paulo

paulo ponderosius grauida quum in alium locum transferre vellet, dolorem acerrimum in regione lumbari sensit. Deliquium animi: sanguis ex genitalibus profluxit. Solita XIV. diebus elapsis negotia transegit aegra. Subinde tamen ingens vteri haemorrhagia, non cohibenda. Partus acceleratus est. Ex vteri atonia mors. Abdomen in caduere aqua sanguinolenta plenum, vterus inflammatus, in posteriori parte a collo vsque ad fundum scissus.

CALLISEN *relatio epidemiae bilioso-nervoso-putridae in classe Regia ac nosocomio nautico grassantis, una cum obseruatis circa effectum camphorae dosi consuetis longe maiori datae et seminum sinapeos Anglicani intus sumtorum.* Morbus inprimis reduces nautas de capite bonae spei tentauit. Nervosae febris faciem induit, symptomatibus putredinis iam mitioribus. Quos durante hac febre dysenteria corripuit, omnes mortui sunt. Debellauere morbum euacuantia, cortex Peruvianus, camphora ad drachmam dimidiam iterato pro dosi data. Induxit calorem cutaneum minorem, pallorem, anhelationem, pulsum crebrum, inaequalem. Breui post omnia liberiora, optata magis, sudores, prospera valetudo.

TODE *de eximia opii virtute antivenerea obseruationes variae.* Opium in sanandis symptomatibus venereis *inauditor*, incredibiles (?) effectus edidit. Sanauit opium, dosi eius per gradus aucta, vlcera venerea foetentia admodum, faucium vlcera et condylomata, ingentes in genitalibus foemineis cruciatus, genitalium vlcera, excrescentias, caet.

RETZ *spiritus vini camphoratus aqua miscibilis.* Camphora oleo vitrioli soluta, postea aquae frigidae ope praecipitata, spiritu vini remixta, aqua exacte solui passa est. Eodem modo et camphora nitrata aqua solui, cum spiritu vini passa est.

de MEZA *obseruatio de grauiditate mixta.* Tumor pinguis, pulposus, in vtero, vna cum foetu extractus. Molam fuisse putat.

P.451. RANÖE *obseruationum medico-practicarum subiugarum decas.* Continet symbola ad historiam catarrhi, vere 1782. epidemice grassantis; continuata cum radice gei vrbanis experimenta. Nec intermittente, nec hectica febre laborantibus leuamen attulit. Conduxit hystericis, conualescentibus, haemorrhagiam passis. Fluorem album copiosissimum erodentem sustulit cortex Peruvianus cum calcis aqua decoctus. Lochia pyralismus suppleuit. Epilepsia floribus Zinci sedata. Spasticam aphoniam sanauere epispastica collo imposita.

AASHEIM *exempla de vi antarthritica trifolii fibrini.* In arthriticis adfectibus, praesente simul putrida humorum dissolutione, praeclaros effectus succum (efficacissimae alias plantae) edidit.

ABILDGAARD *aliquid ad physiologiam musculorum pertinens.* Mechanismum concernit actionis musculorum in animalibus.

ABILDGAARD *casus medico-legalis.* Repentinam mortem apoplectici concernit. In cerebro sanguis et serum cruentum effusa.

II.

Medicinisch-chirurgische Beobachtungen, nebst einigen Anmerkungen darüber von CHRISTIAN LVDWIG MVR SINNA — Zweyte Sammlung. Berlin bey Himbürg. 1783. in 8vo. 184 pagg.

i. e.

Obseruationum medico-chirurgicarum fasciculus, Auctore CHRIST. LVDOV. MVR SINNA. Collectio II.

Prima obseruatione historia epidemiae catarrhalis, quae anno 1782. per totam paene Europam grass-

grassata est, traditur, simulque de febre inflammatoria quaedam exponuntur.

Petropoli primum morbum obortum esse, (qui tamen, teste graui in his rebus viro, Ill. PALLAS, longe remotiores origines habuit). Herfordiae maxima militum copia, quorum sanitatis cura Nostro demandata est, morbo correpta est, quumque aegrorum copia mire incretceret, sani partim venae-
sectionibus, partim purgantium, partim, verum raro, emeticorum vsu a morbo optime praeseruati sunt. Morbus manifeste contagiosus et ab hominibus in alios propagatus fuit. Catarrhalis plus minusue inflammatorius fuit, subinde tamen, quamuis raro, et bilis corrupta, emetico excutienda in ventriculo haesit. Venae-
sectiones copiosissime administratae sunt. Praestantissima medicina nitrum cum tartari cremore fuit.

Inflammatoriae febres, inprimis pleuritides et p. 30. peripneumoniae, eodem anno, priusquam epidemia illa Russica ingrueret, frequenter grassatae sunt. Alios acuto modo, maxime solito, alios vero diuturno, leuioribus morbi symptomatibus morbum ipsum diu praecedentibus, corripuerunt, hique et diutius et grauius aegrotarunt. Medendi suam methodum fuse Noster describit, qua adhibita omnes aegri conualuerunt. Ea in antiphlogistico regimine exacto, venae-
sectionibus, subinde et repetitis, et nitri cum cremore tartari vsu constitit.

Eo autem in casu, vbi morbus lente inualuit, praeter copiosam in initio statim institutam sanguinis missionem, purgantes antiphlogisticae medicinae mire profuerunt, emeticae autem tam vehementer nocuerunt, vt, data tali aegro hoc modo affecto ex tartaro emetico medicina, aeger hepatis et diaphragmatis inflammatione admodum periculosa corripere-
tur. Postea camphora cum nitro insigni cum succellu data est, eademque et vesicatoria loco affecto

imposita sunt. Tussis pertinax, spasmodica, siccæ, quæ sæpe post hunc morbum remansit, medicamento ex opio, ipecacuanha et camphora tantum sedari potuit. Hoc spasmo autem non praesente, opium in pectoris inflammationibus semper nocuit, idque effecit, ut inflammatio in suppurationem terminaretur.

De crusta inflammatoria quaedam subnexa sunt. Eam durantibus inflammatoriis morbis non generari, verum in sanguine iam praexistere. Purulentam etiam materiem non in vasis, verum extra vasa, in tela cellulosa, aut in vulneribus generari.

p. 89. Altera observatione *furunculi maligni cum febre putrida coniuncti historia* traditur. Furunculus absque causa quadam manifesta in hypochondrio sinistro obortus est, ingentem magnitudinem nactus et postea gangraenosus factus. Simul febris ex colluvie putrida primarum viarum adfuit. Inciso profunde furunculo amplo eiusque admodum inflammatis marginibus, inflammatio statim sedata est et sanies copiosa cum aegri leuamine effluxit. Gangraenosam putredinem cortex Peruvianus cohibuit. Alii furunculo maligno in nucha correpto Noster furunculum quum incidisset, occipitis os profundissime erosum inuenit. Hi furunculi aut cum febre inflammatoria aut putrida coniuncti sunt, eosque maxime occupant, quos arthritidis aut rheumatismi detinuere.

p. 107. Tertia observatione *efflorescentiae cutaneae pertinacis a crusta lactea productae historia* traditur, simulque de *crusta lactea* disseritur. Methodum suam scabiem curandi primum Noster exponit. Omnia medicamenta, quae sanguinem puriorem reddere dicuntur, damnat, aegrosque suos, et inueterato morbo laborantes, sulphure sanat interne cum camphora dato et unguento ex sulphure et albo vitriolo externe adhibito. Exanthemata dirissima crustas foedas foetidisque formantia a crusta lactea orta sulphure

phure antimonii aurato cum dulci mercurio et camphora interne dato et reprimentibus medicamentis externe adhibitis sanauit. Violam tricolorem & STRACKIO, V. III. nimis laudatam non probat, neque in aegris crassa lactea laborantibus viam singularem illum foetorem referentem obseruasse asserit.

Cataractae operatione chirurgica infeliciter extra p. 127.
hae historia quarta obseruatione traditur. Altero oculo aegra iam capta erat, ex suppuratione rupto. Peracta feliciter operatione in altero oculo aegra visum statim recuperauit, verum ingens dolor et intensa suppuratio postea oborta est, quae oculum consumsit. Traditur simul et historia extractionis cataractae, cuius depressio antea infelici cum successu tentata fuerat. Aeger visum penitus recuperauit.

Carpi violentia externa contriti symptomatumque p. 144.
inde ortorum historia quinta obseruatione exponitur. Gangraena oborta est humerum simul occupans, pessima, talisque, vt mortem aegro statim instare Noster putaret; verum incisionum aptarum et inprimis corticis Peruuiani interno et externo vsu humerus seruatus est, cubito in articulo rescisso. Quumque ossis humeri condyli post hanc operationem per sex paene menses nudi essent, nullamque durante hoc tempore mutationem paterentur, ex hac obseruatione HOFFMANNI obseruationem confutat, qua constat, omnia corporis humani ossa corrumpi, simul ac nudentur et libero aëri exponantur. Pluribus obseruationibus asserti Hoffmanniani falsitatem et hoc probare annititur, quod scorbutus non ex humore ossis corrupto, sed ex singulari acrimonia oriaur, sanguinem ita dissoluente, vt vasis contineri nequeat, maculas et partium solidarum ossiumque exulcerationem producat.

III.

JOHANN DANIEL METZGERS — *vermischte medicinische Schriften. Erster Band. Koenigsberg 1784. 18 pl. in 8. Zweyter Band. ibid. eod. 15 pl. Drüster Band. 1 Alph. 4 pl. in 8.*

i. e.

Varia scripta medica auctore IO. DAN. METZGER.

Aduersaria medica latino sermone conscripta Cl. Auctor ante aliquot annos edidit; quum autem vernacula lingua conscripti libri in Germania magis amentur, hoc opere aduersaria sua Cl. vir hoc modo continuauit, vt et notatu digna, quae in aduersariis continentur, locum in hoc nouo opere inuenirent.

Primum *cadauerum* extispicia exhibentur. Primum de viscerum translocatione agitur, nouus tamen illius casus non adfertur.

p. 51. *Calculosi anatome.* Pauci calculosi in Borussia dantur. Tumor in lumbari regione pus continens, et a rene verosimiliter suppurato pendens, obortus est, quo inciso aeger asthmate conuulsiuo correptus obiit. Inciso abdomine aqua foetidissima, viscera pure obsita, intestina inter se coalita, hepar praegrande, omentum suppuratum, visceraque omnia foetidissima inuenta sunt. Intestina maxime macerata mollissimaque fuerunt. In eo loco, vbi mesocolon cum splene et rene sinistro per telam cellulofam connectitur, puris maxima copia inuenta est. In ipso rene purulenti abscessus. Dexter calcaream materiam continuit. Vesica vrinaria vtero virgineo ex omni parte similis, pulmones collapsi, pure obsiti fuere.

p. 63. *Maniacae incisio.* Caluaria valde tenuis, ex parte pellucida, instar tenuissimae chartae, in pellucida parte foveae quaedam. Corpora striata non striata erant.

Apoplexia defunctas anatome. Iugulares arteriae venaeque sanguine nigro refertissimae, caluaria intus nigris punctis oblita et in dextro latere magis obscura fuit, ob sanguinem nigrum ibi congestum. In cerebri ventriculis aquae insignis copia. De caussa apoplexiae proxima simul disseritur. Instrumentalem apoplexiae causam in sanguinis aut aliorum humorum congestione versus cerebrum consistere nullo modo negari potest, et si vel a morbidis alijs materijs acribus apoplexia inducitur, eadem materies apoplexiam in tantum inducunt, quantum, consensus ope inter nervos vasaque sanguifera, sanguis versus cerebrum impellitur.

Observationes medico-practicae sequuntur. Pri-P. 89.
mum de venereo morbo agitur. Gonorrhoeam vere catarrhalem, cum phimosi Cl. auctor vidit, sed gonorrhoeam vere venereae indolis dari, eamque omnium frequentissimam esse asserit.

Modi varii contagii praeclare enarrantur. (Anni quidam elapsi sunt, quibus plures ruricolae in vno pago habitantes venerea lue curauimus. In plurimis venendae partes non laborarunt, sed os faucesque, faciei cutis, oculi, manifesto indicio, contagium per os in has partes propagatum esse, forsan per commune poculum, quo rustici vtuntur.) Efficacissima curandi morbum methodus ea est, qua mercurius corpori inungitur, ad cutaneos vero venereos morbos mercurius sublimatus corrosivus praeclare valet.

Scorbutum ab aëre incluso, sordido, stagnante P. 113.
Cl. auctor deriuat. Piscatores, qui in Borussiae oris maritimis vitam in aquis paene continuam degunt, a scorbutu omnes immunes sunt dentesque integerrimos habent.

Convulsionum ex masturbazione ortarum historia. Roborantia et antispasmodica selectissima parum profecerunt.

Febrem intermittentem, primum tertianam, post hac quartanam, deinde quintanam, demum erraticam, epilepsin excepit anthelminticorum usu paululum mitior reddita.

p. 139. *In chirurgicis casibus* synchondrotomiae, cuius felix successus fuit, historia enarratur. BRODHAGIVS, medicus obstetricius Regiomontanus, eam instituit. Mulier iam bis laborioso partu foetus enixa fuerat. Brachium foetus mortui praeuium rescissumque quum ad partum faciliorem reddendum non valeret, ad cartilaginis dissectionem, ceu vnicum vitae conservandae praesidium, Cl. BRODHAGIVS confugit. Cartilago admodum mollis fuit. Pelvis ossa tantum discesserunt, ut duorum pollicum spatium superesset. Operatio per quinque horas minuta duravit. Urina post partum semper probe effluxit. Vulnus facile coaluit. Decimo sexto post operationem die puerpera sine ullo incommodo in cubiculo ambulare potuit. Pubis ossa, naturalem figuram referentia, perfecte coaluerunt.

p. 161. Mulieri post coitum menstruus fluxus emanavit, abdomen sensim intumuit, perceptoque sat diu satque distincte foetus motu, doloribus ad partum correpta est, qui vero post XXIV. horas evanuerunt. Tandem febris intermittens oborta est. Remansit abdominis tumor, maxime in dextro latere. Os uteri paululum versus dextrum latus directum fuit. Conceptionem abdominalem aut in ovario Cl. Auctor suspicatur.

Sequitur paronychia a materia arthritica inductae historia, eamque virtutum specifici antipodagrici Americani enarratio, quod cum successu Cl. vir adhibuit. — Ulcera maligna, cancrosa, arsenicum bene debellavit, sed subinde pulmonum morbos, subinde et colicam periculosam induxit. Assa foetida ad ossium cariem non valuit.

In his, quae ad forensem medicinam spectant, primum asseritur, mulierem et a viro foetum concipere posse, cui mentula non iusto loco, sed sub frenulo perforata est. Probatur postea, pulmonum per aquam probationem adeo fallacem non esse.

In therapeuticis de actione medicamentorum in p. 215. corpore humano agitur.

Alterum volumen primum forensia continet. Responsum facultatis medicae Regiomontanae a Cl. viro elaboratum, de infanticidii suspicione. Suggillationes variae in cadauere infantis inuentae sunt humoresque in capite cerebroque extrauasi. In his causam mortis quidem sitam, sed eas a partu foetusque ex utero lapsu profectas esse, a Cl. viro asseritur. Alia sanguinis intra meninges et caluariam effusio in homine post ebrietatem et verbera apoplectico modo demortuo inuenta est, cui obducentes medici causam mortis absolutam tribuerunt, nulla, ut recte Regiomontani medici probarunt, nec ebrietatis nec prolapsus ebrii in terram ratione habita. De iudiciis medico-legalibus a medico forensi recte formandis multa lectuque dignissima a Cl. Auctore adduntur, simulque adseritur, pulmonum solitam-domiciniam recte institutam ad vitam infantum dignoscendam penitus sufficere.

De aere, aquis, locis Regiomontanis, de inco-p. 111. larum vitae genere, caet. Aër ob plures aquas proparum salubri habetur, ventis tamen quum ab omnibus vrbs perfletur, insalubritas tanta non est. Pestilentiae epidemiae, quae in Borussia grassatae sunt, secundum annorum seriem accurate recensentur, aliaeque epidemiae, quas Cl. Auctor obseruauit, dysenteriae, morbillorum, luisque bouillae.

Cadauerum extispicia. Fatuae mulieris, apoplexia p. 195. demortuae, anatome. In capite vasa turgidissima. Cerebri membranae caluariae firmissime adhaeserunt.

Durae matris pars cartilaginosa, cerebrum in pul-
ceam massam conuersum, suppuratum, et in ventri-
culo dextro abscessus. Monstra posthac varia descri-
buntur, tandemque vteri deficientis historia exponi-
tur, ab *Engelio*, medico Moscouiensi, descripta.

- p. 229. De nisu formatiuo paucis agitur, simulque *BLU-
MENBACHII* opera, quam in eo pertractando con-
sumsit, laudatur. Femina, quae, vt supra memini-
mus, synchondrotomiam passa fuerat, postea gemel-
los partu felicissimo edidit. Violam tricolorem ad
crustam lacteam felici cum successu *Cl. vir* adhibuit.
Additae sunt huic volumini tabulae natorum et dena-
torum Regiomonti ab anno 1774 ad annum 1789.
Mortis genera simul accurate notata sunt. In 23000
demortuis puerperarum numerus 263 fuit. Maxi-
mam stragem epilepsia, conuulsiones morbi ex den-
titione difficili, variolae et morbilli, phthisis, hy-
drops, dysenteria, alui profluvium et obstructio, fe-
bresque omnis generis edidere.

Tertii voluminis argumentum paulo accuratius
recensere lubet.

De morbis Regiomonti endemiis primum agitur.
Causae, quare tanta infantum copia moriatur, ex *No-
stri* mente sunt parentes male sani, qui valetudino-
sam sobolem progenerant, sordida, mucida humida-
que plebis habitacula, maxime subterranea, Regio-
monti frequentissima, cura infantum neglecta, in-
fantum per conductarum nutricum lac nutritio, ob-
stetricum inscientia seu bene instructarum parca co-
pia, caet.

- p. 27. Vermes infantibus Regiomontanis maxime fre-
quentes sunt. Helminthochorton ad eos multa
praestitit. Ad taeniam remedium *Clossio-Wagleris-*
num non valuit. Quidam et id non ferre potuerunt.
p. 34. Rachitis, probe recteque monente *Cl. viro*, ex
educationis physicae neglectu maxime oritur. Fre-

quens

quens lactea crusta est, ad quam violam tricolorem semper cum insigni effectū adhibuit. Crustam lacteam inueteratam, pertinacem, in puellis albo capillo praeditis maxime obseruauit. Illius curatio optime succedit cute impositis cantharidibus profunde suppurata. Vnguentum ad scabiem SCHMUCKERI, quod nos semper insigni cum usu et in maxime inueterata scabie adhibuimus, a Cl. Auctore adhibitum nil praestitit.

Phthisicorum tabidorumque numerus Regiomonti perquam magnus est, frequentissime autem incolae humidorum istorum et subterraneorum habitaculorum phthisi ex pulmonum suppuratione laborant. Saepius et phthises ex catarrhis neglectis et ex venerea labe oriuntur. — Vir antea perfecte sanus phthisicus euasit morboque confectus tandem periit, quum in lecto aegri decubisset pulmonali phthisi breui antea demortui. Laudantur ad eam balsamici vapores in pulmones immissi. Veneream phthisin mercurius sublimatus corrosiuus sanauit, pituitosa cortice Peruuiano debellatur. Fixus aer a Nostro ad hunc morbum non laudatur. (dephlogisticati nulla mentio iniicitur).

In chronicis morbis hepatis organorumque digestionis inferuentium morbi maxime ubique frequentes sunt. Icterus Regiomonti anno 1782. breui ante primum febris catarrhalis celebratissimae insultum epidemice grassatus est. Eum spasma ex Nostri opinione producent, bilis in duodenum intestinum transitum prohibentes.

Saepius hepar inflammatur, quam quis credat. Hepatitidem externam sinapisino costis spuriis imposito saepius Noster sanauit, in puerperis, post iram primis statim post partum diebus maxime frequentem. — Hydropici cantharidum essentia valde levantur. Mentis morbi omnis generis in Borussia admodum frequentes sunt.

p. 64. Venerei morbi frequentissimi sunt, maximeque hi a militibus propagantur a militia vacantibus, impotentibus, et a rusticis servis Polonis hoc morbo frequentissime infectis. Mercurius dulcis in pilulis exhibitus a Nostro ad morbos ex recenti infectione maxime laudatur. Ad rheumatismos venereos opium non valuit.

p. 70. Febres biliosas, pituitosas, gastricas vita sedentaria potusque calidi inducere. Venaesectionum in iis doxae. — Febrē puerperarum correptae omnes mortuae sunt. (et nos exemplis didicimus, earum curationem difficillimam esse.) In cadauere tali febre demortuae inciso abdominis viscera humore lacteo, odoris experte, obsita fuere.

Frequentes et rheumatismi et arthritides sunt. Febrē absente ad arthritidem arnicae flores multum valent. In quibusdam ex aconito lenimen morbi. Subinde apoplexiae epidemice grassantur, veroque 1783. plures iis occisi sunt.

p. 83. In ophthalmia a gonorrhoea suppressa inducā infectionem gonorrhoeae caeteris omnibus medicinis Noster praefert, quum gonorrhoea potissimum restituenta sit. (vidimus tamen, ad pertinacissimam et maxime perdurantem chemosin veneream curam ad gonorrhoeam instituendam non valuisse, omnibus in peius ruentibus. Tandem mercurius sublimatus interne et externe datus inflammationem debellavit, staphyloma autem in altero oculo residuum butyro antimonii ad Cl. IANINI mentem applicato perfecto sanatum est).

p. 98. Cancri pathognomonicon symptoma plane desideratur. Vnicuique ad eum remedium operatio chirurgica est. Faciei vlcus maximos dolores inducens mucilago cydoniorum optime leniit. Ulcera inferorum articularum partim biliosae originis sunt, partim et a suppressis haemorrhoidibus aut fluxu menstruo, secretionē urinae in senibus impedita scrophulosa

losa dispositione, arthritide et humoris cuiusdam salini decubitu pendent.

Oris erysipelas Regiomonti frequentissimum est. Caries ossium ex humorum laudabilium, in his inprinis, qui manu stuprationis crimine se foedarunt, defectu, frequens est. Notabilis adiecta est historia tibiae fracturae in masturbatore, in quo fractae partes difficillime coaluerunt.

De *raris morbis*, vesicae calculo, scorbuto et hy-p. 129. drophobia altera sectione agitur. Endemius olim vesicae calculus morbus fuit, nunc vero longe rarius evasit, omnesque calculosi tales sunt, qui cassia et thea non utuntur, sed cerevisia saturata, calefaciente. Caninae rabiei casum Regiomonti ab anno 1777. Cl. Auctor non vidit. Silesiacum remedium (ex meloë maiali) fidem Cl. viri non habet (nec nostrum plane; fatemur tamen, dissertationem Cl. *Schwarts*, quam et in commentariis recensuimus *), mentem nostram paululum mutasse. Plus fidei mercurius, cum quo XVI vel XVII. ad morsos integerrime praeservavimus, et belladonna habent). Mercurium aliis medicinis praefert. Eius actionem in veneni evacuatione per salivam consistere asserit. (quod certe non verum est. Nos et a canibus *manifestissime* rabidis ad morsos dimisimus, simul ac mercuriale unguentum paulo largius salivae profluvium excitaret.)

Nunc *ad medicinam forensam et politiam medicam* p. 141. *spectantia* sequuntur. Primum cadauerum incisiones legales exhibentur. Vulneris arteriae femoralis post quinque hebdomades absolute lethalis historia, qua probatur, vitae, post inflictum vulnus, diuturniorem durationem ad gradum lethalitatis minuendum non valere. Capitis vulnus per accidens lethale. Intra calvariā menyngemque et intra meninges cerebrumque multum sanguinis nigri coacti inventum est. Externum vulnus capitis admodum exile fuit, illaese

*) Vol. XXV. part. 3. p. 547.

illaeso cranio. Sanguinis effusionem a lapsu in pedicem vehementi, rixis durantibus, Cl. Auctor deriuat.

De rene a violentia externa rupto. Nil in caduere fractum erat, nullum externum vulnus a vi vehementissima illata conspici poterat. In abdomine multum sanguinis effusum. Ren alter perfecte ruptus erat, laceratis arteria venaque renali.

p.167. Historia capitis vulneris post XIII. hebdomades absolute lethalis. Hanc omnium maxime notabilem Noster putat. Cranium in tempore fractum a vi externa ab equo illata fissurae multae, vno in loco cranium depressum. Post diuturnam curam aeger demum ex abscessu in cerebri hemisphaerio sinistro nato mortuus est.

In sene, qui post leuem vim podici illatam in morbum inciderat lethalem, viscera abdominalia paene omnia maxime corrupta inuenta sunt.

p.200. Virgo a grauiditate, quam ex meretricio amore contraxerat, ita animo perculsa est, vt in lethalem hepatidem cum conuulsionibus epilepticis iunctam incideret.

In strenuo potatore ebrietate durante apoplexia necato omnia abdominis pectorisque viscera praeter naturam flaccida fuerunt et facile dilacerari potuerunt, pancreas in anteriori parte scirrhosum, biliarium ductus a glandulis induratis compressi, cor exsangue, dura mater plumbei coloris, venae in cerebri superficie sanguine turgidae fuerunt. In cerebri ventriculis fundoque cochlearia quaedam feri rubelli inuenta sunt.

p.212. Viri anatome post copiosam potationem in ipso concubitu cum meretricula demortui. Omnia abdominis intestina sanguine turgidissima, dura mater plumbei coloris, ventriculi cerebri sanguine turgidi, mentula liuida colore plumbeo fuere.

Mulieris, quae seipsam ex nimio Iesu Christi amore occiderat, anatome. Haec seipsam, dum feruentes preces effunderet, necauit, die fratribus Morauientibus, quorum societati adscripta erat, fessio. Vulnus dextro lateri infixerat, ut Christum et quoad vulnus imitaretur.

Pulmonum dextrum lobum prius, quam sinistrum, p. 231. in infante recens edito respirare, inferiorem huius lobi partem primum ab aëre extendi, reliquasque sensum, Cl. vir ex exemplo satis notabili probat.

De signis grauiditatis iudicium facultatis medicae p. 241. Regiomontanae, id imprimis concernens, quo mense grauiditas inspectione oculari cognosci possit. Certa signa non dari ante septimum mensem adseritur, imprimis si exploranda explorationis actu durante corpus varie mouet. (Difficillima grauiditatis signa sunt in feminis leucorrhoea ex diuturno tempore laborantibus, incipientis, prius scilicet, quam foetus caput digitis percipi potest. In his, *non grauidis* licet, *nos uteri orificium in eodem statu esse percepimus, quo primis grauiditatis mensibus esse solet.*) Iudicium haud bene elaboratum est.

Varia ad politiam medicam, aut potius ad curam p. 270. magistratus circa valetudinem ciuium, pertinentia tunc sequuntur. Vtrum sanitati publicae arbores in stratis et aedium vicinia plantatae obsint. Obesse adfirmantur.

Transitus ab his ad anatomica et physiologica p. 279. est. Primum de processibus mamillaribus cerebri in quibusdam animalibus agitur. Hi processus a cauo isto neruorum olfactoriorum sacco formantur, usque ad cerebri ventriculos penetrante. In mammalibus animalibus primates tales processus non habent, habet autem elephas ex brutorum, canes catique ex ferarum ordine. Vsum horum saccorum in eo Noster ponit, ut ventriculi cerebri maius spatium nanciscantur. (forte ad olfactum acuendum a natura ita instructi?)

De

p. 295. De his, quibus humanum genus, quoad corpus suum, prae animalibus antecellit, oratio academica. Humanos sensus sensibus animalium praestantiores, tactus vero sensum homini inprimis proprium esse adferitur. Sensus omnes pertractantur, demonstraturque, eos in homine, secundum naturae instituta viuentis, longe acutiores esse, quam in animalibus. In altera orationis parte probatur, hominem erectum incedere debere, hocque gressu erecto hominem ab aliis animalibus distinguere. Confecit ante aliquot annos MOSCATI, acutus iste Italus, opusculum, quo probauit, gressum quadrupedum more homini maxime naturalem esse; sed nos hoc opusculum semper pro tali potius habuimus, in quo ingenium humanum miris rebus verosimilibus reddendis versaretur, quam pro tali, in quo res rationi sanae consentaneae continerentur. In hoc opere coarguendo Cl. vir inprimis versatur.

p. 327. De temperamenti. Temperamenti idea Cl. Auctori vnice in gradu irritabilitatis animae corporisque continetur. Genera itaque tantum duo temperamenti illi sunt, quae sub nomine *irritabilis* et *pigri* comprehendit. Irritabile est, quod vel minima sensatione in motus concitatur. Possunt autem, tali existente temperamento, fibrae valde tensae et irritabiles esse.

p. 373. Epistola ad GRVNERVM, V. Ill. de sectione caesarea et synchondrotomia. WALTHERVS, celeberrimus anatomes professor Berolinensis, in peculiari libro caesaream sectionem synchondrotomiae praetulerat. Eum coarguit Noster, id potissimum vrgens, quod levis operatio caesarea sectio non sit, non quidem ob vulnus abdomini inflictum, sed ob vteri vulnus, irritationes consensuales pessimas creans, periculosissima et saepe lethalis. Synchondrotomiae vero hoc iam fauet, quod CAMPERO, V. Ill. non displicuerit. Si et peluis, incisa cartilagine, luxetur,

aut

aut nimia vi frangatur, si et incisa ligamenta cartilaginea semper difficulter sanentur, haec tamen omnia cum maximo sectionis caesareae periculo aequiparari non possunt. Tandem et in his, quae in partus laboribus mortuae sunt, caesaream sectionem caute instituendam esse probatur, quum exempla prostant confirmantia, parturientes asphyxia correptas hac operatione occisas esse.

IV.

ALBRECHTS von HALLER *Vorlesungen über die gerichtliche Arzneywissenschaft. Aus einer nachgelassenen lateinischen Handschrift übersetzt. Erster Band. Bern, in der neuen typographischen Gesellschaft. 1782. in 8. 432 Seiten, nebst 5 Bogen Inhaltsverzeichnis und Register. Zweyten Bandes erster Theil, ebendasselbst. 1784. 596 Seiten. in 8.*

i. e.

ALBERTI ab HALLER *Praelectiones in medicinam forensam ex latino manuscripto in germanicam linguam conuersae. —*

Praelectiones has HALLERVS anno 1751. in universitate litteraria Goettingensi habuit, a WEBERO, ni fallimur, nunc editas.

Primum de humanarum aetatum diuisione agitur. Sex periodos aetatum HALLERVS statuit, aetatem infantilem, puerilem, iuuenilem, virilem, senectutem et senectutem decrepitam; medico autem sensu tres tantum aetatum gradus valent, puerilis, iuuenilis et senilis. Decrepita senectus non ex annorum serie, sed ex corporis statu viriumque defectu aestimanda est. Notae eius sunt spinae dorsalis incuruatio, vis sobolem generandi euasida, capillorum mutatio in album colorem, caluities.

Vitae

Vitae humanae summus terminus 100 annorum circiter est. Septuagenarium absentiam a men iurisconsulti, ex lege, pro mortuo declarant.

p. 32. Caesareae sectioni periculum vitae magnum, quod secum coniunctum habet, non denegatur, instituta tamen ex b. viri consilio semper est, & foetus naturali via in lucem edi nequit. Hinc ea etiam instituenda est parturiente mortua, licet non omnia mortis signa adsint, ubi et grauiditatis terminum septem mensium tantum attigerit.

p. 40. *De virginitate* cap. 4. agitur, physica et morali. Ea forensis medici attentionem tunc tantum mouet, si mulieres, ad diuortium vrgendum, virgines adhuc se esse adserunt. (?) Hymen virginis 45 annorum b. Vir in praeparatis suis anatomicis conseruat (nos in virgine admodum vetula in theatro anatomico Ienensi hymen perfectum vidimus, crassum, valde membranaceum, vaginam vteri paene praeccludens). Virginitatis signum hymenis praesentia generatim utique est, licet haec membrana, sed raro, a morbo aliisue causis deleri possit. Admodum angusta vteri vagina virginibus non est, eaque, ut notum est, a fluxu menstruo ampliatur. Styptica injecta vaginam angustam reddunt. Sanguinis ex primo concubitu profusionem Ill. vir pro sat certo virginitatis signo habet. — Virgo pro nubili non habenda est, nisi menstruata.

p. 51. *Grauiditatis signa* in initio valde dubia sunt. Certe grauiditas demum cognoscitur ex abdominis tumore, foetus in vtero motu, lacte in mammis et exploratione per tactum. Admodum difficilis autem molarum cognitio est. Tumoris situs, his praesentibus, idem est, ac foetu in vtero habitante, emanet fluxus menstrualis et in mammis lac secernitur. Ex motus in abdomine defectu, duriori paululum abdominis tumore, eius lento magis incremento, maxi-

me autem exploratione per tactum instituta, molae praesentia facile cognosci potest. Grauidarum vomitus a b. viro pro effectu fomitis putredinosi seminis virilis in sanguinem resorpti habetur.

Iurisconsultorum diuisio inter partum vitalem et p. 98. non vitalem omni sana ratione destituitur. Quum foetus ab ipso generationis momento proprium cor, omniaque habeat, quae ad vitalitatem necessaria sunt, facile patet, foetum omni grauiditatis tempore vitalem esse.

De partu perfecto et legitimo cap. IX. agitur. Exponitur, quid partus viuus, vitalis, legitimus, perfectus sit, simulque perfecti partus notae bene describuntur. Grauiditatis terminus ab 38 vsque ad 40 post conceptionem hebdomadem producitur. Quod in humano genere tempus grauiditatis tam certe definiri nequeat, menstrui fluxus negotio efficitur. (Sed incertum paululum et in brutis partus tempus est). Partus ante 180 diem post nuptias editus haereditatis iura non habet, quum aut pro non vitali habeatur, aut, si vir ante nuptias cum sponsa non coit, spurius sit.

Signis partus praecocis traditis doctrinaque de p. 118. partu septimestri pertractata, de partu serotino agitur. Decimestrem partum dari adseritur, non vero vndecimestrem, tridecimestrem.

De partu nimis praecoci cap. X. agitur. *Abortus* p. 134. voci medici triplicem sensum tribuunt. Abortum dicunt ouuli secessum non longe post concubitum foecundum, eodem nomine et foetus decessum insigniunt, quem per XL. dies vterus continuit, tandem et abortus quilibet partus vocatur, vbi foetus ex vtero nimis mature propellitur. Nostro *abortus* est foetus valde tener, in quo vitae perdurantis nulla spes est, quique deformem, ab humana figura alienam, figuram habet. Abortum concitantia inedicamenta Nostro sunt purgantia, emetica, sternutatoria fortiora.

ra, medicinae, lotium, menstruum fluxum, salivam propellentes, venaesection, venena interne assumta, vis externa corpori illata, cursus velox, saltatio, abdominis compressio. Sabinae herbam parum efficacem ad abortum b. vir putat. (Nos contraria vidimus. Terrae etiam sunt, in quibus lauri baccae post coitum statim deuoratae pro optimo ad conceptionem praefocandam remedio habentur.) Efficacia ad abortum concitandum fuere *peffaria* veterum abortiua, ex melle, helleboro et euphorbio parata. In Italia foetus in vtero necatur acu per orificium vteri in foetus corpus intrusa. — Num licitum sit foetum maturum, ad matrem conseruandam, necare, aut ad illam a morbo grauiori liberandam, abortum concitare? Alterum, casu desperato existente, adferitur. — Vidit HALLERVS in Anglia virum, cui obstetricans brachium, partu durante, resecuerat. (eodem paene et MITTELHAEUSERO acciderunt). Quaestio, num matris conseruandae gratia foetum necare partu durante liceat, prolixè discutitur.

p. 158. Cap. XI. *de superfoetatione*. — Molae praesentes semper concubitus cum viro praegressum supponunt.

p. 187. Monstra in tres classes diuiduntur, in ea, in quibus partium corporis numerus naturalem excedit, in talia, in quorum abdomine foetus imperfectus continetur, in eaque, quorum trunco duo capita insident. Aliam adhuc classem monstra constituunt, ubi duo foetus peluibus ad se conuersis coaliti sunt. — Ex hominis cum animali concubitu partum nunquam sequi Noster putat. Et in hybridis animalibus pro generandis semper necessarium esse, vt genus idem eidem generi misceatur, nec in regno naturae flecti, vt cum equa bos coeat. (Negare videtur penitus b. vir concubitus animalium genere diuersorum, nos vero notabile nuper adhuc exemplum vidimus contrarium probans. Meleagris gallopauo femina cum

anate

ante Turcica mare saepius coit, inutuumque quod-
dam commercium inter haec animalia intercessit,
amorisque species, ita vt anas mas pessime ferret,
grauissimeque irasceretur, si vlla feminae suae vis
fieret. Oua copiosa haec femina, post copiosissimos
concubitus, membrique, quod manifeste conspici
poterat, virilis immisionem, peperit. Eorum par-
tem illi ad incubationem supposuimus, curiosi, valde,
num foecunda oua essent, et qualis pullorum spe-
cies ex animali aquatili terrenoque mixta, progeni-
raretur. Sed, ouis licet rite incubatis, temporeque
quatuor hebdomadam peracto, oua omnia elsoeta
erant).

Hermaphroditi quidem vere existunt, sed certe p. 208.
non tales, qui vtriusque veneris delicias experiri va-
leant. In androgynis vtplurimum vrethra ad penis
radicem scissa est, rimaque vaginae vterinae ostium
quodammodo refert. Tales HALLERVS saepe inci-
dit. Clitoridem magnitudine auctam in calidis re-
gionibus frequentem esse ex Cl. virorum observatio-
nibus notum est.

Vberrime *virilis impotentia* cap. XV. pertracta p. 227.
tur. Generatim ea est impotentia generandi, spe-
ciatim vero impotentia coeundi in viro. Causae
sunt aetas incongrua, nimis iuuenilis, senilis, mor-
bi partium genitalium, herniarum quaedam species,
scirrhi vasorum seminalium. Notatur hic simul,
Helueticae nationis dimidiam partem vno tantum te-
sticulo instructam esse. Impotentiam et probant
vrethrae quidam morbi, perinei fistulae, incuruatio
mentulae erectione durante, cuius causa a b. viro in
aneurismate ponitur, saepe ex nimio coitu oriun-
do, penis imperforatus, phimosis, paraphimosis.
Impotentiae causae vereribus notae ex Cl. GRUNERI,
si fallimur, libro bene exponuntur.

Rarioribus autem causis impotentiae virilis ad p. 257.
numerantur plenaria mentulae a natiuitate defectio,

mentulae in insolito loco positio, fronte, naso, occipite, naturalis castratio, seminis plenaria defectio, abstinentia diuturna, corporisque ex nimia deuotione nimiae excruciationes, penis duplex. Falsa autem impotentiae causae sunt caesae copiosus virus, testiculorum in scroto defectus, iis in abdomine praesentibus, veneficium.

p. 273. Transitus ad *sterilitatem* est. Sub sterilitate omnia comprehenduntur, quae in mulieribus et generationi sobolis et coitui obstant. Sterili autem muliere ex causa quadam interna talique existente, quae concubitum permittit, diuortium in magnatibus tantum pro licito habetur, in alijs non aequae. Sterilitatis autem muliebris causae sunt herniae omnis generis, mammarum cancer, ob impotentiam lac soboli praebendi, uteri et vaginae procidentia, uterus plane deficiens, fluor albus, nec non menstruus fluxus nimis continens, immodicus, vlcera maligna partium vendarum, talis earum constitutio, ut hermaphroditos aemulentur, vagina uteri nimis ampla, atresia.

Additamenta a pag. 289. librorum citationes continent, ex iisque excerpta, maximam ad partem vitia ab editore profecta, qui et ipsi operi plura inseruit, subinde asterisco, subinde non notata, adeo ut cognitu difficile sit, quid HALLERI, aut editoris manu exaratum sit.

In altero libri volumine capite XVII. doctrina de p. 6. *morbis simulatis* primum pertractatur. In cognoscendis morbis simulatis medicus inprimis ad actionum laesionem respicere debet. Morbi ex actionibus animalibus laesis longe facilius simulari possunt, quam morbi, in quibus actiones naturales et vitales laesae sunt. Multum etiam ad tales morbos cognoscendos causarum antecedentium et occasionalium iusta cognitio valet.

Epilepsia simulata excitantium applicatione facile cognoscitur. In motibus vere conuulsivis corporis

poris robur mirum adest, verum eorum criterion. Traditur simul et alios morbos cognoscendi ratio, choream Sti Viti, enthusiasticorum morbos, a daemone obsessorum, vbi verbera et fames mire valent, morbos ab incantatione, veneficio, malum hysteri- cum, maniam et melancholiam, sensuum priuationem, surditatem, coecitatem, dolores, apoplexiam, aphoniam, claudicationem, febres, haemoptysin, vomitum cruentum, mictum cruentum, aluum cruentum, cachexias, ciborum appetitus defectum, tumores inflammatorios, proptoses, hernias, calculum, sudorem praeternaturalem.

De dissimulatis morbis c. XVIII. Hi sunt aut p. 60. morbi acuti contagiosi, aut chronici, scorbutus, phthisis, scabies, lues venerea, caet. Modi eos cognoscendi vberime exponuntur.

De cura magistratus circa valetudinem ciuium p. 86. cap. XIX. agitur. Ea aut ordinaria aut extraordinaria est. Ordinaria eo imprimis redit, vt ea, quae rem medicam spectant, rite curentur. Necessarium ad id est, vt sanitatis cura collegio cuidam mandetur, quod oppidorum vicorumque exstructionem, omnium, quae sanitati ciuium obsunt, remotionem diligentem, caet. curare debet. De peste a terris ea non infectis auertenda. Ea imprimis recensentur, quae eum in finem in Gallia peracta mandataque sunt. De peste curanda plura proferuntur, huc forte non pertinentia.

Bouum lues a b. viro in duas classes diuiditur. Al. p. 127. tera *cancerum volaticum* comprehendit, seu *cancerum lingualem* bobus intra 24 horas ob linguae exulcerationem lethalem, altera vero *ventriculi et hepatis inflammationem*. De ouium, caprarum, caet. morbis. Probat, plantas, quae noxiam vim in haec animalia exercent, omni modo extirpandas esse. HALESI ventilatores, ad aëris puritatem conseruandam, valde commendantur.

Noxae macerationis cannabis et lini in aquis imprimis stagnantibus, stagnorumque ipsorum, herbarum, quae in iis maxime crescunt, vberissime expouuntur, nec non ea, quae cloacarum publicarum curam concernunt.

p. 162. Panis, in quo lolium temulentum continetur, manifeste venenatus est; noxius etiam panis est, in quo secale cornutum continetur, ob conuulsivum morbum, quem producit. Vstilago ab insectis pendet, adeoque et noxia est. Oleosa rancida, brassica putrescens, caet. noxia sunt.

In vini mangonifati probationibus DELII, V. III. obseruationes nūperae omissae sunt. Cereuisia non penitus fermentata sanitati obest (eam putrida constitutione praesente suaderem).

p. 170. *Venenum* HALLERO omne est, quod parua dosi datum lethales effectus exserit. De venenis vegetabilibus generatim adseritur, ea ubi sanguini inferantur, lethalia esse. In rei testimonium venena adducuntur, quibus Americani tela inficiunt. Venena mineralia in corrosiua, primumque in corrosiua acida diuiduntur. Ipse HALLERVS, ad debili ventriculo suo robur conciliandum, vitrioli oleum aqua dilutum per octo menses sumsit. De sublimato mercurio et variis mercurii praecipitatis. Mercurius adeo dulcis lethales subiinde effectus exseruit, beatoque viro suspecta medicina est „*quam vitare medicus merito deberet.*” Infantibus imprimis nocet et tenesimum producit. Regulus etiam antimonii HALLERO venenum est. Ipsi tres fratres cogniti fuerunt, quorum maxime senex aetatem 90. maxime iuuenis autem 80 annorum attigerat. Hi antimouio, quo diu noctuque vsi sunt, senium suum adscripserunt. Smalta comesta vomitus intensos concitauit (ob pondus forte ventriculo molestum). Intestina arsenicum non erodit. — *Aqua Toffana* arsenicum pro basi habet. Alteri venenorum mineralium classi *venena constrin-*
gentia

gentia et paralyfin inducentia adscribuntur. In his plumbum princeps est. Venena temperata ista, quae *poudres de succession* vocant, ex plumbo ab acidis vaporibus aut vino fermentante corrosio constant. Venenorum diuisione ex variis auctoribus varia exhibita, antidota arsenici, mercurii sublimati, viridis aeris Cl. NAVIER *) exponuntur.

De venenis vegetabilibus aut corrosiuis aut nar- p. 226.
coticis, eorumque notis generalioribusque effectibus. Narcoticorum effectus in principio quodam singulari, vaporoso latet, chemica arte vix cognoscendo. Odo-rem spiritus vini b. vir in milite ex ebrietate apople-ctico in cerebri ventriculis percepit. Mortem eo-
rum, qui ex ebrietate moriuntur, exhalationi spiri-
tuosae in cerebri ventriculis adscribit, nervos subito
comprimenti. Opium ex papauere vulgari Noster
optimum eduxit. Vir ipsi notus fuit, qui omnes
paene virgines, quibus potiri potuit, opio dato, ipsis
inscius stuprauit. Belladonnam b. vir ad cancrum
sine vilo effectu adhibuit. Dolorem tamen folia im-
posita sedant. Oenanthe crocata in Anglia saepe ho-
mines necat, et si Angli quem cicuta sumta neca-
tum esse referunt, haec planta vtpurimum intelli-
genda est.

Ari maculati folia comesta sanguinis sputum con- p. 260.
citarunt. Summum vegetabile venenum aconitum
veteribus fuit. Vidit HALLERVS puellas lipothy-
mia correptas fuisse ab aconiti flore luteo ser-
to in pectore gestato. Ventriculo maxime inimicum est
fabadillae semen. Vnicum eius granum comestum
linguam erodit, ptyalismumque intensum, perduran-
tem produxit.

Animalia venena vegetabilibus longe acriora p. 281.
sunt. De canis rabidi veneno remediisque ad illius
effectus auertendos prolixè agitur. Vidit Cl. WEBE-
RVS, lae vaccae iam hydrophobae ab aliis sine vilo

*) vid. comm. nostr. dea. III. suppl. IV. p. 615.

incommodo potum esse. De veneno viperarum modoque, quo viperarum venatores Itali viperas capiunt, varia proferuntur.

p.313. Transitus ad effectus venenorum generales est. Omnia venena in ventriculo irritationem, spasmos, eademque et in pectore producant. Signa autem veneni praesentis generalia non dantur, quin culibet veneno proprius effectus sit.

De cadauerum inspectione legali. Origines huius inspectionis ex constitutione criminali Carolina repetendae sunt. Modi talis inspectionis accuratissime recensentur, et ad finem Cl. editor visum repertum ab Ill. BALDINGERO conscriptum addidit, incisio- nem studiosi continens ex cordis vulnere ipsi inflicto demortui.

p.359. His omnibus praemissis, *de vulnere lethali* agitur. Lethalitem ab insanabilitate diligenter medici distinguunt. Diuisio vulnere in absolute, per se et per accidens lethalia ab HALLERO defenditur. Vulnus absolute lethale tale tantum dici potest, quod mortem absolute post se trahit. Sed haec decisio aleae plena est, quam ob causam et Halenses medici carotidis arteriae communis vulnus pro per accidens lethali declararunt. Hinc optandum esset, vt in animalibus tentamina circa vulnere variorum lethalitytem instituerentur. Lethalitytis causae primariae duae sunt, quarum altera in functionum a vulnere praepeditarum dignitate, altera vero in sanationis impossibilitate posita est. Haecicis eam ob causam vulnere magis lethalia sunt, quod et ex minima sanguinis iactura periculum iis imminet. Saepius h. vir paucissimum sanguinem in cadaueribus tali morbo necatorum deprehendit. De lethalityte vulnere ex recentioris physiologiae principiis editor quaedam addidit.

p.408. De cerebri vulneribus speciatim agitur. Cerebri succussio valde lethalis est, licet et nulla in cadauere mortis

mortis vestigia inueniantur. Fissurae cranii admodum difficulter cognosci possunt, ipseque b. vir ingenue fatetur, se aliquando circa eas errasse. Fracturae cranii valde lethales non sunt, magis vero cranii depressiones, nec durae matris vulnera periculosa sunt. Vulnera, quae per oculi orbitam cerebro inferuntur, prae omnibus aliis maxime lethalia sunt, quia sanguis effusus aut pus euacuari nequit. Ventricleorum cerebri vulnera absolute lethalia sunt. Cerebelli vulnera absolute lethalia non sunt, periculosa autem magis, quam cerebri vulnera, quum trepanatio cranii, cerebello vulnerato, ob occipitis musculus institui facile non queat. Nec mediae cerebelli partis perforatio absolute lethalis est, experimentis in canibus institutis contrarium probantibus. Absolute lethalia sinuum cerebri vulnera sunt ob sanguinem effusum apoplexiam statim inducentem. Medullae spinalis vulnera, si dorso aut lumbis inflicta sunt, valde lethalia non sunt, nec superioris medullae partis vulnera mors statim sequitur. Doctrina de neruorum vulneribus spissis adhuc tenebris obsita est. Ischiadici nerui vulnera periculosa et subinde lethalia sunt. — Arteriae maxillaris internae vulnera semper lethalia fuerunt.

Manca est vulnerum pectoris, quoad lethalitatem, diuissio in talia, in quibus pleura vel laesa, vel non laesa est; pectoris enim vulnera admodum ampla et partibus thoracis lateralibus inflicta etiam lethalia esse possunt. — Laesio omnium thoracis viscerum, solis pulmonibus exceptis, lethalis est. Pericardii tamen vulnera lethalia non sunt. — Mortem b. vir et ex superficiali pectoris vulnere vidit. Pulmonum vulnera pro absolute lethalibus tunc tantum pronuncianda sunt, si magna sanguinis copia in pectore profusa est.

Abdominis vulnera et non penetrantia lethalia p.462. euadent musculo recto cum vaginis suis tendinosi

discisso; hernia enim ventralis lethalis inde nascitur. Vulnura intestinorum plurium fere semper lethalia sunt, duodeni intestini autem vulnus prae omnibus aliis lethale est. Mesenterii vulnura, magis vasa non laeso, dubia adhuc sunt. Summe lethales sunt vasorum lacteorum secundi ordinis laesiones. Vulnura hepatis omnia lethalia sunt. Eadem et de lienis vulneribus valent. Renum vulnura, quae substantiam tantum corticalem respiciunt, illaesa pelvi longe magis periculosa iis sunt, in quibus pelvis simul laesa est. Vrinariarum viarum vulnura pro plurimum lethalibus habenda sunt. Vteri vulnura valde periculosa sunt. Illorum effectus debilitas, sine ullo alio malo est. Videtur hoc modo vulneratis vitae principium ademptum esse, ita ut sine dolore lithymiae ac convulsae moriantur.

P. 482. Lethalia sunt vulnura arteriae infrascapularis, humeri nervorum, nec non vulnura prope femur, quae perpetuo mortem inferunt. Ligamentorum vulnura insanabilia quidem, sed non lethifera sunt.

Verbera, a quibus non tam partium laesio, quam sanguinis in telam cellulosa profusio sequitur, saepe lethalia esse possunt. Regula HALLERO est, extravasationem lethalem esse, si longitudine latitudineque quadratum pedem excesserit; tunc enim aut subita mors sequitur, aut putredo in extravasato sanguine nata massam humorum inficit morboque putrido producto affectum iugulat.

Haec fere eorum summa est, quae in primis huius voluminibus continentur. TEICHMEYERIANI libri, quem HALLERVS commentatus est, versio simul addita est, sed hoc modo, ut non facilis ubique dictorum HALLERI, TEICHMEYERI et editoris distinctio sit. — Plura et in angustius spatium redigi potuissent. — Elaboratissima operis pars de vulnorum lethalitate est.

V.

Der Kinderarzt von CHRISTOPH IACOB MELLIN,
d. A. G. D. — *und Physicus der R. St. Kemp-*
ten. Zweyte Ausgabe. Kempten 1783. in 8.
248 pag.

i. e.

Medicus infantum auctore CHR. IAC. MELLIN. —

Prima parte diaeta infantum proponitur, altera morbos eorum curandi ratio. Liber partim ex propria, partim et aliorum obseruatione, quos tamen Cl. Auctor non nominat, natus est.

De lactantium diaeta primum agitur. Varios infantum morbos cauere posse, si sanguis ex funiculo umbilicali rescisso exprimatur, Noster ex Arabum ista theoria, qua omnis sanguis, qui ad vterum deriuabatur, nociuus, imo venenatus putabatur, asserit, variolas tamen hac enchiressi benigniores reddi non putat. Lactatio infantum ex propriis matris vberibus nimis generaliter commendatur, nullo respectu ad recentiorum, inprimis TISSOTI, obseruationes habito, qui a *sanis* quidem infantes lactandos esse probat, non vero a male *sanis*. Lactis serum, quod infantibus, matre aut ieiuniis consumpta, aut ira, caeter. exagitata, materni lactis loco commendatur, non quadrat, quum, quod vidimus, ob acidam suam naturam, torminibus ansam det. Praestat certe lac vaccinum aut caprinum aqua remixtum exhibere.

Diaetam nutricum bene Cl. Auctor exhibuit, sed errorem commisit, quem in diaeteticis nostri temporis libris paene omnibus notauimus. Diaetam videlicet commendat tenuem, cibosque leues, eupeptos, omissa *aurea* ista regula, diaetam nutricum quidem legibus quibusdam adstrictam esse, non nimis tamen a diaeta, cui antea adsueuerant, recedere debere. Vidimus, diaeta a MELLINO nostro commendata in rusticis

flicis inprimis et duro victui adfuetis nutricibus cum rigore quodam obseruata, inorbos obortos esse ex digestionem laesa et neruorum ataxia; nutricein autem hoc modo affectam bonum lac infanti suo praebere non posse, facile quisquam perspiciet.

p. 14. Caput, quo ratio infantes absque materno lacte nutriendi proponitur, bona plurima continet. Potum illi ex aniso, polypodio, inprimis ex cassia cum lacte (qui potus infantibus, ut copiosa nos observatio docuit docetque, prae aliis omnibus maxime eximius est) valde taxantur.

Ad victum polenta ex pane non fermentato cum lacte aut aqua laudatur; hoc vero polentae genus infantes subinde sat cito fastidiunt. Nos subinde quidem tales polentas, subinde tamen et alias cum carni iuniorum iure paratas praecepimus, respectu quodam ad id habito, quod omnibus hominibus victus, ex animali et vegetabili compositus, prae aliis omnibus conueniat.

Balnea primis tribus vitae mensibus *quotidie* (?) adhibere iubet. Thoraces quidem non laudat, ex flexilibus tamen ceti pinnis aut chordis intestinalibus confectos permittit, (nos ex laneo coactili confectos caeteris omnibus iure praeferimus) sacchari usus, reuente tamen BOERHAAVII doctrina, noxius putatur.

p. 45. His praemissis, altera libelli parte infantum morbi pertractantur. Rarus morbus teneriorum infantum quidem, attamen vere existens, est inflammatio cerebri menyngumque cum vehementi in occipite calore et fontanellae lapsu. *Blattschieffen* vocat Cl. Autor. Naeuos, qui magnas venas non habent, mixture calcis viuae cum sapone exulcerare iubet.

p. 74. Conuulsionum internarum, iterantium leuiumque causa in acida materie in ventriculo latente ponitur. Causa occasionalis eas, intensissimasque conuulsiones producat, recte a Cl. viro in noxis ista enchi-

enchiresi ponitur, qua infantibus diu noctuque lin-
teum in papillae quandam formam coactum praebe-
tur, cui panis masticatus saccharo remixtus, aliisque
dulcibus et acescentibus inclusus est. Cuius consue-
tudinis pessimos effectus et nos saepe vidimus, eo
praecipue redeunt, ut atrophiae somitem accendant,
postea saepissime lethalis, neruorumque mobilitatem
in immensum augeant. Magnesia dosi (quantum
cassae cochleari comprehendi potest) nimis magna
est. Praestat et magnesiæ rhei pulvere remixtam
exhibere. Zinci flores Noster ex propriis experi-
mentis, seu medicinam ad convulsiones maxime va-
lentem, commendat.

Ad diarrhoeam infantum, inprimis pertinacem, p. 89.
emetica laudantur ex tartaro emetico parca dosi inge-
sto, et ad lienteriam, frequentem admodum infan-
tum morbum, corticis Peruviani extractum cum
aqua cinnamomi solutum. (Nos hoc modo affectis,
purgatis probe primis viis, rheum cum aequa parte
flavedinis corticum aurantiorum exhibere solemus,
nec unquam haec medicina spem nostram fefellit,
imposito inprimis abdomini menthae herba cum vini
spiritu paululum madefacta). Ad ani procidentiam
quernum corticem et nos saepe cum fructu adhi-
buimus.

Febris, quae a dentibus caninis difficulter erum-
pentibus accenditur, rachitidem saepius producit,
perdurante febre, mortemque, ex febre in lentam
cum tumido abdomine degenerata. Stomacace in-
fantum, quam JOURDAIN nuper descripsit, qua du-
rante maxima saepe maxillae pars cum naso, labiis,
buccis, caet. a putredine exeditur, bene descripta
est. — Copiosus pulverum temperantium, terreo-
rum, marchionis, caet. usus atrophiae forte origini-
bus valde fauet. Medicinae ex ferro ad eam com-
mendantur, nec non infusum glandium quernarum
tostarum (nos tartari oleum per deliquium aqua di-
lutum,

lutum, in eaque medicina taraxaci extractum solum efficacissimum, adiuuantibus curam balneis, venimus).

p. 225. Ad variolarum insitionem methodus a Cl. GARTI inuenta prae aliis laudatur. Omnis sanorum ad insitionem praeparatio reiicitur.

Liber in vulgi usum populariter conscriptus est, et plurima bona, rationi et experientiae consentanea consilia continet. Formulae libro additae omnes bonae sunt.

VI.

Carmen de medico, ignorata morbi causa, male curante. Tubingae 1784. in 8. 2 $\frac{1}{2}$ pl.

Nomine ficto carminis auctor IANI IRENAEI SOLISCI vsus est. Rarum autem nostris temporibus, verum tamen non plane inusitatum, nec inuicundum penitus est, res seu priores medicas carminibus pertractari, quum in tali laborum genere HEBENSTREITIVS, vir quondam illustis doctissimusque, laudis particulam haud exiguam meruerit, ut aliorum recentiores, taceamus. Peccata inprimis medicorum taxare sibi carminis doctissimus Auctor proposuit, sed non omnia, vnum tantum,

— — quod princeps iure adpellaueris, et quo
Non aliud magis esse frequens inueneris usquam.

— — — — —
At quid peccati est illud? Tribus accipe! CAUSSA
IGNORATA MALI. *Morbis adtingere sese
Curandis audent complures, nec tamen ante
Veras illorum studuerunt noscere causas.*

Auctor Cl. quum plus quam viginti annos medicinam fecerit, saepiusque viderit, medicos per plures menses plena medicamina dextra stomacho inculcasse, historias quasdam morborum adfert, probantes,
quan-

quantum in medicina iusta causarum cognitio valeat.

Prima historia iuuenis morbus narratur, quem, phimosi naturali laborantem, variolae copiosissimae, sed benignae, corripuerant. Variolas gonorrhoea excepit acerrimam irritationem doloremque in penis glande produciens. Medicus morbum pro virulenta gonorrhoea habuit, sed incassum ad eam adhibitis medicinis, aliis corticem Peruvianum et ferrum, pariter incassum, dedit. Auctor demum Pymonti in consilium vocatus facile vidit, variolas intra praeputium glandemque vlcera foeda reliquisse, debitaeque medicina et phimosin et gonorrhoeam sanauit.

Altero carmine historia ophthalmiae vehementis continetur a pure in sinibus maxillaribus collecto productae. Multis medicinis frustra adhibitis, morbus dentibus quibusdam molaribus extractis, et pure euacuato sanatus est.

Tertio historia ischiadici mali enasratur a febre biliosa cortice Peruviano intempestive dato suppressa oriundi. Morbus bili aduersa medendi methodo sanatus est.

In virgine, cui menstrua nunquam profluxerant, incassum adhibitis medicinis omnis paene generis, Auctor demum accuratiori examine vaginae uterinae coalitum detexit. (Nos nuper perfectam amaurosin ab eodem vitio natam obseruauimus).

Quinto carmine matrimonii sterilis historia exhibetur. Fraenum in penis glande aequo breuius impotentiae virilis speciem produxerat, eoque inciso,

*Exiguū antiquū reparans vir tempore robur,
Vxorē pulchro miscetur corpore: at illa
Paulo post grauidam se factam percipit esse,
Legitimoque parit formosam mense puellam,
Quam mihi, non patri, deberi saepe iocatur.*

Virgo

Virgo XVII. annorum, antea optime valens, terrificis convulsionibus saepe, nec tamen per tempora certa quassabatur. Nulla mali certa origo. Medici omnia tentarunt. Tandem auctori cura mandatur. Saepius se aegrum inuisurum dixit, ut forte morbi causam cognosceret. Cognouit tandem, aegram ipsam morbi auctorem esse. Etenim

— — — — — quae nocte dieque
 Illam curet, adest lasciva salaxque puella.
 Nos quoties visum matronae ad tecta venimus,
 Ambas conspiciamus iusto feruentius inter
 Sese amplectentes, insuetaque basia dantes.

— — — — —
 Praeterea interdum pariter conclaue relinquunt,
 Quumque reuertuntur, nimius rubor ora coloret.

His visis, turpi tribadum quin crimine sese
 Commaculent, dubium nobis non esse videtur.

Partium verendarum examen medicus matri proposuit, quo, quamuis aegre, permisso,

— — — oculis offert cum se tantus hiatus
 Ut quamuis crasso, pateat via commoda peni.

Cistam demum, sceleris conuicta, profert, recludit, et inde

Instrumenta aliquot tantos referentia penes
 Depromit; nudatam isthaec praecingere pubi
 Alteram, et alterius nudante intrudere cunno,
 Totisque adnissam spissos dare viribus ictus. —

Tandem balneorum frigidorum usu conualuit, vique nupta sana viuit valetque.

VII.

Dr. JOHANN PHILIPP BURGGRAVE, *des Jüngern—
ersten ausübenden Arzts zu Frankfurt — aus-
erlesene medicinische Fälle und Gutachten.
Frankfurt am Mayn. 1784. in 8. 356 Seiten.*

i. c.

Casus et consilia medica selecta, auctore IOANNE
PHIL. BURGGRAVE.

Casus hosce a viro quondam *πρακτικωτάτος* con-
scriptos e plurimis sub auspiciis KAEMPFIJ, Ar-
chiatři Hanoviensis, viri inter primos in Germania
practicos referendi, selegerunt MÜLLERUS et IAS-
SOY, medici Francofurtenses. Labet eos paululum
accuratus recensere, quum a viro profecti sint, qui
coram aegrorum lectulis consenuit, doctissimo, pra-
cticoque felicissimo.

Febrem miliarem non criticam, saepius, iteran-
tibus exanthematibus, iterantem et cortice Peruviano
nimis mature profligatam excepere spasmi clonici
cum summo dolore coniuncti, periodici, aquis Fa-
chingensibus paululum, sed non perfecte, levati.
Gummi Galbani ad eos beatus vir inprimis adhiberi
iussit.

Febrem tertianam soporofam malignam, ad
quam digestivae medicinae parum valuerunt, cortex
Peruvianus quidem excussit, sed postea, iterantibus
saepe febris tertianae insultibus, alui profusio maxi-
me diuturna nata est, ad quam aquae Sivalbacenses
et Pymontanae commendantur. Varias febrium
lentarum cum corporis contabescencia coniunctarum,
ex ataxia nervorum maxime ortarum, historiae se-
quuntur. Eas excipiunt febrium historiae a sangui-
nis ad pulmones decubitu ortarum, febrium len-
tarum a mesenterii exulcerationibus, haemorrhoidi-
bus anomalis.

Tom. XXVII. Pars II.

Q

Car.

p. 50. Cardialgiā intensissimā, maxime diuturnā, cum appetitus plenaria deiectione et corporis volumine aucto, sed male sano, leucophlegmatico coniunctā, marasmus except cum febricula, et acerrimo ex viridi flauo humore ex vtero sub maximis doloribus profluente. Ad atrophiam et febrem ex ea puluis stomachicus *Quercetani* commendatur.

Apoplexiæ historiae sequuntur. Ad sanguineæ apoplexiæ insultus cauendos, seu ad cerebri plethoram auertendam, b. auctor radicem dulcamaræ cum radice bardanæ commendat. Apoplexiæ serosæ sæpius per insultus leuiiores iterantis historia notabilis exacte narratur. Ad pituitam resoluendam b. auctor gummi opopanax commendat.

Paralyseos et paraplegiæ, paralyseos ex catarrho, pedum et vesicæ vrinariæ paralyseos ab humoribus glutinosis, linguae paralyseos a febrili materia inductæ, laxitatis musculorum colli, qui caput sustentant, historiae sequuntur.

p. 86. Melancholiæ a turbato sanguinis per abdominis viscera circuitu indeque pendente musculorum præternaturali irritabilitate et neruorum oscillatione historia. Remedia nimis acria commendantur.

Vir quidam post febrem cortice Peruuiano suppressam in obstructions viscerum abdominalium symptomataque potissimum neruosa ex iis incidit. Pilulæ ex fumariæ extracto et gummi ammoniaco ad hunc morbum laudantur.

In virgine ex nimis meditationibus et sedentaria vita hysterica drasticae et vermes expellentes medicinae pessima symptomata, animi deliquia, caet. produxerunt. In alia ægra ex sanguine in abdomine stagnante strangulationes hystericae, suffocationem minantes, abortae sunt.

In alia femina post quemuis coitum dolores in abdomine intensissimi, dolorum ad partum instar, aborti sunt.

Variorum ex masturbatione ortorum morbo. p. 102.
 rum historia ab ipso aegrotante enarrata plura notatu digna continet. Magnus capitis aestus et siccitas, muci per nares deficiens secretio, aestus in ore volatilis et capitis quaedam vertiginosa obnubilatio, os collapsum, senile, fornicationis in naribus sensus, pectoris et brachiorum acuti vagique dolores, insignis in dorso debilitas, seminalis materiae excretio spontanea, tentigo ad penis radicem, erectiones penis paene continuae, articularum inferiorum dolores, sonitus quidam auribus percipiendus, dum articuli mouentur, nocturni sudores viriumque sensim exurgens defectio praecipua symptomata sunt.

Epilepticos motus a fluxu menstruo intercepto abortos, quo vasa sanguifera distenta sunt, roborantibus medicinis curari iubet.

Enarratis spasticorum morborum varii generis p. 144. historiis, casus hydropis proponuntur ab atra bile in visceribus collecta, ab infirmitate et obstructione viscerum abdominalium, a viscerum infimi ventris indurationibus, caet. oriundi.

In virgine ex hydropo demortua musculi abdom. p. 156. minales ab extensione violenta tenuissimi inuenti sunt. Incisis abdominis integumentis, corpus enorme oblongum, varie gibberosum, carnei coloris ex pelui vsque ad sternum adscendens, apparuit, totam abdominis cavitatem complens. Hoc corpus pure oblitum erat, suppurati omenti reliquiis. Ligamento quodam satis crasso firmoque ad ileum os firmabatur. Ex ovario hoc corpus ponderis librarum 30. natum erat. Eo inciso, aquae tenaces effluerunt. Intestina inflammata, caetera abdominis viscera sana fuerunt.

Haemoptyeos ex circulo sanguinis per viscera abdominis turbato historia. Morbo tamen primam quamsi catarrhus pulmonum dedit.

In muliere ex terrore eumque excipiente animi moerore primum menstrua turbata sunt, postea haemorrhagia uteri oborta est saepius recurrens, ab aetonia vasorum uteri oborta, admodum difficulter sanabilis.

Abortus habitualis historia. Menses sine ordine profluentes et fluor albus, copiosus, erodens effecerunt, ut post quamvis conceptionem femina abortum pateretur.

p. 174. Urinae interceptae historia. Catheteri diligenter immisso aditus in vesicam denegabatur, eoque subinde et in vesicam illato nulla urina profluxit. Abdomen tumidissimum, et in lumbali regione intensus dolor. Morbi causa a b. viro in induratis vesicae urinariae tunicis ponitur.

Haemorrhoidum in puella octo annorum historia. (Nos talem sanguinis profusionem saepius vidimus, inprimis aegris autea ani prolapsu laborantibus. Haemorrhoidalia conamina proprio sensu sumpta haud facile tali in casu accusari possunt.)

Haemorrhoidum ad vesicam historia. Post varias haemorrhoidum anomalias in viro sedentario, multum equitante, urina cum dolore per XXI. annos ita intercepta est, ut post meridiem et vesperti tantum mali quaedam remissio sequeretur. Quum et purulentus humor ex urethra profunderetur, morbum in fistuloso colli vesicae ulcere ab haemorrhoidibus vesicae producto constare b. Auctor putat.

Arthritidis, podagrae, rheumatismorum, variorumque horum morborum anomaliarum variae historiae sequuntur.

Post animi vehementem commotionem, institutamque statim post eam venaesectionem, convulsiones articulorum vehementissimae sequutae sunt.

p. 233. In muliere fluore albo maligno laborante post intermittentem febrem intempestive suppressam elui obstructio sequuta est, ad quam propellendam, incassum

caſſum adhibitis aliis medicinis, clyſteres applicati ſunt, ita tamen, vt fiſtula difficillime in anum immitti poſſet doloresque intenſiſſimi oborirentur. Hi dolores in ani regione perdurarunt, quumque digito anus exploraretur, nodus durus ſat magnus intra anum et vteri vaginam detectus eſt. Dolor et veſicam occupauit. Hunc nodum cancroſum b. vir putat.

Cicutam BURGGRAVIUS ad ſerofulas exulceratas ſuaſit; quum autem aegrae medicus cicutam pro veneno haberet, WERLHOFIUS in conſilium vocatus extracti uſum valde probauit doſi copioſa ſumtum.

In viro ſexagenario, potatore, haemorrhoidario, p. 251. dolor in ſiniſtro femore acutus obortus eſt oſteocopus cum emphyſematico tumore. Poſtea crus in interna parte exulceratum eſt. Vlcus nigrum, graueolentem ichorem profudit. Cariem b. vir accuſat, ad eamque guaiaci decoctionem concentratam, commendat.

Difficilis alimentorum per oſophagum in ventriculum deſcenſus abſque dolore hiſtoria. Lumbagine antea affectus fuerat aeger, huiusque morbi materiem oſophagi glandulas petiſſe easque indurafſe Cl. vir putat. Cicutae extractum, ceu efficaciffimam medicinam uſuque ſuo valde comprobata com-mendat.

Cardialgiae a materiae arthriticae decubitu, a ſanguinis per abdomen circuitu intercepto, caet. hiſtoriae ſequentur.

De dolore in ſcrobiculo cordis cum pulſu mani- p. 300. feſto quaſi arterioſo. Dolor in ſcrobiculo cordis iuvenem ſaniſſimum antea inuaſit, quaſi vlcerofus. Ei alius dolor ſuperuenit circa ſiniſtram mamillam uſque ad vltimam coſtam ſpuriam excurrens. Dolor in ſcrobiculo cordis manifeſte pulſat, inprimis poſt paſtum, vt pulſus adnota manu facile percipiat. Somnus et reſpiratio bona. Rheumaticorum humo-

tum decubitus in locum affectum cum aneurismatica vasorum arteriosorum dilatatione medici Montpelienfes consulti accusarunt. Eadem et medicorum Lugdunensium mens fuit.

In adolescentis post peripneumoniam tussi sicca et anhelosa respiratione vexati, tardissima aluo, rheumaticis doloribus et pedum tumore leucophlegmatico laborantis, cadauere cor prae grande, uncias novemdecim ponderans, inuentum est. Pulsus regularis fuit, sed intra horae minutum aliquot ante obitum mensibus 34—35. illius mications in carpo animaduersae sunt.

P. 346. Virgo a quinque mensibus non menstruata pulsum in epigastrio magnum et amplum habuit cordis pulsui synchronum, vtrumque, febrilis instar, frequentissimum. Pulsus in epigastrio tam magnus fuit, vt conspici potuerit. Dorso in opposito latere imposita manus eundem pulsum facile percepit. Respiratio post pastum tantum molesta, caetera omnia bona ac naturalia. Pro aneurismate aortae arteriae b. vir morbum habuit, eumque incurabilem putavit. Consultus autem MASSUET, medicus Amstelodamensis, morbum pro hysterica passione habuit a fluxu menstruo intercepto producta. Aneurisma arteriae cuiusdam subesse et morbum incurabilem esse Medici Lipsienses putarunt. — Deest, quod dolemus, morbi omni modo notabilis euentus historia.

P. 337. De polypis narium. Virgo ex longo tempore iis laborauerat, vnoque rescisso, chirurgus plures in naribus et altissime residentes animaduertit. Chirurghi Parisini PETIT et BONDON morbum pro insanabili habuerunt.

P. 344. In viro haemorrhoidario, maxime plethorico, ex neglecta venaesectione tumor in angulo oculi externo indolens, fabam forma et magnitudine referens, abortus est. BURGGRAVIUS tumorem pro infarctus vasorum sanguiferorum effectum habuit, CAP.

PELIUS et BRENDLIUS a rheumatica acrimonia seroque acri morbum deriuarunt.

In muliere vteri vagina ex acerrima fluxus albi materia ita cum intestino recto exulcerata est, vt inieci in anum clysteres per vaginam vteri decederent, per eamque et aluinae feces penitus euacuarentur, adeo vt anus omnium functionum expers esset. Tandem et vrina per vteri vaginam profluxit. Mortua tandem infelicissima hac aegra, in vteri vagina nodi gangraenosi et cancrofi plurimi, iidemque et in recto intestino inuenti sunt. Os vteri durum, gangraenosum et cancrosum fuit. In ovario sinistro abscessus. Colli vesicae dimidia pars superior penitus defuit, ita vt vrina ex vesica in peluim primum, ex eaque in vaginam defluerit. Caetera omnia sanissima fuere.

Liber omni modo dignus est, qui attente legatur. Omnes medicinae, quae a BURGGRAVIO proponuntur, efficacissimae et casui maxime accommodatae sunt, scholamque et mentem BOERHAAVII, magni, ni fallimur, B. viri praeceptoris, penitus redolent. Dolemus vnice, quod exitus morborum, quorum historiae enarrantur, historia vbique fere desit.

VIII.

ROBERT DOSSIE *geöffnetes Laboratorium, oder entdeckte Geheimnisse der heutigen Chemisten und Apotheker. Aus dem Englischen. Zweyte mit Zusätzen vermehrte Auflage, von IO. CHR. WIEGLEB. Altenburg 1783. 452 pagg. in 8.*

i. e.

Laboratorium apertum, siue arcana chemicorum et pharmacopoeorum nostri temporis reuelata. Editio noua, additamentis aucta.

Libro omnibus satis noto quatenus WIEGLEB, V. Cl. addiderit, indicasse sufficiet.

p. 83. Omnia salia alcalina fixa vegetabilia pro vniuersis
demque non putantur; sunt enim plantae, ex qua-
rum cineribus sal alcali nullo modo, sed medium
obtinetur. Nec tartari sal cum salibus plantarum
lixiuiosis perfecte conuenit, quae omnia quartam
circiter salis cuiusdam medii partem continent. Tar-
tari sal e contra magis alcalinum et in vegetabilibus
purissimum alcali est.

p. 111. Olei animalis Dippelii conficiendi modum Cl.
editor addidit. De cornu cerui foetido oleo par-
limpidissima destillatur, partisue coloratae destilla-
tio, vt limpidissimum tantum oleum obtineatur, ite-
rum instituitur. Ad spiritum salis ammoniaci cum
sale alcalino fixo parandum vni salis ammoniaci parti
tres partes cinerum clauellatorum addi debent, vt
omne, quod in sale ammoniaci continetur, volatile
sal, tutius expellatur. In salis ammoniaci spiritu
cum calce viua parando calcis quantitas, ob illius
varietatem, exacte definiri nequit. Si spiritus obten-
tus cum acido vitrioli debiliore remixtus non efferve-
scit, aequam proportionem esse cognoscitur.

p. 166. Tartari crysalli in magnis Gallorum officinis
praeparati semper calcarei quid, ob argillaceam ter-
ram iis admixtam, continent. Tartari e contra cry-
salli ex Italia allati magis acidi sunt, quum terrae
loco oui albumen ad clarificandum liquorem eliga-
tur, adeoque hi praefereendi sunt. — Modi aci-
dum tartari purum et sacchari acidum conficiendi iuxta
Cl^{um} SCHEELE adiecti sunt, nec non modi aceti aci-
dum concentratum, et lignorum acetum parandi.

p. 188. Aetheris Frobenii, naphtharum nitri, salis com-
munis, aceti et aceti ex lignis conficiendorum ratio-
nem Cl. editor pariter adiecit, variasque methodos
addidit flores Benzoës parandi. Addita etiam est a
Cl. viro phosphorum parandorum ratio.

p. 215. Modus acidum vitrioli magna copia ex sulphu-
re parandi nec hodie nobis satis cognitus est, quum
Angli

Angli hos labores valde celent, nec quemquam facile ad eos admittant.

Differentiam quandam inter nitri spiritum et aquam fortem alchymistae statuerunt, sulphureum principium vbique quaerentes. Nitri spiritus his fuit ope argillae aut luti paratus, fortis vero aqua idem spiritus sulphuris ope confectus.

Modus WESTRUMBII spiritum salis dulcem pa- p. 247.
randi describitur, plura etiam de magnesia bene praeparanda addita sunt. Methodus etiam lac sulphuris caustici lixiii ope, quo sulphur facilius soluitur, quam sola calce, traditur. Calomel num genuinum sit, hoc cognoscitur, si cupro fuso addatur, et ex cupro colorem non mutante cognosci potest, calomel genuinum esse.

Butyrum antimonii, sulphur antimonii auratum, tam solidum, quam liquidum, tincturam antimonii acrem, tartarum emeticum, tincturam neruosam BESTUSCHEW, aquam sclopetariam, taffiam conficiendi et praeparandi rationem Cl. editor adiecit.

In Gallia sal mirabile Glauberi crystallisatione p. 427.
durante vehementer et perpetuo agitatum, vt magnarum crystallorum generatio impediatur, loco salis cathartici Anglici venditur. Minio laterum pulvis admiscetur. Myrrhae et hederæ gummi cerasorum gummi saepe admixtum est. Crocus carthamo tinctorio adulteratur. Puluerisato Norimbergenses flores calendulae admiscunt. Clauellatis cineribus arena admiscetur, ex gelatinosa praecipitatione acidi vitrioli ope cognoscenda. Terras absorbentes cum crystallis tartari non praescribendas esse, Cl. vir ex eo probat, quod tartarus calcareus, nullo modo digerendus, inde oriatur.

Libro, qui additamentis Cl. editoris, viri industrii et in chemicis rebus peritissimi, valissimus euasit, index copiosus adiectus est.

IX.

Beobachtungen über die Blutflüsse der Wöchnerinnen und über die Mittel sie zu stillen, von Herrn LEROUX, Wundarzt des öffentlichen allgemeinen Krankenhauses der Stadt Dijon. Aus dem Französischen. Königsberg, bey Dögel. 1784. in 8. 328 pagg.

i. e.

Observationes de vteri haemorrhagiis in puerperis et de medicinis ad eas cohibendas. —

Libri versio est, qui anno 1776. in Gallia, titulo: *Observations sur les pertes de sang des femmes en couches et sur le moyen de les guerir* prodiit, a Cl. HELD, medico Gerano doctissimo, confecta. Eiusdem libri et versio, sed contracta magis, in collectione opusculorum medicorum Lipsiensi, titulo: *Sammlung auserlesener Abhandlungen zum Gebrauch praktischer Aerzte* Vol. IV. pag. 517. prostat.

Doctrina de vteri structura, quam maximam ad partem pro-musculari habet, nec non de vteri extensione ab ouulo inpraegnato eiusque ad ouulum perfectum expellendum contractione expolita, Noster ad causas transit, quae vteri contractioni aduersae sunt. Hae, si in secundinis sitae sunt, eo redeunt, ut aut secundinae inaequaliter vtero adhaereant, aut nimis curuam et inaequalem structuram habeant, aut nimis curto vmbilicali funiculo instructae sint. Praeterea et vteri inaequalis contractio, spasmus vterini inaequali contractioni et accumulationi in vtero ipso fauentes, praepropere nimis secundinarum extractio, vtero statim post partum atonia quadam ad tempus laborante, haemorrhagias vteri produciunt.

P. 55. De inertia vteri, seu haemorrhagiae vterinae causa. Syncopen vteri et hanc inertiam Noster vocat, illique varios gradus tribuit. Secundinae tali

in

in casu in vtero residuae haemorrhagiam certissime metuendam, donec vim suam contractilem vterus acquisiverit, efficaci modo arcent.

Inversio vteri saepius accidit, quam vulgo creditur. Producitur aut ab inertia, aut a manu obstetricis indocta. Tres illius gradus statuuntur.

Scissura vteri haemorrhagiis maxime funestis an. p. 73. sam dat. Subinde et vterus ab imprudenti obstetricis manu, aut a secundinis vi extractis laceratur. Subinde et vteri os a capitis nimio impulsu scinditur, sed haec scissura valde periculosa non est. Idem et post vim nimiam accidit orificio ab obstetricante illatam.

Animi deliquia frequentissime quidem post vteri p. 101. haemorrhagias in puerperis accidunt, sed et ab aliis causis nascuntur, v. g. euacuato vtero vi nimis subitanea, a malo hysterico, subinde et alii morbi, doctores post partum, caet. lipothymias producant.

Altera operis parte in medicinas remediaque in. p. 104. quiritur ab auctoribus ad arcendas et curandas haec haemorrhagias proposita. Ad arcendam ab vteri pigritia oriundam haemorrhagiam partum non nimis accelerare inprimis conuenit; et si iam durante partu haemorrhagia incidens periculum minatur, partum quidem accelerare licet, sed semper ita, vt vtero iustum tempus ad debitam contractionem super sit; maximum enim accelerati partus periculum a sanguinis profusione pendet, quae semper fere cauetur, si, sublati potentioribus obicibus, caetera naturae relinquuntur. Noster, qui haec semper obseruauit, nunquam vidit puerperam esse mortuam, dum ad partum ob haemorrhagiam accelerandum versionem institueret.

Sat notabile est, foetum, versione instituta ob haemorrhagiam, plerumque mortuum extrahi. Causa in eo latet, quod, separata secundinarum parte ab vtero, foetus parum sanguinis accipiat. Omnes praeterea

terea foetus, Agripparum partu editi, lipothymi in initio sunt, parsque eorum tertia semper inoritur. Qui et euadunt, imbecilles in initio sunt. Si vitam matris foetusque, haemorrhagia iam durante partu praesente, seruare velis, summi momenti est, ut partum eo tempore acceleres, quo mater virium iacturam ingentem nondum passa est. Debili iam matre existente, ut plurimum accidit, ut ea statim pereat, foetu extracto.

p. 125. Si in Agripparum partu umbilicali funiculo femur constringitur, aut si idem funiculus praeternaturali modo partes intra femora sitas occupat, funiculum discindendum esse Noster asserit. (Nuper, quum ad parturientem vocaremur, obstetrix funiculum umbilicalem foetus pedibus praeuiis usque ad caput, quod in vagina uteri haerebat, in lucem editi, ligauerat. Foetus sanitissimus, perfectus ex omni parte, mortuus erat ex suffocatione ob sanguinis circulum interceptum, quum obstetrix caput extrahere nesciret).

Regula princeps Nostro est, *ne secundinae festinanter educantur, dum utero adhuc adhaerent.* Si vero pars secundinarum maxima iam naturae ope soluta est, et ob particulam adhaerentem haemorrhagia nascitur, opus est, ut secundinae citissime extrahantur; sanguis enim profusus uterum expandens nouam causam sanguinis profluvii aucti constituit. Modi secundinas extrahendi varii, nec non secundinas sacco praeternaturali inclusas altero loco nimis fortiter adhaerentes, caet. separandi accurate exponuntur.

p. 155. Quomodo uteri inuersiones sanare expediat. Tres earum gradus sunt, depressio uteri eiusque aut imperfecta aut perfecta inuersio. Si uteri fundus profundiora petit, ita tamen, ut pars fundi depressa in uteri orificio non percipiatur, depressio est. Imperfecta inuersio est, si uteri fundus in uteri orificio per-

percipitur. Vteri scissura optime cauetur, si vtero nulla vis infertur, dolores nimii antispasmodicis, situ puerperae debito, caet. praecauentur. Vteri vero orificium, imprimis si praeter naturam tenue est, quum facile sciindatur, caueat sibi obstetricans, ne partum vrgeat.

Ad lipothymias praecauendas situs horizontalis p. 173. puerperae imprimis valet. Conducit et abdomen fascia paululum adstricta circumdare. Dolores post partum lipothymiaeque ex iis opio sedantur. Subinde et hi dolores cum lipothymiis coniuncti atoniam vteri excipiant, subinde et a sanguine in vtero stagnante producuntur.

Nunc in remedia praecipua inquiritur ab aucto. p. 187. ribus ad cohibendam sanguinis ex vtero profusionem laudata. Venaesectio nil prodest, imo obest. Obsunt pariter articulorum infernorum ligaturae. Adstringentia interne data vasa quidem crispant, sed in haemorrhagiis vterinis nimis tarde operantur. Anodyna in sanguinis profusionibus a spasmis productis cum fructu quodam adhibita sunt. Abdominis compressio, inertia vteri praesente, conuenit. Maxime autem expedit frigida epithemata ex aqua et aceto ventri imponere, aut frigidam aquam cum acidis remixtam in vterum iniicere. In intensa vteri post partum haemorrhagia adstringentium iniectionem obstetricantes parce comendarunt, licet vtilia sint, hoc tamen iis obest, quod non semper in eum locum ferri possint, ex quo sanguis profunditur.

Omnium efficacissima ad vteri haemorrhagias p. 211. medicina haec est, vt sanguini erumpenti fortis obex ponatur; idque fit, si lintea, aut linum contortum, aceto imbutum in vteri vaginam, aut in ipsum vterum immittatur. Hoc remedio Cl. Auctor per XIII. aut XIV. annos prospero semper cum successu vsus est. Constringens humor, quo hic pessus imbutus

butus est, vterum ad contractiones concitat, vasaque
praecludit, quae haemorrhagiae ansam praebent.
Tempus interea fibrae commodum sese contrahendi
hocque modo haemorrhagiam efficaci modo prae-
focandi nanciscuntur. Nec in aliis haemorrhagi-
rum vteri speciebus haec medicina minus valet.

p.216. Ad usum huius remedii vterius confirmandum
obseruationes auctorum omnis aevi allegantur. —
Haec methodus et in haemorrhagiis vteri grauidita-
te durante mire valet. Omnia in tali haemorrhagia
eo redeunt, vt grumus sanguinis generetur, quo va-
sa repleta praecluduntur. Hic vero grumus diffi-
cilter, ob sanguinis aestum, aut tenuitatem, gene-
ratur, facile autem pessario tali constringente appli-
cato, ita vt partus, versione foetus instituta, accele-
ratio, quod negotium semper difficillimum est, haec
enchiresi saepius inutilis plane reddatur. Secundi-
nis in grauiditate orificio vteri interno adhaerentibus,
hi pessuli etiam valent, si et vteri os iam valde di-
tentum fuerit.

p.262. Si peregrinum quoddam corpus in vtero haeret,
quod ob orificii vterini constrictionem extrahi ne-
quit, ad mortem auerruncandam tale pessarium ap-
plicandum est. In inertia vteri et haemorrhagia ab
ea producta hoc pessarium vnicum et certissimum vi-
tae conseruandae praesidium est. Quum autem talis
inertia in leucophlegmaticis mulieribus, quae soli-
das partes relaxatas habent, maxime metuenda sit,
et in his hoc praesidium praeclare valet. Valuit et
hoc remedium ad haemorrhagias a graui vteri irri-
tatione, spasmi, caet. inductas. Scisso vteri orifi-
cio, aut lacerata vteri interna superficie, multum
quoque praesidii ex hoc remedio petendum est.

p.298. Sed forte a tali pessario acido principio irritante
impraegnato tanta oritur irritatio, vt inflammationis
ex ea metus sit? Minime; quum enim vi sua con-
stringente agat, haud facile fieri potest, vt constri-
ctione

ctione a parte vasorum suprema versus truncum producta stagnatio producat. Nec vterina suffocatio a pessarii talis usu metuenda est. Hae enim suffocationes aut animi deliquia sunt a sanguinis iactura productae, aut convulsiones, quas hae lipothymiae excipiunt, quarumque origines pariter ex sanguinis iactura repetendae sunt.

Sed forte ex grumo sanguinis in vtero residuo p. 320. morbi? Nullo modo! Plerumque grumus post aliquot dies decedens albida tunica obductus est et interior massae pars tantummodo putridum odorem habet. Nec dolores, quos natura suo tempore ad talem grumum propellendum excitat, metuendi sunt, quum salutem aegris promittant.

Si vero et a putredine sanguinis intercepti morbus quidam metuendus esset, eius periculum tantum longe non est, quantum istud aestimandum est, quo sanguinis profusio vitae minatur.

Caeterum liber facili sermone conscriptus est, a viro quippe docto versus, qui et in praefatione casus quosdam pessariorum Cl. LEROUX usum confirmantes publici iuris fecit.

X.

Gedanken über die Hebammen und Hebammenanstalten auf dem Lande, nebst einem vielleicht wichtigen Anhang von der Tödtlichkeit der Fußgeburten und ihrer Verminderung. — Frankfurt am Mayn 1784. in 8. 83 pagg.

i. e.

De obstetricibus et institutis ad obstetrices formandas, cum appendice de minuenda partus agripparum lethalitate.

Auctor libelli est BERNHARDUS CHRISTOPHORUS FAUST, medicus Rotenburgensis. Prima causa,

sa, quod humana soboles degenerauerit, quod copia illius minuatur, (hoc in Europa accidere non memini) in obstetricibus ponitur. De instruendis obstetricibus, inprimis his, quorum officium est rusticorum partum adiuuare. Quilibet pagus propriam obstetricem habeat necesse est, probam, vegetam, a praeiudiciis liberam, probe instructam ab obstetricio doctore. — Quomodo variolarum insitionem rusticis gratam reddere valeamus. Multa hic, in iisque plura bona proferuntur.

p. 61. De lethaltate partus Agripparum minuenda. Qui mortui nascuntur, partem XXV. omnium partu editorum efficiunt. Causa non tam in morum corruptione vitaeque delicata, sed potius in obstetricibus posita est; versio enim foetus extractioque pedibus praeuiis, quamuis et semper umbilicalis funiculi quandam compressionem secum coniunctam habeat, hoc tamen non efficit, ut ex hac compressione sanguinisque circulatione in foetu intercepta foetus animam emittat, quum plures infantes viuere pergant, licet et alimentum omne iis per plures dies deficiat. (hoc argumentum non quadrare videtur; foetus enim in vtero ex compressione funiculi umbilicalis non ob alimenti penuriam, sed ob quietem quandam in sanguinis circulatione inductam, ob apoplexiam forte generatam, moritur). In foetu autem, qui post versionem Agripparum partu in lucem editur, funiculi umbilicalis compressio tanta non est, ut omnis sanguinis communicatio ea interceptiatur, foetusque infernis articulis ad clunes usque editis, haec compressio funiculi umbilicalis demum paulo fortior fieri solet, ita tamen, ut foetus toto partu negotio durante tantum semper sanguinis accipiat, quantum necessarium est. Quum autem in Agripparum partu sanguinis ex foetu in matrem refluxus ob compressionem magis, quam affluxus, minuitur, necessario sequitur, frequentes ex hoc partu mortes

mortes a sanguinis in foetus corpore accumulatione
deriuandas esse.

XI.

MARTINI LANGE, medicinae Doctoris Corona-
Transylvania, rudimenta doctrinae de pe-
ste. Viennae, apud Rud. Graeffer. 1784. in
8. 96 pagg.

Ea, quae probatissimi auctores de peste scripse-
runt, in concinnum systematicumque ordinem
digesta hic liber continet. Pests Cl^o Auctori est
summus gradus febrium omnium malignarum, con-
tagiosarum et epidemicarum cum bubonibus et car-
bunculis. Cum febre semper pestis coniuncta est,
frequentissime cum febre putrida neruosa. Duplex
autem in peste febris est, altera a stimulo fermenti
pestilentialis producta, altera vero prioris effectus.

Contagium pestis non tam efficax est, vt multis
videbatur. A fide dignis viris Auctori narratum est,
in altis et anterioribus aedium partibus, ipsis in do-
miciliis interioribus pestiferos continentium bene
perflatis nullum adesse contagii metum, imo ob-
seruatores contendunt, absque noxa domos, vbi ae-
gri iacebant, ad distans intrare potuisse, dummodo
nouo aëre domicilium renouatum fuerit, et aegros
vel res infectas non tetigissent ipsi. — Carbunculi
in epidemia Coronensi ann. 1718. interne adeo, in
vesicae vrinariae collo, immo in bubonibus ipsis, ob-
seruati sunt. In eadem epidemia medicus hoc tem-
pore ALBRICH, cuius observationibus manuscriptis
noster in hoc libro conscribendo vsus est, in alio ae-
gro septem, in alio quindecim, et in infante viginti
quatuor bubones obseruauit.

Pestis causam proximam Cl. auctor in humorum **p. 25.**
corruptela ponit, ex miserrimo vitae genere inter
plebeios, penuria, immunditie, caet. exorta. Miasma
Tom. XXVII. Pars II. R *pestis*

pestis ipsi est tenuissimum alcali sanguinis naturalem crasin dissoluens, destruens eumque ad gangraenam pessimas disponens.

De quarantaenae noxis hac occasione disseritur. Eam Transylvaniae plus noxae attulisse, quam ipsam pestem, nulloque modo pestilentiae arcendae sufficere, quum infectae merces et maxima cura satis et penitus purgari nequeant, multique, qui quarantaenae longissimo tempore durante vitam sustentare nequeunt, per occultos tramites cum mercibus Transylvaniam ingrediantur. Concludit Cl. Auctor ex eo imprimis, quod Hungaria et Transylvania mercibus peste infectis clam allatis continuo abundant, *res peste infectas nunquam inficere*, nisi causae externae, aëris constitutio, fames, et corporum singularis dispositio accedant. His omnibus probatur, quarantaenam superfluum penitus esse, et ad ditandos mercatores tantum inuentam, qui lucri faciendi causa saepe rumorem de peste in Turcia grassante spargunt, Turcis quibusdam tantum febre forte infectis, quam, licet mitissima sit, tamen et hi pestem appellant.

P. 35. Peste in epidemia Coronensi bis terue quidam correpti sunt. Subinde et contagium in alios difficillime transit. Cl^o ALBRICH notante, mater pestecorrupta infanti incolumi manenti vbera sua ad mortem usque praebeuit. Immo lactens infans peste correptus eam matri vbera praebenti non communicauit. Omnia itaque ad dispositionem redeunt. Vidit RENZING, principum quorundam Turcicorum archiater, interpretem in aula Turcica, qui bis iam peste laborauerat, quum ad latus priui Caesaris officialis confedisset, in cuius gremio breui antea filia peste affecta exspirauerat, domum statim festinasse vestimentisque abiectis incoluinem mansisse, seruum vero, qui vestimentis abiectis usus fuerat, peste correptum breui periisse.

In Turcia brumali frigore ingruente pestem eua. p. 45.
nescere, RENZING ex propria experientia adserit.
Subinde tamen et calidissima aestate existente mitior,
quam hyeme, fuit. Cum aliis morbis raro pestis
complicatur.

Nunc pestis decursus exponitur, primum gene. p. 48.
ralis, deinde specialis. Diuiditur a doctissimo viro
pestis in *inflammatoriam*, cum pulsu forti, inflamma-
torio sanguine, bubonibus inflammatis, dolentibus,
rubris; *putridam*, cum subita virium prostratione, ca-
lore mordace, pulsui non respondente, manuum
tremore, anxietate, petechiis, vibicibus, haemorrha-
giis, bubonibus et carbunculis nigrescentibus, ad
gangraenam facilibus; *biliosam*, cum bilis vomitu,
hypocondriis tensis, diarrhoea biliosa foetida; et
neruosam, cum maxima neruorum perturbatione, ca-
lore miti, vt in sanis, siti pauca, lingua sicca, demum
nigra, viribus primum integris, dein subito prostra-
tis, calore interno vrente, vomitibus aeruginosis,
atris, animi abiectionibus, deliquiis, conuulsionibus,
cact.

Pestes et inter se complicantur. Tales compli. p. 55.
cationes sunt *pestis inflammatorio-biliosa*, *bilioso-pu-
trida*, *inflammatorio-putrida*, *bilioso-neruosa et neruo-
so-putrida*, quae omnium periculosissima est et fre-
quentissima.

In epidemia Coronensi 1718. malum non sem. p. 66.
per fuit, si fusci aut cinerei bubones essent, aut si
buboni, carbunculus insideret. In eadem epidemia
femina conualuit, in cuius corpore bubones, carbun-
culi et vibices fuere.

De prophylaxi pestis. Walachi pestem, quam. p. 72.
vis ad eam arcendam maxima cura adhiberetur, in
Transylvaniam saepius intulerunt, per occultas vias
terram ingressi.

Peste autem iam vere praesente in terra qua-
dam, prophylaxis eo redit, vt 1) infecti et suspecti

- in nosodochia transportentur, non vero ample, sed ex singulis contabernaculis exstructa, 2) ut muniti publicae priuataeque cura, quantum fieri possit maxima geratur, 3) ut omnes publici conuentus hominum interdican- tur. 4) ut medicis clericisque moneatur, ne aegros ante ientaculum sumtum, nec sedante corpore adeant. Sanus mansit in epidemia Coronensi 1718. chirurgus, qui radicem Zedoariae maslicauit et vestes suas saepe sulphuris fumo infecit.
- p. 76. Omnibus prophylacticis medicinis ad pestem laudatis Peruvianum corticem, acetum et citri succum Auctor praefert.
- p. 80. Venam secare, plethorico corpore, aetate aegri vegeta et peste inflammatoria existente, expedit; plethora et inflammatoria diathesi absentibus, venesectione semper nocet. Magnum remedium post venesectionem ipecacuanha est, ita ut ALBRICH in epidemia 1718. memorabiles casus notauerit, in quibus, post emetica statim propinata et postea data lenia sudorifera, morbus in initio praefocatus est, mortisque instans periculum integerrima valetudo excepit. Ad reliquias pestis ex sanguine pellendas bezoardica laudantur, aliaeque calida, diluentibus interpositis.
- p. 88. In putrida peste antiseptica valentiora maxime commendantur, in nexuosa autem vires erigantia, camphora, vinum.

XII.

Dr. CHRISTOPH FRIEDRICH ELSNER, *Kr. Phys. zu Bartenstein, medicinisch-gerichtliche Bibliothek. Erster Band. Erstes Stück. Königsberg 1784. in 8. 95 pagg.*

i. e.

Bibliotheca medico-forensis, edita a Cl^o CHR. FR. ELSNER.

Instituti rationem paucis exponamus. Quum in medicinae vniuersalis bibliotheca omnia comprehendi

hendi vix queant, laudabilique iam instituto RICHTE-
RUS, V. III. chirurgicam, MURRAYUS, V. III. medico-
practicam bibliothecam ediderint, quibus vniuersae
scientiae, quam sibi proposuerunt, ambitus facilius
comprehendi possit. Cl. Auctor labores suos forensi
medicinae, eique illius parti, quae curam magistra-
tus circa valetudinem ciuium spectat, potissimum
dicauit.

In ipsis censuris librorum argumenta, vtplur-
imum sine laude et sine vituperio, prolixè exponun-
tur. In prima autem hac primi voluminis parte se-
quentes libri recensentur: MAYERI descriptio anatomi-
ca totius corporis humani, cum tab. aen. HALLE-
RI praelectiones ad medicinam forensem. PVL scri-
pta et obseruata ex medicina forensi. BUCHHOLZ
symbolae et obseruata ad medicinam forensem et
politiam medicam. SCHERF promtuarium politiae
medicae. HUNCZOVSKY obseruationes medico-
chirurgicae inprimis de nosocomiis, in itineri-
bus collectae. PLENCKII elementa medicinae
et chirurgiae forensis. METZGERI obseruationes
medico-forenses. Eiusdem scripta medica. Qui
omnes libri germanico idiomate conscripti sunt.
METZGERI progr. de tene rupto obseruatio. Eius-
dem progr. de pulmone dextro ante sinistrum respi-
rante, qui libelli academici latini sunt.

XIII.

*Taschenbuch für Freunde der Gesundheit auf das
Jahr MDCCCLXXXIV. — Berlin, bey Nico-
lai 1784. in 8. pagg. 284.*

i. e.

Promptuarium in vsum eorum, qui sani esse
amant.

Calendarium in medicorum et eorum, qui medi-
cinam amant, vsum conditum est. Mensibus

R 3

singu.

singularia nomina data sunt. Sic Ianuarius collecto-
rum, Augustus agyrtarum mensis, caet. nomen re-
cepit.

Prima dissertatione *de puellis educandis consilia me-
dica* traduntur. Difficile semper matri esse liberos
suos proprio lacte nutrire, et ad id medici consilio
semper opus esse, (quod nos haud putamus, quum
plurimae mulieres, quae propria vbera pueris suis
praebent, ex rustica inprimis gente, medico non in-
digeant, neque papillarum a suctione laesio tanti est,
vt ex ea medicum semper necessarium esse putemus,
quum ad eam auertendam frumenti spiritus iis na-
ture applicatus plane sufficiat). Tempus pueris ab-
lactandis maxime opportunum hoc esse, vt dentium
primum eruptio expectetur, quibus solida aliaque
alimenta manducare possint. (Et haec regula incer-
ta est, quum dentes, quibus cibi manducantur, mo-
lares videlicet, nimis sero erumpant; ablactandi ta-
men, si vnquam fieri potest, pueri haud sunt, nisi
dentibus incisioribus conspicuis). Solani tuberosi ra-
dices, seu alimentum primae aetati puerorum conue-
niens, laudantur (nos de iis, si solum paene ex iis
alimentum esset, vt in pauperibus saepe fit, pessima
symptomata, omnesque ex pituita tenaci, acri, et ver-
minosorum morbos obseruauimus). Saccharum a
BOERHAAVIO adeo laudatum merito damnatur (in-
primis, vbi panem acescente mixtum fuerit; tale enim
alimentum, copiose datum, obstructions glandula-
rum infimi ventris, fida et copiosa obseruatione teste,
semper producit).

p. 24. *De virili impotentia, seu diuortii causa.* Boru-
fica lege et his diuortia denegantur, qui matrimonio
durante ad coeundum et ad generandam sobolem
inepti euaserunt. De his, quae frigidam venerem
reddunt et ad coeundum viros inprimis ineptos red-
dere dicuntur, plura exposita sunt, nec non de coi-
tu in dubio impotentiae casu, coram iudicibus testi-
busque

busque in Gallia olim publice celebrato. Simul et de his agitur, quae frigidam venerem excitare dicuntur.

Qua ratione medici absentes in consilium vocandi p. 73.
sint, medicusque in morbum interrogando inquirere debeat. Haec satis bene, verum, vt nos putamus, nimis fulse dicta sunt.

De cassea, ex MURRAYI apparatu medicaminum p. 104.
 in vernaculam translata tractatio.

Num diabolus, cum sagis coitu celebrato, sobolem p. 122.
progenerare possit, ex IOANNIS WOLFII dissertatione Viteb. 1667. Lepida tractatio est, quantaque tenebrae humana capita eo tempore obnubilauerint, manifeste probans. Virile semen diabolo denegatur, coitumque foecundum ab eo tunc demum celebrari posse docte demonstratur, si viro cuidam semen furto abstulerit. Tunc monstra nasei, quae omnia pro diaboli sobole habentur.

De vaporum balneis. Machina ad ea describi p. 141.
 tur a MARKARDO inuenta, cuius et in commentariis nostris mentio facta est. De morbis, qui vaporibus huius machinae ope corpori aduectis sanati sunt. Alia machina eundem in finem a DOMINICELLIO inuenta describitur, simulque de Rufforum methodo balnea adhibendi agitur.

De febre. Laudes febris primum, postea vituperia p. 186.
 traduntur. Febris symptomata, signa, diuisiones. De causis februm, in primis earum, quae a retropulsis materiis morbidis productae sunt, vbi simul noxae medicamentorum repellentium in cutaneis morbis bene exponuntur. De biliosis febribus aliisque earum generibus et februm crisi.

De medico sui ipsius, optimo medico. Diaeteti p. 242.
 cae regulae ad sanitatem conseruandam traduntur.

Liber non male, nec sine omni ingenio conscriptus est, ita vt merito speremus, fore, vt a pluribus legatur. Quum autem tales in primis libri, decennii

nostri singulari genio, cum auiditate quadam a plurimis petantur, qui veram doctrinam respuunt, et delectari amant, optandum esset, vt argumenti amena vtilique simul magis varietate gauderet.

XIV.

Des Freyherrn GERHARD van SWIETEN Commentarien über die Boerhaavischen Aphorismen von Kenntniss und Heilart der Krankheiten. Erster Theil, in einen nutzbaren Auszug zusammengebracht und mit Wahrnehmungen und Entdeckungen bereichert von HEINRICH TABOR. M. D. Frankfurt am Mayn, bey Garbe, 1783. in 8. 343 pagg.

i. e.

GERH. van SWIETEN commentarii in BOERHAVII aphorismos de cognoscendis et curandis morbis, in epitomen redacti, cum observationibus editoris. Tom. I.

Hoc tomo aphorismi vsque ad 557. comprehenduntur. Epitomatoris vicibus satis bene Noster functus esse videtur, omnibus verbosis nimis diligenter præcisus. In propriis suis annotationibus præ aliis hæc eminent:

p. 29. De acidi victus potusque diu adhibiti noxis putridisque morbis inde natis exempla plura traduntur. Relatiua salium putredini fauens aduersaque vis ex PERCIVAL aliisque, occasione morborum ex alcali spontaneo exponitur.

p. 92. In vulneribus cum substantiæ iactura partium neruearum regenerationem in dubium adhuc vocandam esse. Methodus Clⁱ LOUIS labia leporina sanandi exponitur. De sanguine ex arteriis profluente cohibendo chirurgorum recentia experimenta (non vero omnia) traduntur.

Et

Et aphorismis de intestinorum vulneribus curan. p. 160.
dis ex scriptoribus chirurgicis quaedam addita sunt,
omissis inter alia et regulis scitu perquam necessariis
a RICHTERO, V. Ill. traditis. De ossium regenera-
tione, modoque, quo fracta coalescant, quaedam
ex recentiorum libris excerpta sunt. BOERHAAVII
et SWIETENII de inflammationis originibus dogma-
ta nullis plane additamentis illustrata sunt; neque ce. p. 233.
leberimi pulueris ad cancerum, a chirurgo Anglo GUY
inuenti, mentio iniicitur, quamuis plura specifica
ad cancerum recentioribus temporibus laudata recen-
seantur.

Libro materiae medicae ea pars annexa est, quae p. 245.
medicamenta ad morbos, qui in hoc tomo pertra-
ctantur, laudata, continet. Caeterum in hoc huius
libri volumine obseruationes nouaque inuenta (sua?),
quorum in titulo mentionem editor facit, non inue-
nimus.

XV.

Obseruata quaedam medica. Auctore IONA-
IEITTELES, Hebraeo, Med. Dr. — Pragae,
Viennae et Lipsiae 1783. in 8. 30 pagg.

De ptyalismo in plurimis morbis excitando pri-
mum Auctor agit. Copiosas inprimis alui pro-
fusiones ptyalismo excitato sedari, ipseque Auctor
copiosa praxi edoctus est, morbos varii generis,
praecipue capitis, oculorum, aurium hac methodo
curatos esse.

Scarificationem cruentam in putridis petechiis
adhibuit. Naribus Aegyptiorum more scarificatis
pertinacissimos capitis morbos a suppressa sanguinis
ex naribus profusione ortos sausuit.

Mali hypochondriaci istam diuisionem, qua hoc
malum sine materia, aut cum materia dicitur, ima-
ginariam et inutilem esse.

Haemoptyscos, lumbrico vomitu reddito per-
natae, historia.

Ad scrofulas ex tineae aut scabie retrograda ortae
optima medicina raphani rusciani conferua cum
melle et fenticuli sunt.

De hirudinibus frequentius in praxi adhibenda.
Cucurbitas siccas mammis applicatas haemorrhoi-
dum profusionem nimiam sedare.

Cantharidum puluerem interne sumtum sterilia-
tem hoc modo producere, vt aucto humorum ad partes
verendas affluxu, parcam quidem, verum continuum
sanguinis profusionem excitet.

Ad omnes morbos ex lymphae coagulatae ortae
medicamentum ex vino Rhenano et spiritu salis am-
moniaci mire conferre, arthriticos imprimis morbos
eo sanari. Gicutam recentem cum saccharo in con-
seruae formam tritam, aliasque herbas cum saccha-
ro hoc modo praeparatas omnibus aliis earum praeparationibus praefendas esse.

XVI.

IACOBI CHRISTOPHORI FIDLER tractatus de fe-
bribus intermittentibus. Pragae et Viennae
1784. in 8. 85 pagg.

Rationes, quare febres intermittentes tam multis
lethiferae sint tantosque morbos post se tra-
hant, dissertationis auctor in peruersa earum diuisione
quaerit.

Diuiduntur ab Auctore febres intermittentes in
neruofas, inflammatorias, pituitosas, biliosas et pu-
tridas.

p. 14. Nervoſa febris intermittens Auctori eſt exagitatio cordis vaſorumque a ſtimulo immateriali vel materiali, ſed minore, quam vt in aliis ſubiectis febreſ communiter excitare valeret, neruos exagitante orta. Sequuntur cauſae et vltior morbi enarra-
tio,

tio, ex quibus omnibus patet, scholae Pragenfis (dissertatio enim inauguralis haec scriptio esse videtur, sub auspiciis facultatis medicae edita) febrem intermittentem nervosam longe aliam esse, quam aliorum medicorum. In medendi methodo omnia sic disiecta confusaque sunt, vt nullo modo videamus, qua ratione hic libellus ad sanandas pessimas hasce febres intermittentes aliquid conferre possit.

Februm intermittentium inflammatoriarum duae species statuuntur, altera a plethora, altera vero a spissitudine lymphae coagulabilis pendens. In causis epidemici status, qui ad has febres plurimum confert, nulla prorsus mentio iniicitur.

Cl. SARCONE febrem intermittentem pituitosam p. 45. sub nomine febris glutinosae gastricae, et GRANT sub nomine synochi imputris descripsisse asseritur. Febris flaua Americana, PRINGLIJ marsh-fever pro febre intermittente putrida habetur.

XVII.

Dr. M. I. MARX — *Anweisung, wie man Blattern-patienten auf eine einfache und wenig kostbare Art behandeln soll. Hannover 1784. in 3. 32 pagg.*

i. e.

De aegris variolis laborantibus simplici modo tractandis, auctore Cl^o MARX.

Princeps medicina, quam Cl. Auctor commendat, tartarus vomitorius est, quem et omnia remedia respicientes infantes libenter sumunt, tantaeque efficaciae Nester deprehendit, vt eum in omnibus infantilibus morbis, in morbis adeo a dentitionis difficilis irritatione, ceu summam medicinam commendet.

Ad

p. 13. Ad eruptiuam febrem florum sambuci decoctum commendatur. (quod nullo modo improbamus, merito tamen tam forte decoctum, quale Noster commendat, nimii aestus ab eo producti suspensionem mouet). Frigidi regiminis laudes. Venaesectionem adultis maxime, paruulis raro conuenire, illique in paruulis hirudines praeferendas esse.

Tartarus emeticus non tam ad vomitus concitandos, quam ad sudores prouocandos, dosi parcissima, febre eruptiua durante, laudatur; febre autem debiliore existente, cum pulsu humili vini quid aegri cum sambuci infuso concedendum est. Variolis putridis existentibus peruiani corticis vsus valde commendatur (cui tamen TISSOTUS acidorum mineralium vsum longe praefert). Jalappa purgantis loco, tempore, quo variolae decidunt, commendatur. (Facilis ab ea nimia purgatio est, quam ob causam mitiorem medicinam seligere expedit. Conuenit pueris, et delicatioribus, maxime pruna esse, cum quibus fennae folia cocta sint).

XVIII.

Medicinische Ortsbeschreibung des Städtchens Hoya, von IOH. GEORG DAVID ELLISEN. — Bremen 1783. in 8. 4 pl.
i. e.

Topographia medica oppidi Hoya. —

p. 30. Variolosa epidemia ann. 1772—1773: pessimae indolis fuit. Infitionem et hodie incolae reuunt. Et scarlatina febris malignissima ann. 1770. grassata est. Humidus aër, ceu malignitatis causa, accusatur. Morbus spasmodico-convulsiuus vagus, (Raphania Lin.) in hoc oppidulo non grassatus est — Anno 1758. nati in oppido 35. mortui vero 164. sunt. Ratio tantae mortalitatis in belli calamitatibus sita est. —

XIX.

Versuch einer natürlichen Geschichte des Boraxes und seiner Bestandtheile, wie auch von dessen medicinischen und chymischen Gebrauch, von Dr. GEORG FRIEDRICH CHRISTIAN FUCHS, öffentlichen Lehrer hiesiger Akademie (cuius?). Iena, bey Crocker. 1784. in 8. 96 pagg.

i. e.

Historiae naturalis boracis partiumque illius constitutiuarum, nec non de illius medico chymicoque usu tentamen, auctore G. F. C. FUCHS, M. D. —

Libellus a Germano professore tam parum germanice conscriptus est, ut a discipulo quodam, non a professore, eum profectum esse putes. Ea, quae quidam de borace dixerunt, nullo auctorum selectu habito congesta, et in ordinem quendam, non semper optimum, disposita continet. — Chrysocolle veterum medicorum longe aliud naturale corpus certe fuit, quam borax recentiorum, argumentumque Auctoris p. 6. quod crudus borax ad nos non transmittatur, sed semper arte quadam praeparatus, raffinationem vocant, ad boracis antiquitatem probandam ne minime quidem quadrat. Ad boracis antiquitates accuratius explicandas opus inprimis est, ut Arabum libri, principes in hac re fontes, diligenter euoluantur, quos autem Noster, vnico *Serapione* excepto, penitus ignorasse videtur. Omnia, quae in primo capite de nomine et historia naturali boracis dicta sunt, tam confuse, pessimis, malis bonisque mire lepideque mixtis, prolata sunt, ut, quis veram Cl. Auctoris mentem eruat, magnus mihi Apollo videatur.

Chemica boracis analysis altero capite comprehen- p. 25. ditur. Multa, sed confuse, absque sana ratione collecta sunt.

Tertio

p. 81. Tertio capite de medico et *chiemico* (sic scribens viro placet, professori medico, in celebri Germanorum academia medicinam publice docenti!) boraci usu agitur. Formulas sine ullo selectu congestas continet, satis probantes, quam exigua iudicii vi caro auctoris capiti infideat; sed et auri in luto particulam, nempe STARCKII, professoris in Iemensi academia celeberrimi, viri *vere docti*, de boracis usu quasdam observationes, quas Auctori beneuole communicauit.

p. 89. Dolores parturientium penitus euanidos boraci usu saepius CL. STARKE suscitauit; saepius eadem medicina debilibus robur dedit, spasmos intensos mira vi sopiit, sed et vterum tam vehementer irritauit, ut fortiori eius contractione in ea contenta citius expellerentur. Secundinas mira vi expulit; inflammationes nunquam concitauit, sed placidam tranquillitatem induxit, *irritabilitatem in systemate sanguineo* (quid haec est, quam *ισολόγος* quidam somniant?) etiam sat longo post partum spatio praeterlapso sedauit.

Lochia intercepta menstruumque fluxum difficilem propulit cum nitro et magnesia (hanc puerperis ego non exhiberem, ob putredinis vim metuendam, quam intense auget) datus. Spasmos egregie sopiit cum opio remixtus. Oris vlcers, aphthas, scorbutum, gingiuarum lapsum, apprima sanat, conducit et in saluatione nimia a mercurio inducta. Cutem a maculis, excrescentiis, naeuis purgat, illi nitorem conciliat, lentiginesque cum rosarum aqua dilutus delet.

XX.

*Journal 'de médecine, chirurgie et pharmacie,
tome LIX. pagg. 576. et LX. 1783. a Paris.
624 pagg.*

i. e.

*Diarium ad medicinam, chirurgiam, pharmacia-
m, caet.*

Iantharius.

Observatio de nervorum quodam morbo interius flo-
rum Zinci usu per sanato, auctore MORIN. Pal-
pitationes in epigastrio cum articularum convulsione
Zinci floribus ad XXXVI. grana tandem per diem
sumtis sanatae sunt.

WANTERS de symptomatibus suppressos sudores
exipientibus. Virgini XLIV. annorum quarto aeta-
tis anno sudores copiosi subito et vehementer sup-
pressi sunt. Ex hoc tempore ea ne minimum su-
dorem profudit, symptomatibus a nervorum sensibi-
litate pendentibus perpetuo affecta.

De retentione urinae ab horizontali uteri ad ante-
riorem pelvis diametrum situ producta observatio Cl.
DESGRANGES. Retroversiōem uteri vocat, uteri
fundo ad ossis pubis internam superficiem, ore vero
versus os sacrum posito. Concinna enchiresi, sub-
inde et pessariis inductis, utero naturalis suus situs red-
dendus est.

VANDORPE annotata circa humorum in infimo ven-
tre profusiones post viscerum laesiones a causis externis.
Sanguis effusus in ichorem putridum, mortiferum
mutatur, incisione in parte maxime declivi insti-
tuta statim euacuandum. Perniciosae maxime bilis
profusiones sunt. Incidit aliquando Auctor talem
tumorem, ex quo cum aegrae leuamine, adiuuante
sola intestinorum actione, X. ichoris librae euacuae
sunt.

Epito-

Epitome dissertationis de liquiritiae extractis CL. DE LA PLANCHE. In Hispania, vbi radices liquiritiae copiose proueniunt, hae ad succum ex iis parandum non mundantur. Calor nimius in succo coquendo adhibetur, nigerque eius color nimii caloris semper indicium est. Cuprum etiam copiosum, magnis subinde cupri particulis a cortinis derasis, in hoc succo continetur.

Epitome primae mensis facultatis medicae Parisinae auctore LEROUX DES TILLET. Febres tertianae syncopales nouembri mense 1782. frequentissimae fuerunt. Optime ad eas valuit diacodii syrupus cum liquore anodyno minerali Hoffmanni. Alkali minerale ventriculus non tulit. Sequuntur obseruationes meteorologicae facultatis medicae Parisinae, necnon CL. BOUCHERI.

In nouis litterariis de magnetismo animali MERI quaedam dicuntur.

Februarius.

Coaca oracula CL. AUBRY excerpta vberius, sequentes autem proprias obseruationes continet.

p. 123. DE VAULEVIER *obseruatio de puella, cui vigesimo aetatis anno post narium haemorrhagiam et mensum profluxum interceptum barba erupit.* Facies spissa, proluxa, nigerrima barba, vt in maxime barbatis, dehonestata est. Cutem mundam a pilis remedium istud celebre ex calce viua et auripigmento non reddidit. A fluxu menstruo intercepto, praeter barbam, nulla alia symptomata.

p. 128. AUBAN *obseruatio de febre quadam miliari.* Eruptionem exanthematum sordes in primis viis interceperant. Post purgantem demum medicinam datam miliaria cum leuamine eruperunt.

MICHEL *de ulceribus scrophulosis cum pollicis caris.* Interne aperientia data sunt, vulneribus autem mercuriale vnguentum impositum. Separatis cariosis phalangibus vlcus sanatum est.

MICHEL

MICHEL *observatio de fractura completa et complicata cruris cum vulnere et carie.*

MERILLE *observatio de singulari quodam combustionis effectu.* Ab igne admodum modico totum virginis admodum obesae, vino vinique spiritui deditae, corpus combustum ita est, ut praeter cineres et ossa quaedam de corpore nihil superesset.

Litterae Cl. DESTREMEAU. Pomposo sermone p. 142. novum instrumentum a Cl^o BIANCHI inventum describitur ad lac ex mammis infarctis euacuandum papillasque melius formandas. Est antliae species. (Talem STEINIUS, V. III. ante aliquot annos iam inuenit, sed talia nesciunt plerumque Galli, rerum Germaniae medicarum indoctissimi).

Epitome primae mensis facultatis medicae Parisi. p. 145. *uae ann. 1783. et tabulae meteorologicae.*

Martius.

BAUMES *observatio de febre quartana a febris miliaris miasmate induc̃ta.* Morbus potius febris acuta fuit in quartanam terminata. Durante quartana, aegra versus febrilis accessus finem foetum felici partu edidit. Lochia, lac, omnia naturalia, febre permanente. Lente resoluentium medicinarum usu morbus postea ad tempus suffocatus est, sed rediit. Tandem exanthemata miliaria alba apparuere, et cum cutis desquamatione simul accessus febriles disparuere. Morbum a cachexia lactea Auctor derivat, miliare exanthema pro crisi morbi habens. Talem crisin se et in iuvene observasse asserit febre ad hecticam declinante correpto. Unica tamen post pruritum in cute pustula erupit, eaque morbus sublatus est. Eodem tempore pleuritides inflammato-
riae et putridae grassatae sunt, quarum frequens comes venenum morbi miliaris est.

GONDINET *de febre intermittente tertiana duplicata locali, quae quarto demum die continuae febris characterem assumpsit.* Vir hemicrania ante ob-
Tom. XXVII. Pars II. S noxius

noxius oculi dolore intensissimo, nervoso, correptus est. Is dolor demum post varia incassum adhibita auxilia typum febris intermittens tertianae duplicatae localis assumsit. Horroris in quouis accessu primum sensus in occipite, postea oculi affecti rubor et dolor. Quatuor elapsis horis, dolor sensim mitior factus est, muco copioso e naribus profluente. Cortice Peruviano cum antispasmodicis iuncto morbus feliciter profligatus est.

p.239. *PISSIER observationes de differenti situ, quam inferior ossis fracti pars assumere potest, et de optimo membrorum fractorum, partibus fractis recte dispositis, situ.* Quatuor in ossibus cylindricis fracturam auctor species assumit, quoad situm inferioris fracti ossis partis, anteriorem videlicet, posteriorem et duas laterales. Situs fracti membri talis, in quo omnes muscoli maxime relaxati sunt, bonus quidem est, sed non in omnibus casibus, sinistro v. g. femore ad partem lateralem externam fracto, quadrat.

p.246. *BARRIERE observatio de indigestione equorum, quam meteorismus sequitur, intestinorum punctura sanata.* Acu punctoria (*trocar*) auctor equi, a meteorismo ad extrema redacti, latus perforavit ad intestini coeci basin. Aëris copia insignis exiit. Oedematosus partium tumor natus inde est ab aëre in tela cellulosa effuso pendens. Vlcus demum in loco vulnerato exortum est, hoc vero consolidato, equus perfecte conualuit. Additae sunt his observationibus annotationes HUSARDI.

DE LUNEL tractatio de emetico aut sale antimoniat. Ex vitro antimonii tartarum emeticum parandum esse, sed dephlogisticato, docet. Haec dephlogisticatio peragitur mixtione vitri antimonii cum oleo vitrioli, quod sub igne fortiori, ceu sulphuris acidum, decedit.

Aprilis.

BONNEL DE LA BRAGERESSE *epistola de pulsatillae in herpete usu.* Anemone pratensis LINNEI est, ex cuius floribus extractum paratur, quod aegris cum saccharo remixtum exhibetur. Dosis ad XV. grana est. Mire ad herpetem valet, sed in eius usu persistendum est.

DE LA ROBERDIERE *epistola de emolumentis et detrimentis lactatus materni.* Hic de emolumentis tantum agitur; detrimenta sequuntur.

DESGRANGES *epistola consultatoria de matricis descensu.* Vteri oris labium antierius simul praeter naturam prolongatum erat. Pessaria nihil praestiterunt. Num orificii vterini portionein prominentem cultro rescindere expediat.

BARRIER *observatio de veneficio per arsenicum,* p. 353. *et quantum periculum ex formulis medicis subinde fit, quae venenum quoddam pro basi habent.* Vino arsenici solutio ex improuiso infusa fuit. Lacte demum et bezoardico minerali, quos hoc venenum laeserat, sanati sunt.

Noua methodus aetherem vitriolicum acquirendi, p. 358. auctore DE LA PLANCHE.

Maius.

DE LA ROBERDIERE *epistola de emolumentis et detrimentis lactatus materni continuatur.* Morbi, qui lactationem impediunt, recensentur. Feminae nimis delicatae, acrimonia humorum laborantes, grauidae, morbis acutis et diuturnis omnis generis affectae, infantes suos lactare non debent.

LEMONNIER *observatio de eclampsia.* Puer duo. p. 421. rum annorum iam sensuum omnium usum amiserat, et paulo post mortuus est. Cadauere inciso, in ventriculo vasorum infarctus, in duodeno ascaris lumbricoides adhuc viuens, hepar duris tuberculis oblitum, dura mater cranio vehementer adhaerens reperia sunt.

P. 425. DESGRANGES *observatio de convulsionaria Lag. dinensi pro sancta habita, quae per septem annos per omni victu vixisse dicebatur.* Virgo laborum omnium summo taedio capta ira aliquando exagitata se suum expers concidit. Postea menses intercepti illi sunt. Ob ventris tumorem pro grauida habita delubra sanctorumque altaria frequenter adiit ob pigritiam, vel, ut ipsa aiebat, ut querelas suas ob pudicitiam et castitatem suam in dubium vocatam coram Deo effunderet. Tandem abstinentiam perfectam simulavit, et pro sancta habita, ad libitum in convulsionem incidit. Post mortem inuentum est, sanctam hanc abdomen arte pinguefactum gestasse. Mortua autem est ex pulmonum vomica.

P. 433. MICHEL *observatio de capitis vulnere cum cori sicca.* — *Eiusdem observatio de cruris completa fractura cum vulnere et convulsionibus complicata et de remediis, quae ad accidentia profliganda adhibita sunt.*

IEZE *de olei nucum usu ad oculorum leucomata maculasue.*

MURAIRE *observatio de singulari quodam combustionis effectu.* Et in hac obesa potuique dedita femina totum corpus in cineres mutatum est, vicinis corpori partibus ab igne penitus illaesis.

Iunius.

P. 506. DOMINICI CIRILLI *de modo vnguentum ex mercurio sublimato corrosivo in morbis venereis et aliis morbis curandis adhibendi, qui saepe optimis remediis resistunt.* Mercurium sublimatum, ad dira eius usum saepe excipientia symptomata arcenda, cum opio coniunxit. Quum autem et hac miscela venenum omni periculo non careret, mercurium sublimatum in vnguenti forma cum axungia porcina adhibuit. Usus est auctor cum optimo successu vnguento in his, qui venereo articulorum dolore laborabant. Idem vnguentum ad ophthalmias admodum rebelles in valde senibus, falsas exostoses, ischiadicum malum, cum

suc.

successu adhibuit. Vtitur autem vnguento mercu-
riali in malo ischiadico a quavis causa inducto.

BAUMES *epistola ad MORINUM de medicis florum* p. 527.

Zinci virtutibus. Innocua maxime medicina est, ad
convulsiones infantum specifica. Ea in puella con-
vulsionibus laborante, ad quas helmintochoordon her-
ba non valuerat, nec non in muliere admodum hy-
sterica, sanitatem restituit.

MORINUS in epistola lacrymam vitium, seu de-
pilatorium, commendat ex PLINIO.

PASCAL *de metastasi quadam post variolas.* Do-p. 538.

lore puella correpta est in femoris articulo pedis mo-
tum impossibilem reddente. Tumor femoris in-
gens, caput eius luxatum, corpus atrophicum. Tu-
mor incisus est. Multa ichorosa continuit. Sana-
tum vulnus est, sed aegra clauda remansit.

Tomo LX. haec continentur:

T.LX.

Julius.

SIBLOT *de taenia quadam.* Convulsiones cum p. 22.
internorum sensuum obnubilatione produxit. Ex-
pulsula medicina ex rheo et mercurio dulci est.

DE ROSIERS *tractatio de medica electricitate, qua
ratione et experientia boni effectus commotionis et scin-
tillarum electricarum in rheumatismo et paralysi pro-
bantur.* Nil mali a forti et diuturna commotione
ope machinae electricae producta sequi ex unico ad-
ducto casu probare adnititur auctor, eamque mul-
tum boni in violentissimo rheumatismo a transpira-
tione suppressa inducto praestare ex alio casu, pari-
ter unico, probat.

LE THUAL *de lactis coaguljs et glandularum in-* p. 35.
farctu. Acidum gas lac resolvere, adeoque, si lym-
pham stagnantem fluidam reddere velis, illam acido
impraegnantem esse adseritur.

GOIRAND *observatio de vulnere carpi a sclopeto
inducto.* Ad carpum usque omnes partes globi vis

secum rapuit. Metacarpi et carpi ossa residua valde contusa. Arteriae laceratae. Vulnus tandem coaluit post curam, et convulsiones, ad quas scarabei minoris domestici spadicei (*kakerlaque*) (sine dubio *Blattae orientalis* LINN.) succum cum vini aut sacchari spiritu adhibuit.

- p. 49. BERNARD *epistola de guttis anodynis abbatii*
ROUSSEAU. Opium est fermentatione cum aqua solutum.

Augustus.

- p. 113. DUPLAN *observatio de pectoris hydropse*. Morbum primum (ut saepe accidere solet) pro catarrhali auctor habuit. Postea insigni pectoris oppressione cum tussi et orthopnoea aeger laboravit, tandemque in abdominalem hydropem incidit. Morbus sanatus; leuatus saltim maxime est purgantium et diureticorum usu. (Sed dubitamus de eo, quod pectoris hydrops fuerit).

- p. 120. BRILLOUET *de variolis insitis, summe confluentibus, cum morbillis complicatis observatio*. Die duodecimo variolae post mala symptomata, decimo tertio vero morbilli tunc grassantes, post pessima symptomata apparuere. Tribus exactis vero diebus curis a morbillis iam libera fuit. Postea demum variolae apparuerunt copiosissimae, maxime confluentes. Putrida suppuratoria febre acidis mineralibus, caute debellata, omnia optime successerunt. (Nos casum vidimus ab hoc non penitus abludentem, sed funestum, nempe variolarum insitarum, quas naturales superuenere. Quin naturales iam erupissent variolae, noua eruptio a veneno arte inducto manifeste percipi poterat. Sed variolae verrucosae ex iisque demum mors!)

- p. 129. MOTHE *responsio ad interrogatoriam consultationem Cl. DESGRANGES super matricis descensu cum labii anterioris orificii uterini externi prolongatione*. Consultationis supra mentionem fecimus. Excrescentiam

tiam orificii vterini sarcoma esse putat, aut vterinum polypum.

TRABUC *obseruatio de abscessu in regione iliaca*, p.146. cuius fomes in renibus latuit. Tumorem aeger in regione iliaca sinistra ex longo tempore habuerat. In tumore fluctuatio; incisio tumoris non absque periculo. Ea tandem facta, puris sanguinolenti copia maxima profluxit. Aeger mortuus est. Cadauere inciso, ren aegri lateris praeter naturam magnus et suppuratus calculos continuit.

September.

DOURLEN *epistola ad BOUCHERUM de pluribus* p.210. *apoplecticis tractandis*. In plethoricis et statim post partum apoplecticis non tam ad indigestionem, quam ad imminutionem quantitatis humorum et ad reuulsionem respiciendum est. His, in quorum ventriculo magna pituitae copia collecta est, emetica apprime conducunt; purgantia vero sordibus in intestinali tubo collectis et praesentibus indicationibus emesi aduersis.

VANDORPE *epistola ad Cl. DESGRANGES*. Quid p.217. ad herniae reductionem cortex Peruvianus valuerit. Alia ad herniae casum, in eodem diario, anno 1782 expositum, illustrandum valent.

HUARD *obseruatio de extractione acus crinalis* ap.229. *puella in vrethrae canalem inductae, lapidisque, cui haec acus nucleus fuit*. Vrethra dilatata, calculus forcipum ope diffractus et eductus est. Acus trium pollicum longitudinem habuit.

DOLIGNON *obseruatio de extractione ligni in vesti-* p.236. *cam urinariam inducti, quod altera extremitate calculo nucleum praebuerat, altera vero vesicam et vaginam vteri perforauerat*.

October.

PONCHE' *obseruatio de epilepsia accidentali et perio-* p.311. *dis fixis subiecta, Zinci floribus interne adhibitis sanata*.

Epileptica puella, floribus Zinci per tres menses ad XVIII. grana quotidie assumtis, phthisi pulmonali correpta interiit. Epilepsiam a terrore inductam Zinci flores sanauerant.

BOUCHEREAU de mammae exulceratione post mensum interceptionem emmenagogis medicinis sanata. Sale martis RIVERII menstruus fluxus prouocatus est.

P.319. BOCQUIS *observatio de vulnere abdominis omenti prolapsu et gangraena.* Vulnus ense militi inflictum. Omentum putredine dissolutum, partes, per quas omentum prolapsum erat, laceratae. Tandem aeger sanatus est.

P.323. BOURGINE DE LETANG *de vulnere in abdomen penetrante cum coli intestini vulnere observatio.* Vulnus admodum amplum, post futuram institutam coactum.

P.326. GARLAUD *observatio de partu praeternaturali arte absoluto, in quo matri et foetui vitae periculum minata est haemorrhagia uteri ex secundinis in uteri orificio obuiis nata.* Secundinarum oblatarum corpus perforandum a manu ad partum accelerandum inducta erat. Foetus, partu accelerato, versione educus.

P.332. GLAND *observatio de femina grauida ex alto de lapsa et brachiis suspensa.*

P.335. GENIL *observatio de foetu in matris utero putrefacto, cuius ossa in umbilici regione deposita per eam exierunt.* Dolores partus in femina, quae tres iam liberos partu felici ediderat, quarto die post sanguinis largam profusionem evanuerunt, tumorque ventris imminutus paululum est. Venter tamen in dextro latere tumidus magis durusque remansit. Post quindecim menses in umbilico tumor natus est, pus copiosum pessime clens profundens. Plura postea foetus ossa ex hoc tumore extracta sunt. Femina hoc modo affecta, morbo suo durante, domestica sua negotia omnia peregit, nunc sana.

BERGERET *observationes in opus Cl. PAULET de fungis bulbosis.* Aether vitriolicus optimum talium venenorum antidoton est. Fungorum bulbosorum species copiose enarrantur.

November.

SUTTONI *observationes in variolarum infectionem ap. 425.* Cl. BRILLOUET *) *peractam.* Rixae suat, quas SUTTONUS in consilium vocatus mouet.

SUMEYRE *observationes de bonis effectibus liquorum spirituosorum in morbis pituitosis.* Pituitosa tussis cum ventriculi dolore taffia sanata est. Aliae pituitosae tusses vini spiritu forti sanatae sunt.

LEAUTAUD *observationes de contusionibus infimi p. 434.* ventris, quas vehementes dolores exceperunt. Dolores summi. Tumor, inflammatio insignis, abdomen maxime tensum. Aluus sanguinolenta deposit.

CROHARE' *inquisitio in puluerem de GODER. p. 436.* NAUX, supremum aut vnicum dictum. Medicamentum est ex mercurii in acido salis marini solutione natum.

December.

SEBIRE *observatio de pyloro et pancreate cartilaginosis inuentis.* Aluus et vrina in aegra LXI. annorum admodum tarda. Alimentorum et medicamentorum vomitus. Abdomen collapsum; in epigastrio tumor admodum resistens. — Inciso cadauere, pylorus, duodeni intestini pars et pancreas cartilaginosa, cum dorsi vertebrae coalita, duodenum pancreati firmiter adnexum.

BOCQUIS *observatio de spina ventosa in pede post p. 551.* variolas cauterii actualis usu sanata. Metatarsus carie excelsus erat.

BEAUSSIER DE LA BOUCHARDIERE *observ. de p. 558.* panaritii incisione. Limitandas esse admodum has

S 5

inci-

*) vid. supra sub Augusto mense p. 278.

incisiones ex propriis et Clⁱ RAVATON observationibus docet.

p. 570. DE LUNEL *tractatio de terra foliata*. Acidum vegetabile addito vitrioli acido concentrare Cl. vir adnifus est.

p. 576. *Anonymi epistola de urina suppressione a pluribus calculis in vesica urinaria producta, lethali.*

XXI.

Anleitung zur Bildung ächter Wundärzte, von Dr. IOHANN IACOB KOHLHAAS. Ersten Theils ersten Bandes erstes und zweytes Stück. Nebst Kupfertafeln. Regensburg, bey Keyser. 1784. in 8. 12 pl. praeliminaribus exceptis.

i. e.

Institutio ad chirurgos formandos, auctore IO. IAC. KOHLHAAS. —

Scholae chirurgicae Ratisbonensi Cl. Auctor praestitit, hocque libro prima elementa disciplinarum chirurgico necessariarum tradere, in praelectionum usum adnifus est. Primi voluminis hae partes mathematicam puram, arithmeticam scilicet et geometriam, continent. Methodus Cl. Auctoris satis facilis est. Insolitum autem paululum est, licet instituto utilitatem suam non denegemus, in libro ad instituendos chirurgos conscripto matheseos scientiam contineri, nec rationes, quas Cl. auctor ad operis excusationem adducit, sufficiunt. Alterum volumen mathesein applicatam sine dubio continebit.

EPHESI

XXII.

Cynofura annue visitandorum per regnum Bohemiae pharmacopoliorum, iuxta pharmacopoeae Austriaco-Prouincialis editionem quartam. Pragae, litteris Schoenfeldianis 7 pl. in fol. 1784.

Norma quaedam est, quam physici in visitandis officinis pharmaceuticis in Bohemia obseruare debent. Primum ad homines, qui pharmacopolio praesunt, respicitur, et quod mirati sumus, et ad tirores eosque, qui in sodalitia inuenti sunt et tirocinium absoluerunt. Postea quae in laboratorio, in camera materiali, herbario, aquario, notanda sint, occurrunt. Pharmaca alphabeti serie consignata sunt, ita, vt spatium quoddam relictum sit, cui medicus qualitatem, quantitatem, inscribere possit, hoc modo:

Nomen pharmaci	Qualitas		Quantitas		deficit dicitur non vsuale.
	bona	mala	sufficiens	exigua	
Aqua carminatiua regia					
— embryo-					
nis					
— cicutae papaueris.					

Pharmaca ex prima pagina descriptissimus. Si ex hac superfluum numerum aestimare licet, is CXII. certe excederet.

XXIII.

Observations on the method of curing the hydrocele by means of a seton, by I. HOWARD Surgeon, London 1783. 8. pagg. 56.

i. e.

Observationes de curanda hydrocele setacei ope, auct. I. HOWARD.

Examinatis breuiter hydrocelen curandi viis variis, setaceum reliquis omnibus, ipsi caustico, praefert.

fert. Setaceum enim non adeo vehementem inflammationem excitat, simulque, quo propius ad partem accedat, ipsam resoluit, suppuratio eo adhibito lenius procedit, nec tunicam vaginalem afficit, quapropter etiam non talia producit symptomata, sicuti causticum. Immo interdum nulla omnino suppuratio locum habet. Nec albugineae causticum peperit, quam setaceum nunquam laedit. In aegris variis acrimoniis vel singulari irritabilitate laborantibus plene reicit causticum, in quibus tamen adhuc setacei usum concedit; imminuit modo filorum numerum ita, ut tantum octo vel decem fila adhibeat. Suspensorium vero ex panno nostris *Flanell* dicto format. Caeterum sub finem harum observationum praeceptorem suum Celeberrimum POTT aduersus Cl^{um} VAUX, qui nuper methodum Elisianam demum commendauit, defendit.

XXIV.

Experimentum anatomicum, quo arteriolarum lymphaticarum existentia probabiliter adstruitur, institutum, descriptum et icone illustratum a IANO BLEULAND M. D. 4. pagg. 36.

Confirmat Cl. Auctor existentiam arteriolarum tertii ordinis, quarum mentionem iam fecerunt BOERHAAVIUS et alii, iniecta in vasa intestini duodeni massa ceracea subtilissima. Qua iniectione instituta, ope microscopii ipsa subtiliora vasa curatius examinavit atque cognouit. Mox distinguit arterias lymphaticas a vasis lymphaticis siue venis absorbentibus, atque nominat praecipuos scriptores, qui de utroque genere vasorum exposuerunt. Arteriae autem lymphaticae siue ultimi arteriarum apices finiuntur in telam cellulosa, in venas subtilissimas, in glandulas

dulas lymphaticas et venas absorbentes. Ni falli-
mur, terminantur ipsae in vniuersum in omnes partes
subtiliores.

XXV.

*Entdecktes Salpetersauer in den animalischen
Ausleerungen — nebst einer Abhandlung vom
Salpeter, von IOH. PHIL. BECKER. Dessau 1783,
in der Buchh. der Gel. 8. pagg. 80.*

i. e.

Acidum nitrosum detectum in animalium ex-
crementis, vna cum commentatione de ni-
tro, auct. IOH. PHIL. BECKER.

Omnino insunt huic tractatui vtilia quaedam ex-
perimenta; at nequaquam cum auctoris theoria
vbique possumus consentire, nec eius rude et incondi-
tum dicendi genus laudare. Perturbato enim ordi-
ne omnia profert et confuse miscet. Multis e locis
satis superque elucescit, eum aut non intellexisse,
quae recentiores naturae scrutatores de acidi nitri na-
tura et partibus constitutiuis detexerunt; aut plane
haec eum fugisse.

In praefatione refutat theoriā Stablii de acidi ni-
trofi ex vitriolico ortu ope phlogisti; illamque re-
centiorum, qua aëri ipsi generationem huius acidi
tribuunt. Se perpendisse dicit, nitriarios e sola sta- p. 6.
bulorum terra, quae vrina vaccarum, equorum,
ouiumque imbuta est, nitrum trahere posse; et hoc
idem ipsum perduxisse, vt inuestigaret vrinam vacca-
rum, quae nitrofi acidi sit domicilium. Nitrum,
quod ad Aetnae montem reperitur, a nostro de-
clarat diuersum, illud vero, quod ex India adporta-
tur, factitium.

Examen urinae vaccarum. In ipsa fermentata èt p. 11.
euisporata sal crySTALLIFATUM reperiebat Noster, quod
abluc-

abluendo aqua frigida album euasit. Gaudebat sapore dulci, quapropter ipsum sal essenziale vrinae dulce nominat. In aqua tantum bulliente post triturationem in mortario lapideo solui potuit. Haec solutio a sale alcalino turbida facta est. Sal carbonibus candentibus inspersum deflagrabat et aliquid terrae relinquebat. Post praecipitationem ex solutione eius cum sale alcalino factam oleum Vitrioli vapores nitrosos expellebat; haudquaquam ex ipso sale essentiali.

- p. 17. *Fimetorum lixiuium* sale lixiuioso fixo non impregnatum esse, probat; sed effervescentiam eius cum acido nitri a sale vrinoso deducit. Vrina humana cum spiritu nitri non effervecebat.
- p. 26. *Methodus antiqua borussica nitrum generandi, — ea, quae Crissellis fuenta est, — noua methodus borussica.*
- p. 27. ca. — In hac additum sal commune et stercus reprobat; In hassiaca vero humum, stercus et calcem inutilia noxiaque, totamque methodum nimis sumptuosam declarat. Ex stridente combustionis cuiusdam Nicotianae speciei, quae vulgo *Cnaster* audit, concludit Auctor, ipsi inesse nitrum naturale. Nonne vero hoc potius in praeparatione additum fuit? Caeterum acidum nitrosum in regno tantum vegetabili produci contendit, indeque in animalium corpora transire, praeparari et vrina excerni. Itaque nihil nobis in nitri confectione restat, nisi heterogenea, e. g. sal commune, partes mucilaginosas, aliaque ab acido iam praeparato in vrina separare. Examinat nunc reliqua, quae vulgo pro confectione nitri construendis muris addunt, saltem scilicet culinarem, cuius partes constitutivas nunquam in illas nitri conuerti posse, recte iudicat. Nonne vero aperte falsum est, quum dicit, ex solutione salis communis additum sal lixiuiosum praeter terram calcaream sal alcalinum minerale? Nonne hoc in solutione solutum restare debuisset!

Fimetorum lixiuii examen. Hoc sal lixiuioso p. 42.
 nuptum exhibuit auctori nitrum. Analogiam inter sal
 essentielle vrinae et saccharum commune et lactis esse,
 ostendit. Lixiuio fimeti inest quidem acidum nitri;
 at pro confectione nitri perfecti ipsi addi debet sal
 lixiuiosum. Quod vt adipiscatur vilissimo pretio,
 suadet Noster, fimetum post sufficientem elixiuatio-
 nem siccatum comburere, et e cineribus relictis sal
 lixiuiosum parare. Murorum tamen constructio-
 nem pro nitri confectione vtilissimam declarat, vt in
 ipsis vrina mucilaginosas et pingues deponat partes,
 fermentatioque eius tanto melius et diutius fiat. Pro-
 pter hanc fermentationem perhibet, quod irroratio
 murorum noua vrina aut fimeti lixiuio noxia sit.
 Consilia postea suppeditat pro conficiendis nitrariis p. 54.
 eligendisque terris huic scopo idoneis. Temporis
 spatium, in quo nitrum generetur, minime tam lon-
 gum diutinumque esse, vt vulgo credunt; sed expe-
 rimentis tantum determinari posse dicit. Pari modo
 lixiuii alcalini copia, quae terrae nitrariae addi de-
 bet, per experientiam nunquam non inuenienda est.
 Terra e cellis nihil continet, quod confectionem nitri p. 58.
 adiuuare possit, eamque ergo ineptam pro con-
 struendis parietibus declarat. Inuehit simul in eos,
 qui inutile consilium dederunt, vt terra e cellis sub-
 ditorum in ipsorum magnum damnum ad aedifi-
 candas nitrarias peteretur. Tegumenta parietum p. 64.
 credit superuacanea. Nunc iterum quaedam experi-
 menta circa terras ad constructionem parietum ad-
 hibitas enarrat, et repetit examen salis culinaris, cu- p. 67.
 ius basis alcalina nunquam in illam nitri conuerti
 possit.

De Calce. Vt cognoscatur sal calcis, suadet No- p. 71.
 ster, aquam calcis recentem ligno brasiliensi su-
 perfundere et inuicem coquere. Ex colore laete ru-
 bente decocti nunc concludit ad sal proprium eum
 producentem. Sal calcis medium quasi tenere inter
 acidum

acidum salis et sal purum lixiuiofum censet, addit-
que nitro (!!) et sale alcalino causticum producem.
Eam ob causam calcem viuam nitriariis inutilem

p. 72. maximeque nocuam iudicat. Multa nunc iterum
repetit saepius iam dicta de noxiis ex additione salis

p. 77. culinaris, deque vtilitate additi salis lixiuiofi. Ea
vero, quae Auctor profert, vt sese consilii a se dati
caussa, nitrum scilicet perfectum nitriariis con-
struendis addere, defendat, plane non intelligimus.
Ipse enim responsurus quaestioni de huius additi-
menti vtilitate nullo verbo nitrum ipsum attingit;
sed potius de lixiuio a crystallisatione nitri remanen-
te, nostratibus *Mutterlauge* dicto, loquitur, illud
que sicut fermentum agere, contra omnia saniorum
chemiae fundamenta persuasum habet.

XXVI.

*Supplement zu der Abhandlung vom Salpeter und
näherer Beweis, dass der Salpeter und dessen
Säure nirgends, denn aus dem Pflanzenreiche
und animalischen Ausleerungen zu erwarten
sey; durch Versuche bewiesen von IOH. PHIL.
BECKER. Dessau 1784. auf Kosten der Ver-
lagskasse für Gelehrte und Künstler, und zu
finden in Leipzig, in der Buchhandlung der Ge-
lehrten. 247 Seit. in 8.*

i. e.

Supplementum commentationis de nitro, et
probatio, nitrum eiusque acidum nullibi,
nisi ex vegetabili regno et animalium excre-
mentis, esse recuperandum, experimentis
confirmata a IO. PHIL. BECKERO.

Auctor in hoc opere vberius experimentis probare
studet, acidum nitrosum in animalium excre-
mentis iam paratum inesse. Cui scopo cum vniu-
et

et excrementis hominum et animalium, e. g. caprarum, equorum, vaccarum, ouium, porcorum, galinarum, columbarum, cumque humo ex ouilibus, bubilibus et equilibus instituit experimenta. Ex quibus omnibus plus minus nitri obtinuit ope salis alcali vegetabilis. Stylus Nostri itidem adhuc incultus et barbarus, ordo inconcinnus sese nobis praebeuit. Semel dicta centies repetit, omnia miscet et pauca magnis verborum ambagibus tradit. Recentiorum vero chemicorum detecta ipsi quoad maximam partem ignota fuisse, quam facillime multis e locis perspicere potest. An etiam cuncta sua asserta cum veritate congruant, aliorum experimenta euincere debent. In enarrandis examinibus quantitatem partium ingredientium vix attingit.

Capite primo tradit examen *urinae humanae*, p. I. quae respectu partium salinarum longe ab animalium vrina superatur. In illa his multo maiorem copiam inuenit salis communis, sal volatile ammoniacum, pauxillum salis non separandi et puluerem griseum lanuginosum. Vrina ad consistentiam extracti inspissati redacta et aqua diluta non effervescebat cum sale alcalino. Itaque illam ad nitri confectionem inepte adhiberi contendit.

Excrementorum caprarum libram vnā aqua frigida elixiuabat et lixiuio solutionem salis alcali vegetabilis addebat. Mistionem euaporabat et impuritates separabat. Haec paucas ipsi exhibebat crystallas easque minimas, quae alcalinam naturam omnino exuebant. Reliquum lixiuium ad siccitatem vsque inspissabat et salis vnciam vnā et semissem obtinebat, quod nitri naturam ostendebat et carbonibus inspersum deflagrabat. Neminem ergo dubitare posse credit, quin acidum nitri in excrementis adfuerit et cum alcali addito constituerit nitrum. Itaque acidum illud solummodo in plantis existere et per has in animalia ingeri, perhibet. Hisce patere, vrinam

Tom. XXVII. Pars II. T excre-

excrementaque pecorum nobis breui tempore exhibere posse nitrum, nec pro eius confectione longi temporis tractu indigere. Sine addito sale alcalino etiam lixiuium scybalorum caprarum et humi stabulorum crystallos salis dedit, cui nomen salis essentialis caprarum tribuit, quodue sicuti genuinum nitrum se habuit. Nihilominus tamen in confectione nitri sal alcali fixum lixiuium addere monet, ne magnam iacturam salis lixiuiosi subtilioris sub euaporatione faciamus.

p. 45. *Ex urina equorum* simile sal obtinuit, sed formae floccorum. Salia ex urina animalium esse floccosa, hic putat, illa vero ex eorum scybalis educta formae gaudere prismatica seu cubica. Porro perhibet, acidum, quod in animalium ventriculo adsit, cum vegetabili acido pabuli sic concoqui et elaborari, ut urina et scybala exinde fecernant acidum nitri.

p. 49. *Humum ex equilibus* elixiuabat aqua frigida, et lixiuium alcalinum addebat, usque dum nullum amplius edebat praecipitatum. Sub euaporatione lixiuii, quod genuinum nitrum gerebat, faeces in fundo vasis aderant, quas alcali superfluum fuisse contendit. An vero sal alcalinum vegetabile plus aquae requirit ad solutionem, quam nitrum, citiusque hoc ex solutione fecernitur? Sic multi alii nobis obuiam veniunt loci, quibus facile elucet, Dn. BECKERUM examina sua nec circumspecte, nec accurate instituisse, vel potius instituere potuisse.

E scybalis *equorum* ope lixiuii alcalini quoque obtinuit nitrum; multo minus vero ex *humo suillum*. Maiorem copiam e *porcorum excrementis*, ex *humo ouilium* et *bubilium* accepisse narrat. Scybala *vaccorum* recentia cum cinere lignorum effervescebant, sed lixiuium ex iisdem non limpidum fieri voluit. Quare cineres elixiuatos cum lixiuium humectabat, etque aëri exponebat, ut pingue et vnguinosum, quod veherent, exuerent. Illis postea iterum elixiuatis,

lixivioque ad crystallifandum reposito, nitrum quoque impetrabat, quanquam impurum fuerit.

Ex ipsis *gallarum* et *columbarum* scybalis ni-p.77.82. trum conficere potuit ope additi falis alcalini vegetabilis; nec minus ex *humano coeno* illud parauit. Nullum vero falis communis vestigium in hoc inuenit; id quod tamen vrina hominum in tanta copia vehit.

Sal lixiuiosum ex *ouium* scybalis combustis edu-p.94. ctum nec syrupi violarum, nec syrupi rubi idaei colorem mutauit. Sal alcali purum ergo esse nequirit; sed peculiare constituere sal neutrum, ad nullam classem referendum, putat. Postea tamen affirmat, quod acidum nitri vehat. Magnum nunc inquit certamen, quare sal suum lixiuiosum non purum alcali esse potuerit. — Docet hac occasione *syrupum rubi idaei* breui tempore parare, eo nimirum modo, vt syrupo violarum addatur spiritus vitrioli, vsque dum ille acquirat colorem laete rubentem. Certe nullam pro hoc inuento apud nos inquit gratiam Auctor: nam mera est adulteratio.

Melius nobis placuit determinatio falis alcalini p.103. in cineribus ligni et straminis contenti pro confectio- ne nitri adhibendi. Modius vnus cinerum lignorum solidorum iuxta mensuram berolinensem ponderat circa XLVIII—L libras, et exhibuit post elixiuatio- nem cum aqua frigida IV libras falis lixiuiosi fusci; modius vero cinerum straminis aequat XXXIII libris, et VI libras falis lixiuiosi aqua frigidaeducti dedit.

Tandem illos, qui nitrarias exstruere tendunt, p.135. instruit, et nonnulla adhuc experimenta enarrat. Suadet repetitis vicibus excrementa animalium so- lummodo admiscere terrae et humo, vt vnguiosum, quod vehant, seponant. Non opus esse, vt putre- factionem expectemus, seu eius causa corpora aëri exponamus, si nobis nitrum conficere mens est, quum putrefactio corporum nil ad nitri ortum con-

tribuere possit. Acidum nitri iam paratum latere in animalium excrementis, et totam rem in eo positam esse, vt iustam salis alcalini copiam lixiuio eorum addamus.

p. 193. Annexum est huic commentationi de nitro examen chemicum *Arsenici rubri*, quod in Saxonia paratur. Auctor per sua experimenta probare vult, arsenicum album nullam cum sulphure communi puro inire combinationem, nec rubrum arsenicum cum ipso constituere, sicuti Chemici vulgo credunt. E contra perhibet, arsenicum rubrum, quod in Saxonia parant, nullum vehere arsenicum. Caeterum e loco quodam, vbi de recentiorum acido aëreo disputat, elucescit, ipsum ne veram quidem de hoc acido habuisse notionem, sed potius sub illo acidum ex aëre depromptum falso intelligere.

XXVII.

Herrn PETER IOSEPH MACQUER'S, Doctors der Arzneygelahrheit von der Pariser Facultät, Mitglieds der königl. französischen Akademie der Wissenschaften und der königl. Gesellschaft der Arzneygelahrheit, Professors der Chymie, u. s. w. chymisches Wörterbuch oder allgemeine Begriffe der Chymie nach alphabetischer Ordnung. Aus dem Französischen nach der zweyten Ausgabe übersetzt und mit Anmerkungen und Zusätzen vermehrt von D. IOH. GOTTFR. LEONHARDI. Leipzig bey Weidmanns Erben und Reich, in 8. Zweyter Theil, 1781. 778 Seit.; Dritter Theil, 1781, 798 Seit.; Vierter Theil, 1782, 784 Seit.; Fünfter Theil, 1782, 804 Seit.; Sechster Theil, 1783. 400 Seiten.

i. e.

PETRI IOSEPHI MACQUERI **Lexicon chemicum**
ex franco-gallico in germanicum sermonem
translatum et adnotationibus atque supple-
mentis auctum a IOH. GOTTFR. LEONHARDI.
Pars II. III. IV. V et VI.

Praestantissimum hoc opus, cuius tomum primum
iam reconsumimus *), ad finem nunc perdu-
ctum constat, illudue his in caeteris tomis genuinae
editioni franco-gallicae palmam quoque longe prae-
ripere, nemo certe est, qui dubitat. Supplementa
vero, adnotationes emendationesque, quibus Cl. LEON-
HARDI librum MACQUERI instruxit, tot tantaque
sunt, ut nimis longum et ab instituto nostro alienum
fufciperemus laborem, si haec omnia indicare vel in
compendium redigere vellemus. Itaque fufficiat, ut
e numerosa rerum copia paucas solummodo eruamus,
quum dubitare non possumus, vltimum chemiae
recentioris acrem cultorem fore, qui hoc libro ca-
reat, eumque non saepissime voluat reuoluatque.

Tomus secundus continet verba sub litteris *Erz T. II.*
vsque *G.* comprehensa.

Docimasiam minerarum MACQUERUS vix attigit. p. 92.
rat, quam LEONHARDI prolixius exponit; in pri-
mis vero de docimasia ferri commentatur. Eam,
quae humida via instituitur, praesentiam ferri po-
tius, quam eius copiam, probare posse, Noster
perhibet. Illa, quae *ficca* audit, vel magnetis vel
fluxuum et ignis ope perficitur. Quum vero varia
cum ferro cohaerere possunt corpora, quae vna cum
ipso per magnetem attrahuntur, et nonnullae ferri
minerae post fusionem cum inflammabili quadam
materia vim retractricem tantummodo primum ac-
quirunt, haec methodus ope magnetis instituta nec

T 3

decisa

*) vid. supra commentar. Vol. XXV. P. I. p. 65.

decisa et certa, nec omni in casu applicanda est. Exploraturi ergo ferri mineras optime agimus, si illas idoneo fluxu igni exponimus. Vstulatio in illis solummodo necessaria est, quae pyritae sunt adunatae vel sulphur et arsenicum continent. Pulvis carbonum praestantissimam et maxime necessariam in quolibet fluxu docimastico efficit partem. Salia solvunt quidem terras mineris admixtas, in ferrum vero ipsum agunt, et in scorias illud mutant; id quod in primis de alcalinis valet salibus. Fel vitri non melius se habet, quod insuper, sicuti gypsum, tam facile ob acidum vitrioli, quod continet, in hepar sulphuris abit. Methodus, quam GELLERTUS consuluit, CLEONHARDI maxime proficua videtur, eaque ferrum optimae notae obtinuit. Iuxta illam miscetur residuum duorum anteriorum docimasticorum minerae vstulatae facile fusibilis cum dimidiato centenario vitri in pulverem triti; si difficilius funduntur minerae, additur Boracis centenarii dimidia pars, octava vel quarta vero calcis, si sulphure vel arsenico sunt inquinatae. Quolibet vero in casu pulveris carbonum semper admiscetur centenarii octava pars. Repentina refrigeratio grani martialis, quam fusione obtinemus, sollicite est evitanda, quum alias nec de ductilitate, nec de fragilitate ferri iudicare possimus.

p. 112. Inter Aceti combinationes, quas cum alcalinis salibus, terris et metallis init, MACQUERUS tantummodo priores et illam calce indicauerat. LEONHARDI vero omnes huius acidi relationes et combinationes adiicit, quae cum terra muriatica ponderosa, et aluminari efficit, sicuti illae, cum metallis, quae hactenus a chemicis sunt tentatae.

p. 207. *Acidum pinguedinis animalis* MACQUERUS nondum perspicue cognoverat, de quo ergo Noster peculiari articulo agit, eiusque naturam et relationes fusius exponit secundum experimenta GL. CRELLII. Salia neutra et media, quae ope huius acidi obtinentur,

tur, nequaquam eodem modo latine exprimi posse, ut BERGMANNUS vult, ut eorum nimirum nomen indicet partes constitutivas, sed multo magis aliis nominibus indicari debere. Sic LEONHARDI: acidi pinguedinis cum alcali vegetabili, minerali et volatili adunationes sal neutrum Segneri, Crellii et ammoniacum Segneri appellare suadet, et sic etiam de caeteris; quae tamen in re nos magis cum BERGMANNO consentimus.

MACQUERUS propriam et peculiarem substantiam caloris negat, et calorem tantummodo pro qualitate et modificatione corporum habet; quae in partium aggregatarum motu intestino consistat, et per concussionem lucis et frictionem producatur. Recentiorum chemicorum et physicorum de materia, cui effectus ignis attribuitur, sententias hic collegit LEONHARDI. POERNERUS unam eandemque materiam proferre lucem et ignem credidit; et lux ipsi est materia caloris diffusa, ignis vero materia caloris concentrata. Illa phlogiston in motum agit et sic calorem producit. Phlogiston vero ipsi est materia lucis, quae ope terrae subtilioris figitur. MEYERUS etiam perhibet, lucem esse materiam elementarem purissimam caloris, quae, si cum quodam acido principio combinetur, acidum item pingue constituat, quod inter combustionem in motum agatur, et materiam communis nostri ignis constituat. Phlogiston vero emissionem lucis, acidi pinguis, terrae et aquae habet. SCHEELIUS e contrario putat, phlogiston esse substantiam elementarem, quae cum certa copia aëris, ut dicit, dephlogisticati, seu, ut SCHEELIO audit, ignei, calorem producat, qui, si maiori copia phlogisti adhuc combinetur, lucem proferat. Iuxta WEIGELIUM lux et calor effectus unius eiusdemque materiae sunt, quae pars constitutiva corporum fieri potest, et quidem, si libera in ipsis continetur, principium *causae* efficit et materia ignis appellatur; si vero per terram subtiliorem figitur, *phlogiston* dicitur.

citur. Quae theoria cum illa congruit, quam BEAUME' dedit, qui insuper naturam terrae in phlogiston magis determinat eamque vitrescibilem declarat. WALLERIUS caloris et lucis materiam interesse materialem differentiam perhibet, ignem produci per has materias, si in motum agantur. Phlogiston ipsi est materia caloris terrae subtiliori affixa. Theoriam illam CRAWFORDII hic non exponit, interpretes nosse, cum eam iam parte prima indicauerit. Ipse vero declarat, theoriam SCHEELII omnibus palmam prae-repturam fore, nisi illis tam grauibz premeretur dubiis, quae WALLERIUS contra illam protulit.

P. 351. Articulus *Gas* maximam huius tomz partem ex-plet, et praecipue notis illustratus et emendationibus adauctus est. Quum aër communis ab HELMONTIO *Gas ventosum* nuncupatur, *aëri dephlogisticato* quoque nomen *Gas ventosum purissimum* tribui posse, suadet Noster. MACQUERUS eum gas dephlogisticatum; KEIRIUS aërem factitium purum, SCHEELIUS aërem igneum, BERGMANNUS aërem purum appellat. SIGAUD DE LA FOND merito monuit, haec aëris species respectu aëris communis, seu, vti Nostro videtur, respectu aëris phlogisticati solummodo relatiuo modo appellari posse dephlogisticata. Omni phlogisto ea plane non carere videtur, sed eo tantummodo, quod aëri non firmiter adhaeret. BERGMANNUS non accurate determinat materiam, quae acido aëreo nupta constituat aërem purum. Iuxta SCHEELIUM ex acido aëreo et phlogisto aër purus est compositus; iuxta FONTANAM vero ille est acidum nitrosum ab omni phlogisto liberum. Cuius vero experimenta ab Cel. PRIESTLEY repetita hunc nequaquam conuicerunt, vt suam de hoc aëre sententiam mutaret, ipsum scilicet constare ex acido nitroso et particulis terrestribz, quibuscum phlogiston forte sit combinatum, quod illis statum aërisformem tribuat. Nos omnino FONTANAE sententiam amplecti impel-

impellimur, tam aliorum, quam propriis experimen-
tis innisi, sic vt materia caloris acido nitroso ab omni
phlogisto puro nupta tribuat statum aëriformem, nam
superdestillationem siccam fortissimo igni vrget, maxi-
mam non solum copiam huius aëreis obtinebis, et
residuum alcali causticum refert, quod salis neutri
natura orbatum est, sed etiam nec minimum huius
aëris impetrabis, si inflammabile quid sufficienti co-
pia admistum est.

Gas mephiticum acidæ indolis esse, nemo est, qui p. 445.
dubitet. De eius vero ortu non omnes consentiunt.
Pauci solummodo illud habent naturale acidum pe-
culiare. Permulti factitium habent. Ipse PRIEST-
LEY appellat factitiam substantiam. Nonnulli adhuc
putant, ipsum esse aërem communem acido alieno,
e. g. vitriolico vel nitroso, imbutum. Quum vero
omnia acida eam ex alcalinis expellant salibus et ter-
ris absorbentibus, et qualitates et relationis huius sub-
stantia semper remaneant eadem, hæc opinio plane
falsa est, et nostris temporibus non eget vltiori refu-
tatione. — Multi hoc Gas mephiticum cum phlo-
gificato confundunt, vt FONTANA. De natura
huius aëris Noster nil decedit. Vtilitatem ipsius in
re medica probat viribus *mixturæ Riuerii*, et metho-
do NATH. HULMII illum contra hæmoptysin, hy-
dropem, scorbutum, arthritidem et podagram pro-
pinare; sicuti virtute insigni aquarum mineralium
ipso imbutarum. Ipsius vero vsui in pulmonum
viceribus, quem PERCIVAL suadet, laudes tribuere
non possumus, quum respirationi nullo modo inter-
uiat.

In articulo: *Gas nitrosum*, Cl. LEONHARDI p. 515.
theoriam CRAWFORDII de calore animali, quæ
tunc temporis demum inclaruit, exponit. Sed si-
mul argumenta, eaque non leuiora, contra eam pro-
fert. Minime enim esse probatum, quod ignem et
phlogiston alia intersit differentia, quam inter mate-
riam

riam ignis liberam et ligatam seu fixam; et dephlogisticatio sanguinis tantummodo in pulmonibus, exitus vero materiae caloris in sola cute fiat. Nam ex observationibus INGENHOUSII patere, quod e superficie corporis tam phlogisticus, quam fixus erumpat aër. Praeterea nimis quid desiderari, si nos persuasos esse cupit Auctor, ad productionem caloris animalis sufficere, ut materia caloris, quae per phlogiston opus pulmonum exspiratum ab aëre respirabili separatur, et quasi praecipitatur, sese misceat sanguini, actionemque tam multorum nervorum et vasorum aequè minus genesi caloris corporis animalis viui inferuire, ac vitrum, in quo mixtio aquae et olei vitrioli calorem efficit. Halitum porro, qui per pulmones exspiratur, aëre inspirato frigidior non esse. Caeterum quoque mensurationes caloris corporum variorum inuicem mixtorum omnis erroris experte esse, valde dubitat Noster.

Noui quoque articuli, quos in principe editione desiderabis, hic accesserunt: e. g. *acidum pinguedinis animalis* (p. 207); *lini maceratio et exsiccatio* (p. 271); *emaculatio* (p. 288); *alumen terra sua supersaturatum* (Glasfelenit, p. 687); *succus mineralis* (Galer, p. 755); *Gummi Laccae*, (p. 763); *Gypsi calcinatio*, (p. 775).

T. III. *Tomus tertius de titulis litt. H. inde vsque Ph. comprehensus agit.*

P. 3. MACQUERUS quinque tantummodo *seminetalla* recitat, nimirum regulum Antimonij, Zinci, Bismuthi, Cobalti et Arsenici, quibus postea regulum Niccoli addit. Hisce vero Cl. LEONHARDI regulum *Magnesi* secundum GAHNII et BERGMANNI experimenta adiicit, deque ipso hic vberius differit. DE LA PEIROUSE asserit, lapidem roscum, qui mineram auri Nagyagensem vehat, esse Quarzum spathocalcareo mixtum et magnesio tinctum. Ferri mineris
inftar

instar fluxus inseruire magnesium, quum facile vitrescat, easque, quae illud vehant, bonum exhibere chalybem.

Experimenta Cl. GAHNII et SCHEELII circa aci-p.193.
dum phosphori in ossibus, vngulis, cornubus animalium iam nouit quidem MACQUERUS, attamen ab illo tempore multa circa illud innotuerunt noua. ROUELLE secundum SCHEELIUM cornu cerui vsum in acido nitri soluit, et solutioni admiscuit acidum vitrioli, vt hoc terram calcaream ab acido phosphori et nitri secernat et in seleniten mutet. Mistionem examinat, an acidum vitriolicum in ipsa praedominetur ope solutionis ossium in acido nitri, aut an calx nitrata adhuc supersit ope acidi vitrioli. Calx nitrata caeterum syrupum violarum semper tingeat colore viridi, solutio vero ossium animalium in acido nitri efficiebat colorem rubrum. Liquorem leni tantummodo calore destillabat, et massam remanentem cum aqua in pultis formam redigebat, liquorem limpidum ab ipsa decantabat et cum duodecuplo spiritus vini commiscebat, qui acidum phosphori praecipitabat, quod consistentia resinae Ialapae recens paratae gaudebat, post candefactionem vero repentinam formam vitri crystallini acquirebat.

Ebur, oculi cancrorum et mater perlarum vix aliquid huius acidi exhibuere. — DE MORVEAU, MAKET et DURANDE solo acido vitriolico ipsum ex ossibus calcinatis extraxerunt. — Cl. CRELLIUS hoc acidum ope salis alcalini volatilis a terra calcarea in ossibus vel cornubus animalium, ipsisque humanis ossibus secernere docuit. — BERNIARDI experimenta Interpretis nostri coniecturam confirmarunt, quorum testas quoque hoc acidum continere. DE ROVILLON ipsum e spinis piscium obtinuit. Secundum BARTHOLET aqua calcis vrinae recenti admista praecipitatum efficit, quod multum huius acidi exhibet. Sed FROUST multis experimentis probauit,
acidum

acidum phosphori, quod ex ossibus animalium vel fale fusibili urinae obtinetur, nequaquam esse purum, id quod solummodo de illo dici posse, quod per deliquescentiam ipsius phosphori paratur.

P. 404. Et si articulus *Gas* cum adnotationibus et commentariis Interpretis multas paginas tomi praecedentis expleret, maximamque eius partem constitueret; attamen multa supererant adnotanda, quae in articulo, *aër*, collegit, ipsique adiecit. Quum totumque clare inter se discrepantibus substantiis tribuunt nomen aëris, de illa eam definitionem ponit, ut sit substantia fluida, invisibilis, gravis, elastica, calore rarefacienda et frigore condensanda, in vase vitreo bene obturato asseruanda, nec ullo frigoris gradu in materiam visibilem fluidam aut solidam congelanda. Quibus notis omnino omnes aëris species a luce, igne, materia electrica et magnetica et vaporibus facile discernuntur. Nonne vero acidum salis dephlogisticatum quoque pro aëris factitii specie haberi debet, etsi visibilis et colore flavo sit tinctum? Nullus enim gelu, sicuti vapor, in liquorem cogi potest, sed potius elaterem retinet. Varias aëris species in duas dispescit classes, in *respirabiles* seu veri aëris species, quo *aërem atmosphaericum* et *gas dephlogisticatum* refert; et *irrespirabiles* seu *mephitides*, quae nec respirationi inserviunt, nec flammam alunt. Has vero in duos ordines diuidit, in *combustibiles*, uti *gas inflammabile*, *hepaticum* et *alcalinum volatile*, et illas, quae combustionis sunt expertes, quae veto vel aqua solui possunt, uti aër fixus seu *gas mephiticum* MACQUERI, *gas acidum nitrosum*, *muraticum*, *sulphureum*, *fluoris mineralis*, et, si vllum datur, *gas atetosum*; vel solutionem in aqua respuunt, quo pertinent *gas nitrosum* et *aër phlogisticatus*. Spatii penuria nobis non permittit, caetera, quae Noster in hoc articulo tradit, adscribere, e. g. BERGMANNI sententiam de generatione et ortu variarum aëris specie-

specierum, illam ACHARDII de aëre inflammabili, sui que ipsius probationes de natura acida aëris fixi peculiari.

Multis itidem hunc tomum locupletavit articulis novis, quae in opere gallico deficiunt, quorum imprimis pertinent: (p. 25) *resina elastica*; (p. 58) *Indigo*; (p. 114) *ustio calcis*; (p. 243) *confectio carbonum*; (p. 247) *copal*; (p. 358) *corii et pellium animalium praeparatio*; (p. 391) *tubus ferruminatorius*; (p. 569) *vinum et spiritus ardens e lacte animalium paratus*; (p. 572) *acetum e sero lactis*; (p. 724) *Orleana*; (p. 724) *color purpureus e lichene roccellae et parallello*.

Tomum quartum constituunt tituli sub litteris *Pill* inde vsque ad *See* comprehensi.

Experimenta ill. com. DE SICKINGEN circa *Pla*. p. 3. *tinum* tunc temporis nondum erant typis expressa, attamen ex amicorum relationibus iam hic adducit Noster, illum idipsum malleabile reddidisse post depurationem ab omnibus inquinamentis ferri. *Platinum* tunc in laminas et fila redigi potest, seque tenaciorem praestat auro. Minime vero ex auro et ferro est compositum, cum haec variis rationibus inter se mixta nullam exhibuerunt materiam, quae platino similis fuit. Purissimum platinum magnete non ultra attrahitur.

Quando in confectione *mercurii dulcis* inter mi. p. 203. scendum mercurium sublimatum corrosivum cum mercurio viuo additum fuit aliquid aquae, vitrum, quod sublimationi miscelae inseruit, non statim ab initio sublimationis obturari debet, sed tunc demum, quando omnis humiditas euaporata est. — Ad sublimationem mercurii dulcis minor caloris gradus requiritur, illo, quem mercurii corrosivi sublimatio poscit. Ignis iusto validior sublimatum reddit nigrum, uti WILSON notavit, nec sine addito sale com.

communī iteratæ sublimationes id reddere possunt album. Verosimile est, hanc nigredinem mercurio crudo cum dulci intime mixto ortum debere. — MACQUERUS existimat, residuum, quod facta sublimatione in fundo vitri superest fixum, esse terreum quid; sed secundum BEAUME' et CRELLIUM multo magis est crocus martis. Sæpe vero illud fuisse veram calcem mercurii, WEIGELIUS adnotavit. — Iam ZWELPERUS commendavit methodum depurandi mercurium dulcem ab omni inquinamento cum mercurio corrosivo, qui ne repetitis quidem sublimationibus penitus secerni potest, ope edulcorationis cum aqua feruida. Cui vero illa, quam BEAUME' suadet, præferenda est, ut loco aquæ puræ sumatur solutio salis ammoniaci in multa aqua, quæ huius ope mercurius corrosivus facillime soluitur. (Sane optandum foret, ut in omnibus dispensatoriis hæcce edulcoratio mercurii dulcis, qui usus interno destinatus est, præscriberetur pharmacopoeis!) — Confectionem huius medicamenti iuxta SCHEELIUM via humida hic quoque adducit Cl. LEONHARDI.

p. 416. Commentationes de salibus, eorumque diversis speciebus maximam huius tomi partem explent, et nimis operosus longusque labor esset, si omnes et singulas, quibus auxit hosce articulos, in compendium redigere vellemus adnotationes et supplementa.

p. 632. Inter titulos, quos frustra in gallico opere quaeres, præcipue hic adnotandum est *acidum salis dephlogisticatum*. Cl. SCHEELIUS hoc primus parare detexit, eiusque inuentum multis phaenomenis in chemia affert lucem. Si acidi salis concentrati tres partes ab una parte magnesi pulverisati per retortam vitream in balneo arenae destillantur, acidum salis dephlogisticatum in vas recipiens transit sub forma vaporis citrini. Iuncturae vasorum tantummodo charta bibula obvolutæ sint necesse est, et vas recipiens

piens aliquid aquae contineat. Hoc toties mutatur, quoties repletum est vapore. Quo facto statim obturatur. (Hanc vero methodum eo modo adhuc corrigi posse, vt destillatio instituaturs ope apparatus pneumatico-chemici aqua repleti, sicuti aliarum aëris facitii specierum, propria experientia edocti sumus; tali modo vapores pulmonibus perniciosissimos facilius evitare possumus). In hoc processu magnesium ob maiorem affinitatem phlogiston acidi salis attrahit, et hoc dephlogisticatum efficit, quod nunc vaporis, vel potius aëris, forma in vas recipientis transit. — Acidum hoc dephlogisticatum difficilius aquae nubit. Obturamenta vitrorum e ligno subere mox corrodit et flavos reddit. Colorem plantarum et florum, et chartae succo heliotropii tinctae brevi tempore auferit, eumque in album mutat. Ignis in iplo statim exstinguitur, insecta moriuntur. Olea expressa et animalium pinguedines in tenacem condensantur massam, color vitrioli martis viridis in rubrum mutatur, cinnabaris superficies colore albo tingitur et destruitur. Nam acidum phlogisticatum eum et argentum viuum statim in mercurium corrosivum soluit. Alcalina salia in eadem mutat salia neutra, vt acidum vulgare salis communis; id quod cum terris quoque accidit absorbentibus. Omnia metalla soluit, illaque ipsa, quibuscum vulgare acidum salis sine praeparatione nullam init combinationem. Aurum mox soluit, et alcali volatile hac ex solutione aurum fulminans praecipitat. Quam luculentissime nunc naturam aquae regis eiusque effectus in aurum perspicere possumus.

Terra ponderosa, itidem a SCHEELIO detecta, p. 773. novum hic efficit articulum. Quoad qualitates et relationes ab omnibus aliis differt terris alcalinis. In magnésio eam primus inuenit SCHEEL, quem postea GARNIUS docuit, quod ipsa partem efficiat constitutionem spathi ponderosi, quam MARGGRAFIVS calcaream

caream falso credidit. Cl. LEONHARDI hic meth-
dum SCHEELII et BERGMANNI tradit terram hanc
ab acido vitriolico in spatho ponderoso separandi, (cui
vero optimo iure illam WIEGLEBII praeferimus), re-
lationes terrae purae ad acidum aëreum et vitrioli-
cum, qualitates terrae ponderosae vstae, salia media,
quae cum acidis mineralibus et vegetabilibus exhi-
bet, et affinitates varias secundum BERGMANNUM
prolixius exponit.

T. V. *Tomus quintus* tandem titulos sub littera Sci ip-
de vsque Z. indicatos complectitur.

p. 147. Ad confectionem *tartari emetici* MACQUERUS
pulverem Algaroth sumere iubet, quo medicamen-
tum obtineatur semper sibi quoad effectus et vires
aequale. HOEPFNERUS, qui multa experimenta cir-
ca optimam praeparationem tartari emetici instituit,
perhibet, illum, qui ex vitro antimonii paratus sit,
validiorem, viliorique pretio conficiendum esse.
At Cl. LEONHARDI hic experimenta illa petra-
ctat, et argumentis HOEPFNERI de maioribus vi-
ribus emeticis medicamento secundum ipsius prae-
scriptionem parati se non conuictum esse confite-
tur. Merito monet, respectu tam heroicorum me-
dicamentorum, quale tartarus emeticus est, cuiusque
certam et constitutam dosin medici tam chemiae
gnari quam ignari praescribere solent, nullam muta-
tionem in praescriptione praeparationis moliendam,
sed potius morem a longo tempore solitum servan-
dum esse, ne medici minus cauti periculum subeant,
damnum inferre, quod alias minus fecerint.

p. 322. Vnicam tantummodo *antimonii tincturam* refert
MACQUERUS, scilicet *tartarifatam*. Plura adiecit
Interpres noster, earumque praeparationem et disse-
rentiam. *Tinctura antimonii nigra, seu mineralis*
amara, viribus et effectū tartarifatam superat, quum
maiores vehat copiam sulphuris antimonialis. *Tin-*
ctura

Sura antimonii genuina MANGOLDI e sulphure aurato cum tinctura antimonii acri digesto parata cum illa convenit, multum continet sulphur antimonii. *Tinctura antimonii saponata* SCHULZII vix aliquid sulphuris antimonii vehit, et nil, nisi solutio saponis in tinctura tartari est. *Tinctura vero antimonii saponata* IACOBI seu *sulphur antimonii auratum liquidum* solutionem efficit huius sulphuris in concentrata tinctura antimonii acri. Facile vero rancida euadit, sicuti omnes tincturae saponaceae, et sulphur temporis mora ex illa deiicitur. *Tinctura antimonii* THEDENII, quam BASILIUS VALENTINUS iamiam cognovit, est solutio terrae foliatae tartari aliquot particulis sulphureis antimonii nupta. *Tinctura antimonii* acris, quae iuxta DEHNII praescriptionem optime parata, nullas continet regulinas partes antimonii, et mere convenit cum tinctura metallorum seu tartari. *Sapo chemicus* seu *tinctura alcalina veneris et antimonii*, IUNIPERINUS DIPPELII, itidem est tinctura antimonii tartarifata cum oleo Iuniperi imbuta. *Tinctura antimonii* HUXHAMI est solutio vitri antimonii vinosa, nec praecedentibus analoga. Cui vero solutio tartari emetici extemporanea in vino dulci longe praefenda est, quum temporis tractu vires mutet et praecipitatum deponat.

Acidum Tartari purum simili modo omisit MAC-p. 665.

QUERUS inter articulos generaliores, quapropter Interpres illud proprio adiecit titulo. Quid nomine acidi tartari vulgo intelligatur explicat, eius praeparationem secundum SCHEELIUM, qui primus acidum tartari purum parare docuit, tradit, aetiologiam procellus et varias relationes huius acidi ad alia corpora fusius exponit. Salia neutra, et neutra, quae constituit acidum tartari, eiusque effectus in metalla saliaque, quae cum ipsis efficit, metallica secundum RETZIUM et PAECKEN, affinitatesque secundum BERGMANNUM recitat. Hoc vero acidum tartari

nil nisi acidum sacchari esse maiori copia phlogisti modificatum, ut HERMSTAEDT probauit, Noster illo tempore adhuc latuit.

Quum vero soli articuli generaliores indicari poterant ordine alphabetico, in largissima illa rerum ac verborum copia omnino necesse erat, ut indices adicerentur. Quos ipse Noster componit, eosque *tomo sexto* locupletissimos elaborauit. Labor, quam maxime sane taediosus et operosus! Antea vero, praeter nonnullos in prioribus tomis emissos articulos, methodum adhuc indicat, (p. 10), qua totum opus serie connexa ordineque systematico perlegi possit. Indices quatuor construxit, scilicet *vorum gallicarum, latinarum, rerum et scriptorum et observatorum chemicorum*. Recentissimas observationes et detecta, quae tum temporis, quum opus in lucem ederet, nondum nota erant, sparsim indici reali inseruit, quia haec omnia peculiaribus supplementis colliget et in lucem edet.

Sane nunc chemia nostra de opere gloriari potest, quali paucae aliae scientiae gaudent!

XXVIII.

Gemeinnützige Aufsätze für Gesunde und Kranke aus dem Reiche der Arzneykunde, Berlin 1775, bey S. F. Hesse, pagg. 248. in 8.

i. e.

Commentationes medicae in sanorum aequo ac aegrotorum vsus publicatae.

Hoc potissimum fuit VDENII, libelli huius *encheiridis*, propositum, ut seruandae secundae valitudinis praecepta lectoribus suis daret, simulque enutritus, quibus neglectus eorundem ansam praeberet, accurate describeret, ac praeterea, utut nullas medicamentationes, nec remediorum formulas, dietetica te-

men auxilia aegrotis variis profutura commendaret, rectamque eorum adhibendorum methodum ipsis cognitam redderet. Non ergo noua, prorsusque inaudita sunt, quae hoc volumine continentur, placita, neque tamen adeo trita et in vulgus nota, ut iisdem denuo diuulgandis supersedere Auctor potuisset, quorum quippe repetitam lectionem potius multis perutilem futuram censeamus, quae sit variis praconceptis opinionibus diluendis, euellendisque admodum idonea. Laudabimus quaedam summa libri capita, ut, quibus potissimum argumentis illustrandis Auctor operam dederit, quodammodo pateat.

Quum aër, quo nemo carere possit, nullibi p. 21. rursus inueniatur, sed maiorem mox, mox minorem portionem alienarum particularum admixtam habeat, qua minus aptus ad respirationem, caet. reddatur, necesse omnino est, ut, qui sui corporis curam habere velit, eum studiose vitet, qui valde diues impuritatis sit, aut causas remouere studeat, quibus aër salubris in eum verti possit, qui sanitati noxius habeatur. Hinc calore nimio elastica virtute orbatus, aut putridis, salinis, aliisque exhalationibus humano corpori haud proficuis diues, aut terrestres materiei plenus, caet. aër, si prorsus vitari nequit, mutandus et in salubrem conuertendus est, ut noxios effectus producere queat nullos. Hic ipse autem finis variis obtineri artificiis potest, quae, qualia sunt, breuiter Auctor declarauit, suumque sermonem idoneis argumentis stabiliiuit.

De potulentorum calidorum, infusi theae et caf. p. 121. seae inprimis, noxiis in humanum corpus effectibus varia Auctor testimonia profert, colligitque, matutinum calidi potus usum ad diluendam siccam mucilaginem, quae in faucibus, internoque ore se tempore nocturno accumulauit, quodammodo concedendum, peruersam autem consuetudinem, post

meridiem infusum caffee, et aliquot ante coenam horas infusum theae, caet. bibendi, omnino interdicendam esse.

p. 169. Aluina obstructio quemadmodum a variis, usque vel magis, vel minus grauibus, caussis produci possit, ita etiam aliis mox, mox aliis mediis tollitur, quae caussis illis remouendis vere aptae sunt; horum partem auxiliorum varia, quibus potissimum sani homines ad aluum liberam seruandam conferre possunt, diaetetica sunt, quorum corporis motus, apta ciborum delectus, potus, caet. pertinent, quae ipsi medicis auxiliis quandoque praestant, et proinde hic descripta et studiose lectoribus commendata sunt.

p. 202. Sanguinis per vasa arteriosa et venosa circuitus qualis in sano homine sit, quanquam cognitum fuit est atque perspectum, breuem tamen Auctor huius ipsius fluxus adumbrationem exhibuit, et praeterea nonnullas alias animales actiones, velut ciborum in ventriculum iter; caet. ita descripsit, vt ab iis etiam, qui ab arte medica plane alieni sint, facile intelligi queant. Quare omnino non dubitamus, fore, vt quibus dicatus hic libellus est, utilis admodum atque proficiuus esse possit.

XXIX.

Aphorismi de Tartaro Antimoniali, quos —
Praef. Doct. CHRIST. WOLLIN, Med. Reg. &
Med. Prof. Ord. pro Gradu Doctoris ven-
tilandos exhibet IO. HARDTMAN — d. 11
Dec. 1782. Lundae. 4. plagg. 2,

Tartarus antimonialis ex pulueris Algarothi vnc. 4
cum cremoris tartari vnc. 5 in vase vitreo eoque
do paratur (§. III.); laudatur ad lentam et viscidam ma-
teriam, in ventriculo fluctuantem nauseamque mouen-
tem,

tem, emesi eiiciendam (gr. IV. cum sacch. gr. XXX. trit. add. crem. tart. drachm. IV. M. div. in p. aequ. VIII, singulis horis dandas, donec sequatur emesis) ad referandas obstructions, paralyfes tollendas, vt emeticum, praemissis praemittendis datum, praesertim vero hic praestantia vsus antifebrilis cet. in dosi refracti exponitur (§. IV.) sic commendantur: in synocha s. febre continua remittente sublata diathesi phlogistica granum vnum, cum antimonii diaphoretici scrup. IV. miscendum, diuidend. in p. aequ. quatuor, alternis horis sumendas, donec lenis profuat sudor, calidis diluentibus sustinendus (§. V.); in synocha s. febre putrida, praemissis laxantibus lenioribus et diluentibus, grana II cum sacch. albi scrupulo puluerisque nitrosi vncia mixta, diuisa in p. aequ. XVI alternis horis propinandas, simul sumto decocto hordei vitriolico acido acidulato, insequente cort. peruv. vsu (§. VI.); in cynanche maligna dosi refracta vna cum cortice peruiano et gargarismatibus (§. VII.); in pleuritide et peripneumonia, ad restituendam expectorationem suppressam, grana III cum oxynell. scillit. drachm. IV. et aquae menthae vnc. IV. redigenda in mixturam, cuius cochlear vnum alternis, vel, si nauseam moueat, dimidium singulis horis dandum, donec soluatur expectatio (§. VIII.); in rheumatismo acuto, methodo §. V. exhibita, sublata venae sectionibus et salibus cathartici diathesi phlogistica, ad absoluendam sudore promouendo curationem (§. IX.); in ipsa peste, initio vt emeticum, dein dosi refracta, ad normam §. V. iuncto decocto hordei, sale medio adperso, vel, si laudata a Cl. CULLEN cum opio et sale medio combinatio placeat, salis ammoniaci drachmae II, tart. antim. Extr. opii ana granum vnum, mixta diuisaque in p. aequ. IV, singulis horis medicis propinandas, donec eliciatur sudor, vocato simul in auxilium cortice peruiano (§. X.); in variolarum initio tar-

tarus antimonialis vt emeticum, in confluentibus laxantia refrigerantia eodem acuata, v. g. pro adultis tart. antim. gr. I. trit. cum sacch. albi gr. XXX. sal. mirab. Glaub. vnc. I. M. diuis. in p. aequ. viii. singulis horis propinandas, donec soluaturn aluum, quin et in febre confluentium secundaria nil praestantius sit tartaro antimoniali, refracta dosi, sed ita, vt nauseam pariat, interdum vomitum, dato, absoluenti curam cortice peruuiano (§. XI.); in febre scarlatina, praemissa V. l., tart. antim. refracta dosi, scopo laxandi, iuncto sale mirabili (§. XII.); in febre cathartica, post V. S., tart. antim. vt vomitorium, dein refracta dosi, ad eliciendum sudorem (§. XIII.); in dysenteria, gr. II. trit. cum sacch. alb. scrup. II. add. sal. cathart. Angl. vnc. I. M. diuis. in p. aequ. viii. singulis horis dandas, vt bene purgetur aluus (§. XIV.). His expositis camphorata in turbandis paroxysmis febrilibus, tartaro antimoniali palinam eripere, et ipecacuanham eiusdem vices supplere posse, negat Noster (§. XIV. XV), qui eundem, salibus catharticiis iunctum, vires eorum intendere, vt efficacius aluum ducant, ipsumque hoc pacto maiori propinari posse dosi absque vomitu, asserit (§. XVII.), et e dictis concludit, tartarum antimoniale excellentissimum esse medicamentum antifebrile, nunquam iners, semper actiuum, pulcherrimos suos effectus palam monstrans, quando recta propinetur manu (§. XVIII).

XXX.

Tal, om vissa svårigheter och andra omständigheter, som möta vid utöfvandet af Chymien; hållet för Kongl. Vetensk. Akademien, vid Praesidii Nedläggande, den 6 Nov. 1782. af GUST. VON ENGSTRÖM, Stockh. 1782. pl. 1½.

i. e.

Oratio, de quibusdam difficultatibus aliisque
circumstantiis Chemiam exercituro ob-
viis etc. auct. GUST. VON ENGESTROM S. R.
M. Suec. a Consil. Metall.

Quantumcunque copiosis hoc aevo chemia dita-
ta sit detectis, laborare tamen contradictioni-
bus, illam exercituro saepe inter propria alienaque
experimenta obuiis, monet Cel. Auctor et probatio-
nis loco affert exempla. Primum est fluoris, quem
indagarint MARGGRAF et SCHEEL, hic calce pro- p. 2
prioque asseruerit constare acido, assentiente WIEG- p. 3.
LEBIO, ast phosphori acidum esse SAGE, vitrioli-
cum MONNET, ac muriaticum Gallus quidam mutua-
to nomine BOULANGERI cum ABILGAARDIO af-
firmarint; cuius acidum aqua vitum generare ter-
ram siliceam SCHEELIO visum sit, quam contra ob- p. 4.
tentam terram MARGGRAF et ACHARD peculiarem
habuerint, in fluore praëxistentem, SAGE acido
phosphorico fluoris et terra vasis vitrei soluta absor-
bente productam, PRIESTLEY et MONNET e fluore
ipso per acidum vitrioli expulsam, WIEGLEB et
CRELL autem siliceam vasis vitrei acido sub destilla-
tione solutam. Similiter mineram plumbi spatho-
sam albain calce plumbi acidoque salis compositam
contendisse, monet Noster, SAGE, SPIELMAN-
NUM, WOLFFE, ast negasse LABORIE, MONNET,
MACQUER, CADET, BOURDELIN, LAVOISIER, p. 5.
MALOUIN, BAUME, Cll. viroz Neque minus dif- p. 6.
ferre de acido pingui MEYERIANAM ac de aëre fixo
BLACKIANAM sententias, quibus componendis ies- p. 7.
METH manus praebuerit, pergit Cl. Auctor, LAVOI-
SIERUM et PRIESTLEYUM, quod praë caeteris abs- p. 8.
que partium studio exposuerint, laudans et Cl. DE
LA FOLIE obiectiones quasdam, contra aëris fixi

- theoriam proposiras, (qui nempe, cum plumbi lothones 12 calcinatione duobus augeantur, si hoc augmentum aëri fixo tribuendum, 700 pollices cubici aëris, quot nempe duobus lothonibus respondeant, 12 semiunciis plumbi impingi possint, qui admisceeri possint absque insigni voluminis augmento, et cur, cum elasticus dicatur aër fixus, ac ultra 30 grana aëris ad effectum violentum sclopeti pneumatici non requirantur, illi 700 poll. cub. s. 2. semiunciae aëris, e 12 loth. plumbi expulsi, explosionem non efficiant, adhuc magis periculosam? qui, mercurium per se calcinando maiorque aestu reuificando, solius ignis ope figi et iterum volatilifari possit aër?) Porro, ubi propriae indagatiōni locus non detur, quam parum fidendum sit alienis iudiciis, diuersae epistolae Clⁱ DEMESTE in diariis, *Esprit des Journaux et Journal des Sçavans* dictis, diiudicationis exemplo
- p. 12. illustrat Noster, recte confusionem potius inde timens scientiarum, quàm propagationem. Sique saepe vacillet chemia proprie sic dicta, adhuc pluribus laborare non posse non monens alchemiam, in qua perpauca sint extricata, nihili facile censenda, quam-
- p. 13. vis negandum non sit, lapideam philosophorum quaerentes interdum alia detexisse vtilia non minus attentione digna. Quanti et hic occurrant dissensus, fabulis probat Graecis Aegyptiisque signisque hieroglyphicis, quorum haec alchemiae causa detecta putaverit PERNETTY, constellationum descriptionem censuerit DUPUIS, ad iterum penes arcticum polum detectum suum regnum atlanticum requisierit BAILLY,
- p. 15. et ex illis Troiani obsidii Colchicique velleris fabulae non maiori iure in usum alchemiae sint adductae.
- p. 16. Tandem, quam SWABIO tribuere voluerunt recentiores quidam, tubi ferruminatorii ad indaganda mineralia adhibendi inuentionem, CRONSTEDTIO vin-
- p. 17. dicat Cel. Auctor, et veterum detecta saepe pro novis propriisque venditari ab hodierni aevi scriptoribus

bus indicata a Cl. TENNETAR probat, auri argenti-
que, cum salina terendo, calcinatione, quae dudum
iam descripta in KELLNERI officina chymico-metallica p. 18.
curiosa sit reperiunda.

XXXI.

Chirurgical Essays, on the causes and symp-
toms of ruptures; their natural conse-
quences, if neglected; and the various
dangers in applying trusses. With cases
to illustrate the success of an improved
method of treatment and cure. By T. BRAND,
Member of the Corporation of Surgeons
in London, and Surgeon Extraordinary in
Cases of Ruptures to this Majesty's Royal
Hospital at Greenwich. To which are ad-
ded, the Opinions of the late Sir EDWARD
BARRY; and JOHN HUNTER, Esq; Surgeon
Extraordinary to the King, confirming the
peculiar Efficiency of the Elastic Bandages
applied by the Author. — London 1782.
8maj.

Remarks on Mr. BRAND's Chirurgical Essays
on the Causes and Symptoms of Ruptures,
their natural Consequences, if neglected,
and the various Dangers in applying Trus-
ses; with a short but true history of the in-
vention of Mr. BRAND's patent Elastic Trus-
ses: intended to shew how well He is qua-
lified to be the Head of his Profession, and
censure all others as ignorant and presump-
tuous. To which are added, an Attempt
to establish a Criterion to distinguish the

Empiric from the fair Practitioner in Rupture Cases, and Queries to Mr. BRAND on Particulars that are said to constitute Part, if not the Whole of his improved Method of Treatment and Cure. By *T. Sheldrake, Junior, Truss-maker* — London 1782. 8maj.

In priori scripto Cl. BRAND generalia de ortu, diagnosi et prognosi herniarum inguinalium proponit, casusque nonnullos allegat, ubi partim diagnosis falsa damnum induxit, partim neglectus auxiliorum vel iusto tempore instituendae operationis funestum euentum induxit, partim auxilia ab auctore ipso adhibita bonum effectum praestiterunt. Quam vero acrius in eos, qui bracheria conficiunt, iniectus fuerit, quamvis solis fere verbis Cl. ARNAUD et POTT vsus, hoc aegre tulisse fertur aduersarius eius, alterius scripti auctor, in quo primum docet, Cl. BRAND patrem, ex seruitio militari ob herniam dimissum, sibi ipsi bracherium confecisse, cuius forma in conficiendis aliis vsus sit, sibi que coemisse privilegium, quo inuentor bracheriorum elasticorum declaratus sit, hanc vero fraudem postea coram iudicio patefactam ostensumque fuisse, iam ante propemodum triginta annos quendam Cl. BLAKEY hoc inuentum Parisiis retulisse, aliosque idem imitatos esse, idque melius, quam Cl. BRAND; huncque ideo repudiatum, privilegiumque eius subdole acquisitum pronunciatum fuisse. Postmodum per partes libellum Cl. BRAND, mendasque hinc illinc obuias satis acriter perstringit; testimonia allata diiudicat, monetque, Cl. BARRY iam antea mortuum esse, quam privilegium Cl. BRAND in forum delatum fuerit, adeoque non patere, vtrum patri, an filio datum sit hoc testimonium; ac tandem quaestiones admodum

dam acres subiungit, quae illum non ignorantiae tantum et defectus necessariae dexteritatis, sed fordidae etiam avaritiae accusant. Ceterum noui quicquam, quod ad augendam scientiam aliquid conferre possit, in neutro horum libellorum inuenimus.

XXXII.

Kongl. Vetenskaps Akademien Nya Handlingar Tom IV. för 1783. Stockholm, tryckte hos Iohann Georg Lange 1784. 8. p. 330. Tabb. X.

i. e.

Nova Acta Ac. R. Sc. Suecicae Tom. IV. ad ann. 1783.

Trimestre primum.

GUSTAVUS ab ENGSTRÖM lunae corneae redu. p. 3. cendae modum faciliorem docet. Indidit aequas partes lunae corneae et cinerum clauellatorum 6 semuncias cuiusuis materiae retortae, quam balneo arenae immisit, et igne, donec canderet retorta, aucto, deinde sensim imminuto, paucillum phlegmatis reperit in recipiente retortae fundum igne fustum; parietes sale, quod ebullierat, obductos, massam inditam, exterius rubentem, interius filis argenteis refertam, quam aqua calida lotam, spongiosam, splendentem, animaduertit, aqua vero per filtrum missa, particulas argenteas in filtro collegit: omnia, rursus cum cineribus clauellatis igni in crucibulo exposuit, et regulum argenteum obtinuit semuncias $4\frac{1}{2}$ argenti, ex 6 lunae corneae. Ita vero nihil argenti periisse, alio experimento se conuicit, semuncia argenti puri in aqua forti soluta, et sale communi praecipitata, quae luna cornea facta pendit semuncias $1\frac{1}{2}$. (Itaque si pondera lunae corneae et argenti sunt in ratione 11: 1, utique 6 semunciae lunae corneae continent argenti

argenti $4\frac{1}{2}$) Hanc, quam ipse parauerat lunam corneam, etiam reduxit nullo detrimento. In crucibulo etiam aliam lunam corneam reduxit, et hoc modo expertus est, volatilem non esse, ut metuebatur.

- p. 12. II. ANDR. EHRNSTROM describit *praedium regium: Neukloster*, situm in ducatu Megalopolitano.
- p. 33. III. CAR. WILH. SCHEELE pergit explicare, *quid coloret in caeruleo berolinensi*; sed haec, nisi prolixius describendo experimenta, huc non possunt transferri. Suspiciatur materiam hanc colorantem forma aërea exhiberi posse, etsi id ipsi nondum successerit. Alcalicis aut calci iuncta, menstruum efficit, quod calces metallicas soluit, et cum iis triplex sal medium constituit, quod ab acido aëreo non decomponitur. Neque materia haec solutiones metallorum secundum simplices adfinitatis leges decomponit, exceptis, argento in acido nitri soluto, mercurio in eodem acido, et metallis acido aëreo impraegnatis. Cum caeruleum berolinense non soluatur ab acidis, consequens est, ut archior affinitas sit materiae in eo colorantis et ferri, quam acidorum et ferri, nihilominus, hac materia solutioni vitrioli ferri mixta, nulla consequitur praecipitatio, quod quidem difficilius explicatu indicat.
- p. 43. IIII. PETR. G. TELGMANN de *avibus* refert, quae in Vplandiae peninsula quadam *Almare Staek* habitant. Ea occasione varia generatim ad ornithologiam facientia edit. *Falconis palumbarii* cera, nec obscura, nec viridis est, ut in Syst. Nat. dicitur,
- p. 46. sed colore citrino. Describit *Strigem* capite laevi, corpore griseo, maculis pisiformibus albis, iridibus flavis, quam a nullo ornithologorum descriptam reperit. Qui RUDBECKII splendidum opus possident, videant, an sit eius noctua maior, oculorum iridib. croceis.
- p. 47. Faun. Suec. n. 74. *Strix Stridula* non describitur in Fa. Su. nec character eius sufficienter ibi traditur, itaque

que hic descriptionem addit. Edit etiam descriptionem *Sceloporis fuscae*, LINN. BRISS. Tom. V. p. 277. Pl. 23. fig. 1. Describit item *Motacillas*: *Hippolaidem*, *salicariam*, *Schoenobennum*, *Atricapillam*, marem et feminam. Accuratus docet, quomodo differant *Motacilla curruca* et *sylvia*. *Muscicapam grisolam* credit in Fn. Su. relatam esse sub nomine *Motacillae Ficedulae*. Veram *Ficedulam* in Suecia reperiri nescit.

V. CASTEN RÖNNOW *anatomica observatione* p. 55. ostendere conatur, quod os interdum sanis foeteat, non a ventriculo esse, sed ab oesophago. Patet, sermonem non esse de iis, qui polypo narium laborant, aut quibus carniū particulae intra dentes putrescunt. Noster, cum Parisiis capita cadauerum finderet, ad partium internarum structuram melius cognoscendam; seligeret autem sana, dentibus omnibus praedita aetatis 30 aut 40 annorum: contigit ipsi, caput genubus sustinenti, et in larynge remouendo occupato, epiglottidem vèro versùs glottidem inclinanti, ut nasum eius foetor cadauerosus feriret, ea vehementia, ut caput ex manibus dimitteret, licet illud satis recens videretur. In originem foetoris inquirens, ad latus, sub basi et cornubus maioribus ossis hyoidei, in suprema parte oesophagi, rugam circiter digitum longam reperit, duas aut tres lineas latam, plenam ciborum particulis comminutis, quales dentes cauos replere solent, hinc spargebatur ille foetor. Itaque si sanis os foeteat, colligi posse creditur, in simili ruga oesophagi cibos putrescere, qui optime eliciantur, vomitu procurato, qui has partes vehementer concutiat. Visum ipsi est, rugam nasci ab elevatione membranarum oesophagi facta ope musculorum laryngis subiacentium. Sed haec, exempli suo parcens, ulterius prosequi non potuit.

VI. HENRICUS NICANDER, *machinae hydraulicae* p. 59. *Wirzianae thesoria* exhibet. Inuentor ANDR.

WIRZ

WIAZ flanni faber Tigurinus eius ope aquam e fluvio eleauit. Tubus cauus spirae in modum torquetur et circa axem horizontalem spirae plano-rectum voluitur, axis in superficie aquae est. Ita altero extremo haurit tubus aquam, altero extremo in tubum verticalem, qualem antliae habent, sed embolo vacuum, propellit. DAN. BERNOULLIUS ex spirae septem fecit, seu cochleam archimedeam, axe horizontali. Ita immutatam computat noster.

p. 80. VII. OTHO FRID. MÜLLER describit duas plantas microscopicas reperiundas in mari, qua *Selandiam* et *Sconiam* alluit. Nudum oculum effugiant, et non nisi attentius examinatae, inprimis quod motu carent, plantae agnoscuntur. Vtraque ad Conseruas pertinet, et MÜLLERO pulchre imitari videntur partes ornatus muliebris. Prima ipsi est: *C. muliformis* (*Perlenband*) filamentis inarticulatis serie globorum oualium instructis. His globis semina continentur. Altera (*Armband*) *C. armillaris* filamentis articulatis tripartitis, disco rosaceo. Huius articuli, figura, coniunctione, ipsis seminibus quouis articulo contentis, proxime ad taeniam accedunt, sed duritie, vitrea perspicuitate, motus defectu, a verme distinguuntur. Picturae exhibentur.

p. 88. VIII. O. SWARTZ describit nouam Sueciae plantam indigenam. Est illa: *Gentiana pulchella* corollae quinquefida infundibuliformi, tubo elongato, stilo simplici, caule simplicissimo, vix vnciali, vniiflora. Tubi et caulis conditionibus differt a *G. Centaurea*, ad quam alias proxime accedit. Copiosam inter gramina reperit in insula *Aoland* in parochia *Fästrogem* ad littora sinus, quem mare ibi efficit. Figurae exhibentur, nudo oculo spectatae et aliquantulum auctae.

Trimestre secundum.

I. SAMUEL OEDMAN de *historia generis Laro* p. 89.

rum. Eius generis species diuersissime ab auctoribus recensentur, de synonymis multum disputatur. Cuius causam imprimis esse monet, quod pulli, donec adolescunt, plurimum, praecipue quoad colorem, mutantur, ne quidem remigibus et rectricibus exceptis, quorum colorem, aequae ac iridis, alias permanere in auibus PENNANT pronunciat. Character genericus *Lari* Nostro est: Rostrum rectum apice subadunco, mandibula inferiore gibba angulata, cera nulla. Nares lineares antice latiores in medio rostri. Differentias specificas a colore sumi oportet. Est vero Latorum omnium pars inferior alba, dorsum et alae colores habent omnes inter album et nigrum intermedios, igitur et magnitudo consideranda est. Pedum color, cui plurimum tribuit LINNEUS, non, nisi in aue omnino adulta, tutus est; quantum iunior absit a statu perfecto, color pedum minus aut magis saturatus ostendit. Saepius conspiciuntur *Lari*: canus, fuscus et marinus, pedibus colore obscuriore, qui labente tempore in flauum aut rubrum abit. Iam oeconomiam auis in genere describit. Specierum aliae sunt capite concolore, aliae nigro, omnium numerum ad octonarium reducit, enarratis vbique, quae varii auctores habent, quorum vel descriptiones, vel picturae, quomodo ad species pertineant, quas constituit, ostendit; quaedam dubia relinquit.

II. RICANDER continuat theoriā *nutchinas hy*. p. 122. *frusicae Wirzianae*.

III. C. P. THUNBERG describit nouum plantae p. 149. genus, cui nomen *Houtuynias* dedit. Pertinet ad polyandriam polygyniam. Character generis est: Calix 4phyllus, Cor. o. Stamina mixta pistillis. Vnicam nouit speciem, quam a foliis *cordatam* appellat. Satis copiosam reperit in Iaponia, inter metropolin

tropolin Iedo et insulam Dezima, ubi Batauorum mercatores habitant. Japonensibus *Do Ku Dani* vocatur, item Sjunjak.

p. 152. IV. NIC. BJERKANDER *erucam* describit, quae in calis autumnis sati teneras plantulas depascitur, hyeme in terra degit, Maio in chrysalidem abit, ex qua sub Iunii finem exit *Phalaena noctua conspicienda* Faun. Su. p. 314. System. Nat. p. 849. Plurimum plantulae destructae reperiuntur prope lapidum strum aut finium rigores graminibus tectos, forte quod laeva gramine nutriatur, donec secales plantulae progerminant.

p. 154. V. 10. STRÖM Professor et pastor in loco Ege, Norvegiae de *insectis quibusdam marinis: Cancro* *susta* quomodo a *C. Pulice* differat. Maior est quam Locusta, et pro magnitudinis ratione, antennis habet longiores, tenuiores, oculos rotundos, non oblongos, os magis obtusum, chelae in extremo caudae breviores sunt pedibus, qui sub cauda collocantur, cum in *C. Pulice* sint aequae longae aut longiores. *Cancer Pulex Suecis Grundmygla* vocatur, Norvegiis *Marflue*, Danis *Tanglopps*; ad ova edenda creant STRÖMIUS hunc cancerum utriusque pedum, quos sub cauda habet; nam alium cancerum, a duobus quos nominavit, diversum, illos pedes adhibere videtur ad protrudendos cancellos ex squamis ventris, quibus continebantur. Idem vero pedes simul natantur sunt; unde non mirum est, esse utriusque sexui communes. Cancerum Pulicem retia piscatorum destruerent, Noster, multum cum piscatoribus versatus, nunquam audiuit. Adhibent tum retibus picem, lundam et corticis alni decoctum, contra putredinem, quae quidem alibi contra caneros adhiberi refertur. Qua occasione narrat, in Norvegia farinam et hennacea contra insecta defendi vasis ex ligno alni confectis, aut immixtis alni ramis, item erucas brassicam destruerent.

destruentes, alni ramo cum foliis, brassicae impositis, fugari. Iam Onisci scopulorum LINN. sistit descriptionem et picturam. Tandem, quae FABRICIUS in it. Norveg. p. 383. appellauit Phalangii marini duo tentacula, non tentacula aut palpos esse contendit, sed oui ductus.

VI. ADOLPHUS MODEER dissertationi praece- p. 159.
denti quaedam addit. Ipse inter piscatores educatus, nullum audiuit queri de damno, quod Cancer pulex retribus inferat. Alni vero ligno certe non fugari infecta, sibi enim esse fellas ex hoc ligno factas, quas chiliades cimicum habitauerint. Eaedem fellae inductae erant corio russo, igitur ne huius quidem odore arcebantur. Viridia vero alni folia vitant infecta minora, ob humorem viscosum, quo tecta sunt.

Trimestre tertium.

I. P. VARGENTIN exhibet compendium obl. p. 169.
metereologiarum Holmiae annis 1758 — 64 institutum.

II. ERIC. PROSPERIN conatur *elementa Planetarum* p. 178.
ab *Herschelio* detecti eruere.

III. IO. CAR. WILCKE describit nouam *Eudiome*. p. 192.
structuram. Vtitur antliarum specie, quae aërem examinandum fugant: sed sine figuris de inuentis his differi nequit.

IV. HENR. NICANDER pergit in examinanda *ma-* p. 202.
china Wirziana.

V. IO. L. ODHELIUS experimenta edit *de vi Ledi* p. 224.
pulastris contra Lepram, ad quem morbum plurimum faciat sordities et victus deterior.

VI. PETR. IAC. HJELM inquirat, quatenus *terra* p. 227.
calcare ingreditur saccharum. Saccharum aqua forti soluit et ita tractauit, vt solet acidum sacchari quæri; item igne in crucibulo vssit, semper addito acido vitrioli, gypsum obtinuit, itaque terra cal-
Tom. XXVII. Pars II. X carea

earea saccharo inerat; nam nec ab aqua forti, nec a vasis, nec aliunde illam accessisse certum se esse ait. Eius verò terrae tantillum inest, vt ab ea nihil metuendum sit, vel immodice, qua de re queritur, adhibito saccharo; neque terram calcaream comitari acidum sacchari, nisi ope oleosi, quod saccharo inest.

p. 234. VII. RETZIUS de genere *Asteriac*. Excusandum LINNÆUM, quod ab Oceano remotior, siccis exemplaribus, in spiritu vini seruatis, aut picturis vsus, non omnia recte docuerit. RETZIUS in itinere ad Scaniae litus occidentale, multas viuas vidit, ipse non paucas adseruat. Itaque iam tradit, quae ad illarum historiam supplendam et emendandam faciunt, plura forte daturus, cum maiorem specierum numerum collegerit.

p. 244. VIII. C. P. THUNBERG addit quaedam de *Asteriis* imprimis, quas in mari Indico obseruauit. Tum haec animalia, tum alia maiora, etiam mammalia, antequam siccata explicentur, possunt in spiritu vini seruari, quo insecta arcentur. Plura animalia in vno vase spiritu pleno si hoc modo in itinere transferenda sint, conuenit, singula singulis inuolutis linteis tueri, ne concussa se mutuo laedant.

p. 246. IX. Cl. BIERKANDER *laruam*, quae in fructibus *Rubi idaei* reperitur, educauit et in coleopterum abite vidit, quod *Anobium atrum* dicit et describit. Larva non ipso fructu rubi vescitur, etsi illum ablatum sequatur, sed fundi parte, cui fructus insidet.

Trimestre quartum.

p. 249. I. ION. THEOD. FAGRAEUS M. D. de *fermentationis usu in agricultura*. Plantas non nutriri a crassioribus particulis, quibus recipiendis pori ipsarum et ductus nimis angusti sint, sed a materiis in maximam tenuitatem diuisis, quas ex ipso aëre foliorum ope attrahant. Itaque cum organica corpora fermentatione et putrefactione in particulas tenuissimas

mas resoluantur, haec inprimis ad nutriendas plantas requiri. Cui fini quomodo finus adhibendus sit docet, cuius maximus vsus sit, ad nutrimentum plantarum fermentatione et putrefactione euolendum.

II. TORB. BERGMANN de *fontibus salutaribus* Loka.p. 256.

Pauxillum acidi aërei continent, paulo plus aëris hepatici; ferri nihil, nihil acidi vitriolici. Qui effectus edantur ab aqua sola intra corpus adsumpta, non satis constat, quoniam plerumque balneo simul adhibetur. Fricantur, qui balneo vtuntur, limo, qui a sphagno palustri ortus est, et pauxillum vitriolici continet. Subiungitur ingens catalogus morborum, quibus laborantes pauperes huc venerint, et simul indicatur, quot a quouis morbo conualuerint, aut non. Additur etiam loci ichnographia, in illa domus, quam rex eo accedens habitat, item hortus, cuius prima exordia propriis manibus ornarunt Rex, Regina et Principes Regii 1761, 1762.

III. ANDR. RÖERING, adi. Chem. in acad.p.267.

Oboenf. Chemice examinavit calculos bronchiales tussi eiectiones ab hectico, haemoptysi, arthritide et variis aliis morbis laborante. Reperit illos, non arthriticos, calculis renum congeneres, quod initio credi poterat, sed osseae naturae, scilicet terra constare, quae sit calx vnita acido phosphori, item materia aliqua in igne auolante, cuius natura ob exiguam calculorum quantitatem examinari non poterat, odor combustorum idem erat ac ossium. Erant albi, laeues, maximam partem paulo maiores capitulo acus, petiolo instructi, rarius in latera extensi, formati, vt videbatur, in cryptis glandularum bronchialium, aut ex ipsis cellulis pulmonum eiectiones.

IV. D. MELANDERHJELM de *figura externae* su.p.271.
perficiet tormentorum bellicorum maiorum, quam ex eo definit, quod metalli cauum cylindricum tormenti

includentis crassities ea esse debeat, quae vim, quae materia elastica ex puluere accenso nata se expandit, contineat.

p. 280. V. FRIDER. MALLET *paradoxum* quoddam *culi integralis* a Dom. D'ALEMBERT editum, ex constante, quam addi oportet, explicat.

p. 284. VI. NICANDER, theoriae *machinae hydraulicae spiralis* continuationem *tertiam* edit, inprimis variorum serpentium genera inter se comparans.

p. 299. VII. ADAM AFZELIUS phil. adiunct. Upsalae, describit *fungi genus*, cui nomen: *Heluella*. Id multum similitudinis habet cum Phallis et Pezizis, characterem tamen sequenti generico distinguitur: Fungus turbinatus biformis, fructificatio supra pileum sublaeuem sparsa. Nullus enim dubitat, puluerem, quem fungi spargunt, semen esse, cum, illum ferendo, plures fungorum species propagauerit. Tres autem diuisiones facit Heluellarum; Pileo deflexo, plano, verticali. His octo species continentur, et aliquarum varietates. Nullam recepit, quam non ipse possideat neque libros citat, nisi quos in manibus habuit, Schaeferi iconibus fungorum aegre caruit, quaedam imaginibus illustrat, aliorum figurae vix reperiuntur, indicat. Multa tamen hic, ut in aliis fungis, ulteriore disquisitione illustranda proficere,

p. 313. VIII. SAMUEL OEDMANN, Commminister, edit obseruata de *anate hiemali*. Character auis est: rostri fascia rubra, rectricibus duabus intermediis longissimis, speculo alarum nullo, quo ultimo defectu satis distinguitur ab anate acuta, sola cum qua confundi possit, cum non nisi hae duae species anatum rectricibus longioribus instructae sint. Suecis appellantur *Alfogel!* varietates duae sunt praecipuae, *Vinteral* forte errore calami mutatum in *Vinteran* in

p. 317. LINN. Fn. Su. 125. et *Sommaral*. Quae aues ab auctoribus memoratae ad alterutram pertineant, recenset, priorem vero, senem auem esse, alteram iuniorem,

rem, pluribus confirmare nititur. Ovis incubat intra circulum polarem, ingruente hyeme clementius ipsi est clima Sueciae cum vicinis. STELLERUS it. p. 321. Kamtschatkat. p. 89. cantui velut anatis 6 tonos tribuit, quos Noster distinguere non potuit, fatetur tamen, inesse aliquid grati sono, quem avis edit. Post varias modulationes, quas a-a-l — scribere possis, subito sono *aglek* abrumpit. Inde Suecis *Al* appellatur, Groenlandis *Aglek*; In eodem sono Kamtschatenses *Aangitsch* audire sibi visi sunt, illoque nomine vocant. STELLERO cogitanti de mechanismo oesophagi et laryngis, vnde oriatur haec avis vox, non subscribit Noster, qui similem mechanisum in aliis aibus marinis reperit, et has aperturas pertinere credit ad moderandos aquae marinae effectus, quam, dum submerguntur, ingurgitant. Anas hyemalis conchyliis velcitur, quae comminuta in eius ventriculo Noster reperit, in Groenlandia inprimis nutrimentum ipsi praebet *Mytilus discors*.

VIII. ANDR. FALCK, Consector, observavit p. 323. *Eclipsin Lunae* 10. Sept. 1783. *Skaras*.

X. CAR. WILH. SCHEELLE examinat materiam p. 324. *dulcem, oleis expressis et pinguedinibus contentam*. Occasionem in haec inquirendi dedisse ipsi videtur, quod in pharmacopoliis vocatur *emplastrum simplex*, et producit coquendo olea pingua et expressa cum aqua. Itaque coxit partem unam calcis plumbi, vel lithargyrii, in pulverem tenuem redacti, cum duabus partibus olei recentis oliuarum, et una parte aquae, spatula perpetuo mixturam agitando, donec oleum omnem calcem plumbi soluerit, tunc rursus additur pars una aquae, et ebullitio continuatur per minuta unum aut duo, dein remoto abeno ab igne et emplastro refrigerato, decantatur aqua, quae superstat, et hanc dulcedinem continet, haec aqua filtratur, et coquendo inspissatur ad syrupum. Dulcedinem hanc non esse ab acido quodam olei, quod calcis

- plumbi quidpiam soluerit, inde probat, quod, additis alcalicis, aut acido vitrioli, nihil calcis praecipitetur, nisi forte oleum vetustum sit et rancidum; tunc enim paululum calcis continet, id vero, caute addendo acidum vitrioli, facile separatur. Omnino similem dulcedinem eodem modo obtinuit ex oleo amygdalarum, raphani, lini, illo, quod acidorum opus a sapone separatur, butyro, pinguedine suilla. Igitur oleis pinguibus quibuscunque inest dulcedo, quae a
- p. 326. saccharo et melle his rebus differt: 1) non abit in crystallos. 2) Ignem fert, longe fortiorem, antequam destruat, et tunc etiam pars eius, nihil mutata, manente dulcedine, transit in vas recipiens. 3) Non fermentat, 4) miscetur solutionibus spirituosis alcalicis. Haec omnia ex eo nasci credit, quod plus phlogistici insit huic pinguium dulcedini; id colligit inde, quod magna acidi nitri copia opus sit ad eam dephlogisticandam, antequam acidum sacchari appareat, cum vulgare acidum sacchari multo minore copia acidi nitri indigeat.

XXXIII.

IOHANN INGENHOUS *vermischte Schriften physisch-medicinischen Inhalts. Uebersetzt und herausgegeben von NICOLAUS CARL MOLTOR — Zweyte verbesserte, vermehrte Auflage. Mit Kupfertafeln. Erster Band. Wien bey Wappler. 1784, in 8. 1 Alph. 4 Bogen. Zweyter Band. 1 Alph. 12 Bogen.*

i. e.

Opuscula varia argumenti physico-medici, auctore IOANNE INGENHOUS, edita a Cl^o MOLITORE. —

Laudabili opera plurima ab illustri INGENHOUS edita opuscula collegit Cl. editor et notulis subinde

ipade illustravit. Nota enim omnibus doctis viris sunt, quae Illustris Auctor in philosophiae naturalis partibus pluribus praestitit, sed libri, in quibus inventa sua descripsit, sparsi nimis fuerunt, hinc scite ab editore congesti.

Doctrinae de electricitate prima initia, imprimis p. 1. quoad electrophorum. Breuiter exposito systemate FRANKLINI, electrophori theoria traditur, ad hanc theoriam, ceu inconcussam maxime, confirmandam. Oratione publica coram societate Regia Scientiarum Londinensi anno 1778. habita Ill. Auctor electrophori phaenomena ex FRANKLINI systemate electricitatis positivae et negativae explicuit. Haec oratio ex BAKERI instituto habita hic translata legitur.

Num acuti fulminis deriuatores obtusis praestent p. 95. nova tractatione expenditur. Expenditur 1) num aedificia acutis probeque constructis deriuatoribus instructa magis a fulmine secura sint, quam obtusis deriuatoribus instructa, 2) num acutus deriuator fulmine frequentius tangatur, 3) num acutus deriuator frequentius fulmine tangatur, quam ipsum aedificium nullo deriuatore instructum, 4) num obtusus deriuator frequentius a fulmine tangatur, quam aedificium nullo deriuatore instructum. Adseritur ex electricitatis theoria et ex exemplis, acutos fulminis conductores obtusis multum praestare.

Descriptio nouae machinae electricae, quae frangip. 143. non facile patitur, et ad candelae flammam accendendam quouis tempore idonea est. Machinam conficiendi modus tabula aenea prima illustratur.

Descriptio machinae electricae, ad sclopetum aëre p. 164. inflammabili onustum explodendum.

De machinis electricis globorum vitreorum loco exp. 170. discis vitreis planis construendis. Praelectio est in consessu Regiae societatis Scientiarum Londinensis

habita. Vtilitatem talium machinarum usus factus confirmavit.

p.191. *Nova methodus candelam opse lagenae materiae africanae onustae accendendi.*

p.203. *Nova methodus aëris dephlogisticati opse lucem splendidissimam, lucidissimam producendi. Talem lucidum splendorem in aëre dephlogisticato praebent camphora, phosphorus Kunkelii, ferrum, chalybs.*

p.213. *Lampadis ex aëre inflammabili descriptio, usui economico inferuentis. Ab EHRMANNO, V. Cl. iam in peculiari libro descriptum Ill. vir variis additamentis auxit, vsuique magis accommodavit.*

p.235. *Nova aëris inflammabilis species, qui unico momento, sine ullo apparatu praeparatur, et ad explosionem tam aptus est, ut inflammabilis aëris caeterae species omnes, ex praelectione in consensu societatis Regiae Londinensis habita anno 1779. Obtinuerunt Gll. viri AENÉAE et CUTHBERSON, physici Amstelodamenses, inflammabilem aërem ex vitrioli oleo et vini spiritu mixtis. Explosionem ingentem producant aetheris Frobeniani vapores, aëri dephlogisticato admixti, globum ex sclopeto propellentem, isque vapor novum aërem hunc constituit.*

p.249. *Sclopeti aëre explosivo onerandi descriptio, quod brevi tempore plures explosiones patitur.*

p.305. *Nova pulveris pyrii theoria. PRIESTLEYUS omnem theoriam pulveris pyrii in aëris dephlogisticati evolutione, dum hic pulvis accenderetur, posuit, hoc vero Noster plane negat. Necessaria ad pulverem pyrium tantum nitrum et carbones sunt, pulvis pyrius adeo sine sulphure paratus tormentis bellicis grandioribus admodum inferuit, globos quippe magis propellens et fumi tantam copiam haud excitans. Probatur, omnes pulveris pyrii effectus ab aëre inflammabili ex carbonibus, et ab aëre dephlogisticato ex nitro caloris opse a carbonibus induci.*

oriendis inter se mixtis et summam explosionem
producentibus oriri.

Theoria pulueris pyrii ex nitro, tartari sale et p. 335.
sulphure parati, quem explosionum (Knallpulver) vo-
cant. Hic pulvis explosionem maximam inducit, si
in cochleari carbonum calori exponitur. Explican-
tur iterum omnia ex miscela aëris dephlogificati ni-
trofi cum aëre inflammabili sulphuris.

Auri fulminantis theoria. Explicantur et huius p. 340.
phaenomena, antehac tam difficilia explicatu, ex aëre
dephlogificato cum inflammabili aëre mixto.

Transitus ad observationes quasdam est circa oeconomiam naturae in regno vegetabili. Mirum admo-
dum est, plantarum genera varia in aëre omni modo
siccò, in exustis sole petris, laete procreescere et ad-
modum succulenta esse. Lætus hic proventus ali-
ter explicari nequit, nisi statuamus, plantas alimenti
magnam partem ex aëre attrahere, aërem nempe
ipsum, quem digerunt, phlogistonque, quod sibi ad-
similant. Defenditur novis argumentis experimen-
tisque, plantas noctu aërem mephiticum exhalare.

De magnetica vi et magnete artificiali. Magne p. 398.
tem-artificialem Ill. vir ex magnetis pulvere cum ca-
seo in pulvem redacto confecit, naturalem magne-
tem vi sua longe superantem. Increvit vis, si ferri
limatura adiceretur. In animaleconomiam
magnes nullum penitus influxum habere videtur.

De platini vi magnetica et de modo platinum du- p. 416.
tile reddendi, ab Illustriss. Comite de SICKINGEN
invento. Vidit Ill. vir, plurimas platini particulas a
magnete magis minusve attrahi, et veros magnetes
constituere. Caeterae particulae, magneticae vi non
subditae, aut verum aurum, aut arenulas retulerunt.
Liquavit caeterum Ill. vir platinum ignis electrici
ope, ut alia metalla, quod et, ut alia metalla, hoc
modo tractata, verum ignem emisit.

p.433. *Noua methodus spatium ab aëre vacuum produ-
cendi.* Nititur methodus Ill. viri experimento RE-
TANAE, quo constat, carbones viuos, in merca-
rio viuo exstinctos, octuplam paene aëris communis
partem ingurgitare. Antliam pneumaticam confi-
ciendi modum vberius docet iconibus illustratus.

Alteri tomo haec insunt:

*De aëris dephlogificati natura, optima eum ob-
tinenti methodo, de eum inspirandi modo, methodoquo-
illum explorandi abbreviata.* Ipse Ill. vir hunc aë-
rem saepe cum summa *εὐφροσύνῃ* inspirauit, eundemque
aërem, qui XIV. inspirationibus pulmones transie-
rat, praestantiorē adhuc communi aëre inuenit.
Omnes, qui hunc aërem inspirarunt, se summe in-
cundum in thorace sensum, quasi thorax vacuus es-
set, persentire dixerunt. Adhibuit etiam STOL-
LIUS, V. Ill. eundem aërem in asthma diuturno fe-
liciter. Multum etiam hunc aërem valere ad epi-
demias ex exhalationibus atmosphaerae putridae
aliisque oriundas, ad morbos putridos ipsos, admo-
dum probabile est. Opus autem est, vt copiam
magnam talis aëris aegrotantes deuorent. Sufficere
putat Ill. Auctor, si omni die quinque aut sex vasa
aëris 150 pollices cubicos continentia deuorentur.
Augenda etiam dosis est, idemque aër tam diu inspi-
randus, donec, quoad qualitatem, atmosphaerico
par sit. Optimus aër dephlogificatus ex nitro sat
forti igne fuso, et copiosissimus, par paene, ex mer-
curio praecipitato rubro obtinetur. Satis bonus et-
iam is est, qui ex plantis succulentis obtinetur. De-
scribitur vberius methodus aërem dephlogificatum
ex nitro et mercurio praecipitato rubro obtinendi,
quam descriptionem et tabula aenea illustrat. Opti-
ma methodus aërem dephlogificatum inspirandi et-
est, qua hic aër in globoso vase contentus tubuli ope
hoc modo per os inspiratur, vt os lagena ex resina
elastica

elastica facta exacte circumdet. Exactis experimentis constituit dephlogificati aëris eandem partem a sano quater inspirari posse, priusquam aëris atmosphaerici qualitates acquirat. Vita animalium in aëre dephlogificato septies et ultra longius producitur, quam in communi aëre. Hoc experimenta in aui- bus instituta Ill. virum docuere.

Adnexa est operi descriptio methodi abbreviatae p. 97. aërem dephlogificatum explorandi, quae vero ex- cerpi non patitur.

Observationes circa microscopii usum. Materia. p. 120. rum aquosarum guttulae microscopio solari subditae facile funduntur et in aëre dissipantur. Haec omnia non accidunt, si guttulis lamina vitrea tenuissima im- ponitur.

De originibus et natura materiae viridis Priest. p. 127. *lyanae, conseruae fontinalis, nec non tremellae ge- neribus, ut et de aquae in aërem dephlogificatum mu- tatione.* Viderat PRIESTLEYUS, in communi, inpri- mis fontana aqua soli exposita viridem materiam ori- ni, dephlogificati aëris fontem vberimum. Hanc materiem PRIESTLEYUS pro vegetabili habuit, IN- GENHOUSIUS vero copiosissimis experimentis di- dicit, eam in initiis vere animale esse, nempe ex infectis constare primum in aqua separatim fluctuan- tibus, postea vero mucosae cuiusdam materiae ope conglutinatis et tunc magis viridibus. Multum au- tem origines huius materiei accelerantur, si aquae pars plantae ad corruptionem prona, aut adeo ani- malis quaedam particula adiicitur, ita ut vere asseri queat, hanc materiem corruptionis filiam esse, Con- cludit Ill. Auctor, viridem materiem a solis infectis pendere, cum quibus infinita paene tentamina insti- tuit. Haec infecta dephlogificati aëris copiam admo- dum largam largiuntur, quod Cl. FONTANA pri- mum detexit. Cocta aqua meraca talem viridem colorem nunquam dedit, natus vero est, dum mate-
riae

riae ad putredinem pronae in ea macerarentur, sed lente, nec tam copiose. Concluditur inde, veterum de generatione aequivoca doctrinam omnibus argumentis adeo destitutam non esse.

p. 183. Vberius haec materia viridescens quoad varias et singulares suas formas pertractatur. Puncta subinde format nucleum referentia, ex insectorum maiori congerie. Ex his punctis insecta copiose descendunt, conum referentia. Formantur copiosius in aqua mucilaginosas partes plures continente.

Vim insignem materiei viridescens esse ad aerem dephlogisticatum producendum Ill. Auctor in libro: *Experiments upon Vegetables*, probatur. Ipsam autem aquam huius materiei ope in aërem dephlogisticatum mutari Ill. vir nunc docet, aut saltem materiam in aqua contentam. Dedit enim coctae aquae, cui viridis materiae quid iniectum erat, aërem dephlogisticati stupendam quantitatem. Viridis haec materies, ubi in putredinem transiit, aërem dedit fixum et phlogisticatum, post, cessante putredine, perfecte dephlogisticatum.

Hanc vero materiam viridescentem regno vegetabili adscribendam non esse, plura instituta experimenta docent, nec aëris dephlogisticati evolutio probat, hanc materiem vegetabili regno adscribendam esse; plantae enim variae eodem modo tractatae, quo viridis materies, aërem mephiticum, fixum, phlogisticum dederunt. Dephlogisticatus semper evasit aër, si plantae aquae inditae in ea putrescerent.

p. 218. Transitus ab his omnibus ad observationes ad circa naturam et structuram *Conferuae rivularis* et *Tremellae Nostoc* institutas. Observationes cum *Conferua nodosa* institutae sunt. Constat haec *conferua* tubis coloris expertibus et stupendo numero insectorum viridum, supra descriptorum. Hinc origines *conferuarum* a materia viridi *Priestleyana* deri-

deriuntur. — Tremella Nostoc, dum plane ficans in aqua soli exponitur, aëris dephlogificati insignem quantitatem edit. Multum, quoad origines suas, cum conferua riulari similitudinem habet. Chemico examini subditae conferua riularis et tremella Nostoc, eadem perfecte largiuntur.

De aëris marini salubritatis gradu cum aëre insp. 237.
oris-maritimis et terrestri comparato, ex litteris ad Ill.
 quondam PRINGLE anno 1780 datis. Suspiciatus est Ill. PRINGLE ex copiosis phthisicorum in aëre marino curationibus, aquarum magnas collectiones ad animalium sanitatem conservandam eatenus conferre, quatenus aërem depurent. Puriorem omni modo terrestri marinum aërem inuenit, in terrestri aëre purior fuit, qui in arborum vicinia fuerat collectus. Purior generatim aër est frigore durante, phlogificatur admodum aër a calore hybernis mensibus subinde ingruente.

Observationes ulteriores circa regni vegetabilis insp. 281.
regnum animale influxum, ex praelectione in consessu
 societatis Regiae Londinensis anno 1782. habita. Duplici modo plantae in regnum animale agunt, materiam phlogificatam, ceu alimentum suum, resorbendo, et summam copiam aëris dephlogificati exhalando, hinc aëris atmosphaerici salubritatem conservando. Confirmantur plurimis novis experimentis Ill. viri observationes de plantis aërem dephlogificatum in solis calore exhalantibus a Cll. viris PRIESTLEY et CAVALLO negatae.

De differentia celeritatis, qua calor varia metalla p. 349.
penetrat. Calor metalla hac serie penetrat: argentum, cuprum, aurum, stannum, ferrum, chalybem, plumbum.

De metallis flammam concipientibus. In metallis p. 357.
 ferrum et chalybs in aëre dephlogificato flammam facillime concipiunt propagantque. Facile etiam Zincum flammam concipit, cuprum vero, stannum
 et

et plumbum facile flammam non concipiunt, nec in aëre dephlogificato propagant.

p. 391. *Observationes quaedam circa aquae, aëre fixo, acidis variis et aliis substantiis impraegnatae, vim plantarum et solis caloris ope, aërem dephlogificatum producendi.* Experimenta copiosissima recensentur vix in epitomen redigenda, theoriam Clⁱ SENNEBIER, partim confirmantia, partim infirmantia.

IOANNIS VAN BREDA ad INGENHOUSIUM *epistola de differentia eorum, quae in explorationibus communis aëris resultant, ab aquae differentia deriuanda, et de destillata aqua ad hunc finem adhibenda.* Varius semper euentus, subinde admodum a consueto recedens fuit, ob aquam fontanam variam. Varius pariter semper euentus fuit, quod tabulae additae docent aëris, ope pluuiæ et fontanae aquae explorati.

Epistola Clⁱ SENNEBIER ad INGENHOUSIUM. Continet varia Nostri observationes de aëris dephlogificati originibus concernentia, a SENNEBIER probata.

p. 481. *Observationes INGENHOUSII in epistolam precedentem, adiectis observationibus quibusdam viterioribus de virtutibus aquae, aëre fixo impraegnatae.* Concernunt observationes de aquae aëre fixo impraegnatae virtutibus mutationem talis aquae in aërem dephlogificatum, si solis calor accedit.

Tabularum explicatio libro adiecta est. In huius una vivis coloribus elegantissime distincta est, mutationes successivas materiae viridis PRIESTLEYANAE exhibens.

XXXIV.

Mémoire sur l'établissement des écoles de médecine pratique à former dans les principaux hôpitaux civils de la France à l'instar de celle de Vienne ; pour perfectionner l'art de la Médecine-pratique et la faciliter aux jeunes médecins. Par Mr. WÜRTZ, Docteur en Médecine de la Faculté de Strasbourg — à Paris et Strasbourg 1784. in 8. 41 pagg.

i. e.

De scholis medico-practicis in principibus nosocomiis civilibus Galliae ad modum scholarum Vindobonensium instruendis, auctore Cl^o WÜRTZ.

In varias regiones, ut scientiae medicae in iis statum cognosceret, peregrinatus est Cl. Auctor, in hoc libro Gallis itineris sui medici rationem redditurus. Vindobonensem inprimis scholam medicinae practicae talem expertus est, ut parem illi in universo Galliae regno ullam nesciat, inprimis quoad utilitatem, quae in ciues inde redundat.

Quae in itineribus suis, inprimis Vindobonae, didicit anno 1781, cum societate Regia medica Parisina Cl. vir communicavit, eaque, quae in hoc libro de scholis medico-practicis in Gallia instruendis leguntur, dicto anno iam cum dicta societate communicata sunt.

Nosocomia autem civilia plurima licet in permultis Germaniae urbibus instructa sint, in plurimis aut quoad valetudinis aegrorum curam, aut quoad usum ad medicos iuniores in praxeos exercitio confirmandos, varie delinquitur. Ad haec omnia vero in nosocomiis Vindobonensibus Augustissimae quondam Imperatricis, MARIAE THERESIAE, iussu diligenter respicitur.

Hispa-

Hispanicum Nosocomium scholaeque in eo clina a Cl^o viro maxime laudatur. Vt medicinae practicae tyro eo perfectius instruatur, ex infinita aegrorum paene copia ii eliguntur, qui maximam attentionem in medendo requirunt. Primum a STOLLIO viro Ill. aegrorum generalis quoque die cura geritur, eaque peracta transitus ad aegros singulari attentione dignos est. Eligunt in his tyrones sibi, quorum curam sub auspiciis Ill. STOLLII speciatim gerant. Insistitur inprimis in exacta morbi causaeque, quae eum produxit, diagnosi, simulque quae ad salutem aut mortem praesagiendam conferant, diligenter expenduntur, demum medicinae, diæta, caet. morbo maxime accommodata praescribuntur. Omnia, quae aegris accidunt, diligenter in aduersariis notantur, praecepta vero omnia ab Ill. STOLLIO aut probentur, aut reformantur, nullo ad vilius aut maius medicamentorum pretium respectu habito. (hoc inprimis in Ienensi nosocomio clinico, laudabili profecto instituto, taxamus, quod medicamenta vilioris pretii tantum aegris praescribere liceat: licet enim vilioris pretii medicinae efficacia summa saepe denegari nequeat, certum tamen est, complures dari morbos, in quibus nostrates medicinae euporistaeque non sufficiunt: si vero tyroni talium medicinarum praescribendarum facultas in nosocomio non data est, facile haec in consuetudinem transeunt, aegris saepe festam ipsique ex tyrone medico practico vix ferendam).

Aegri, qui morbis diuturnis et sanatu difficilibus laborant, ad quos sanandos cum novis aut incertae efficaciae medicamentis experimenta instituuntur, subinde a tyronibus examinantur, ut et hi sciant, quid medicamentis praestitum fuerit.

Optat Cl. Auctor, ut in hac practica schola et pathologiae theoreticae praelectiones instituuntur, ut plus temporis pathologicis praelectionibus impendatur,

tur, vt theoreticae medicinae professor, dum studio-
sis morborum symptomata, signa, effectus tradit,
omnia sua dicta coram aegrorum lecto ex exemplis
confirmet, vt demum talis schola in Parisino quo-
dam nosocomio instruat.

XXXV.

MOYSII CACCIANIMICI PALGANI de vita EUSTA-
CHII ZANOTTI Commentarius. Bononiae
ex Typographia instituti scientiarum. 1784.
pagg. 38. 8.

Huius libri paucissima exemplaria edita sunt, ne-
que ea vnquam venalia profliterunt. Non igitur
inutile quid facturos nos arbitrati sumus, si
eundem commentariis nostris infereremus; praeser-
tim cum et singulari elegantia conscriptus sit, et
magna doctrinae copia redundet, adeoque dignissi-
mus sit, qui in eruditorum manus veniat.

Doctorum hominum praeconia litteris configura-
re vetus adeo consuetudo est, neque solum vsitata,
verum etiam quotidiana, vt mirum esse debeat quem-
quam reperiri, qui id factum vituperet, ac senten-
tia sua homines ingenio, et maximarum rerum scien-
tia abundantes laudatione spoliet. Ac si qui alios
ornari nolunt, aut essent ipsi litterarum rudes, aut a
laudis cupiditate remotissimi, ferri cominodius pos-
sent, patientius quidem certe. Cum vero hi et in
iisdem studiis versentur, in quibus illi vixerunt, nec
adeo levis sint animi, et lucem splendoremque fu-
gentis, vt gloriam repudient, videant, ne, si quod
volunt, non probauerint, alienae virtutis hostes, et
laudis inuidi, quod est turpissimum, existimentur,
si probauerint, ne, contra quam cupiunt, iaceant,
et minus honestam mortis conditionem ipsi sibi re-
linquant. Nam quod aiunt se Galileo, aut Newto-
no, aut paucis, si forte, aliis laudationes, et monu-
Tom. XXVII. Pars II. Y men-

mentorū elogia fore amplissima decreturos, ceteris non item, ne, si praemia virtutis peruulgentur cum multis, dignitatem amittant; primum id ipsum superbū est, praeter paucissimos illos, neminem putare dignum, quem laudent; deinde non intelligunt, eorum etiam, quibus honorum gradus pares sunt, glorias interdum esse dispares. Itaque nemo est nostrum, qui se Caualerio, aut Gulielmino parem esse dicat, licet eundem in Gymnasio locum occupet, quem illi tenuerunt, ac eosdem fere, quos illi, honorum gradus sit consecutus. Quod si ornamenta reliqua, ut per se clara, et magnifica sint, perinde tamen habentur, atque eorum, qui illa acceperunt, virtus est; quanto id in laudationibus apparet magis? quae alias in alios accommodari possunt, neque eadem in plures conueniunt. Neque enim, si poetam esse dixero laude dignissimum, putandum erit hunc continuo cum Homero aequari, neque, si imperatorem fortissimum fuisse affirmauero, erit metuendum, ne hic statim cum Caesare in virtutis contentionem veniat. Quapropter qui de Eustachio Zannotto scribere ingredior, neque passus sum plus apud me quorundam obtrectatorum, quam vniuersae Ciuitatis vocem valere, et voluntatem, si quis obiiciat, non eum fuisse Zannotum, quem in Mathematicorum Ducibus et Principibus ponas, non contendam; sed qui eos omnes inglorios, ignobilesque dimittat, quibus Principes hi praestiterunt, quantum ipsi praestiterint, sciet numquam: ut ad clariorem horum gloriam pertineat etiam alios laudari. Caeterum nos tantum Zannotto concedimus, quantum neque ambitiosi, neque inuidi tribuere alteri debent. In quo tamen difficile est iis satisfacere, qui omnia ad viuum refecant, nec verba numerant modo, sed tamquam appendunt; nos tamen, quid aequis rerum aestimatoribus videatur, non quid morosi illi probaturi sint, intuebimur, neque vero

timemus, ne, quia perraro grati homines reperiuntur, idcirco ciuibus nostris crimini detur, quod nimium Zanotto grati esse dicantur. Sed de his plura persequi non est opus; ad rem venio.

EUSTACHIUS ZANOTTUS clarissimis aetatis nostrae hominibus non stirpe modo, verum etiam ingenio, industria, rerum gestarum magnitudine coniunctus fuit; quae prope maior cognatio est, quam illa, qua plerique delectantur, generis, et nominis. Patrem Ioannem Petrum poetam longe probatissimum, Patrum Franciscum habuit, robur illud Bononiensis Academiae, cuius per multos annos ab actis fuit. Illius aetas in ea tempora incidit, quibus, si quando alias, omni litterarum genere Bononienses florebant. Neque enim possumus Manfredios, Ghedinos, Beccarios, aliosque bene multos, quorum in hac vrbe magna ingenia, et consilia fuerant, recordari, quin doctrinarum prope, non hominum nomina obuersari nobis videantur. Cum his Zanottus vterque, Ioannes Petrus, et Franciscus, coniunctissime, et sine obrectatione vivebant; quod in tanta maximarum rerum aemulatione, quantam inter eos intercedere oportebat, vt nunc sunt mores, vix fieri potuisse arbitreris; sed qui tum docti et erant Bononiae, et habebantur, fere aequabiliter omnes erant huiusmodi, atque haec laus eximiae innocentiae non ad homines solum, verum etiam ad illa tempora pertinebat. Vix autem dici potest, quam ea consuetudo Eustachio emolumento fuerit. Nihil enim adolescentulus domi audiebat, nisi doctum, et elegans, quodque non ipsum aut scientia augetet, aut exemplo. Instruebatur interea Scientiarum Institutum, et supra, quam dici potest, magnificentia atque opibus crescebat. Marsilius praeclaram susceptionem illam suam perpetua quadam constantia roborabat, neque in tanta re torpere quemquam patiebatur. Senatores pro veteri ipsorum consuetu-

fuetudine in litteras propensi nihil habebant equi-
quius, quam vt Marfilio plane satisfacerent, et egre-
gie inchoatum opus vrgerent. Ipse Pontifex, quam-
quam erat multis, grauissimisque negotiis distentus,
partem tamen aliquam curae, et cogitationis suae in
Institutum deriuabat. Omnino ingens erat tam
praeclari operis gloria, multique certatim, alius alio
copiosius, nouas aedes muneribus exornabant; qui
in Instituto docebant, omni in hominum egetu, et
omni sermone celebrabantur: neque tantus ardor
Bononiensium finibus potuit coërceri; sed ex vrbe
in urbem traductus Italiam, atque adeo Europam
breui occupauit. Quae cum in aliorum adolescen-
tum mentibus inhaerescerent, tum in Eustachii ani-
mo obliterari non poterant. Etenim omnibus Insti-
tuti rebus ipse aderat, aut, si quando abesset, ea
vnus propter doctissimorum hominum familiaritates
omnium maxime audiebat. Itaque alacrem ma-
gnumque animum ad eas attulit artes, quarum co-
gnitione subnixos ad summam dignitatem aduolasse
alios videbat celeritate mirabili; cumque Eustachii
Manfredii spectatae, praeter ceteros, virtutes ef-
sent, ad hunc se applicuit, atque ad huius imagi-
nem se totum confingere prorsus studuit. Sapien-
ter is quidem, qui, cum optimum sibi ad imitan-
dum proposuisset, ab ineunte aetate prouidit, vt, si
etiam superare illum, aut aequare forte non posset,
saltem in deligendo recte sensisse iudicaretur. Cum
vero haud pauci sese in Manfredii disciplinam per
eos annos tradidissent, vix vlli clarius exsplende-
bant, quam Algarottus, Zanottusque. Eminerat
enim in vtroque cum indoles virtutis, tum discendi
ardor plane incredibilis; sed alter ingenii celeritate,
alter iudicandi prudentia magnus habebatur: ille
omnium doctrinarum cupidus nullam fere liberalem
disciplinam non attigit; hic a mathematicis artibus,
in quibus sese puer abdiderat, vix vnquam se abstra-

hi passus est: illius distincti, ornati, festivi sermones laudabantur; huius oratio sobria, adstricta verbis, densa sententiis, nihil ut in ea notari posset diffusus, nihil redundans: denique ut nihil addi Algarotto poterat, nisi inepte, ita nihil huic, nisi temere, detraxisses. Qua praestantia cum esset, annos natus fere viginti consecutus est, ut Manfredio in Astronomia excolenda adiutor daretur. In quo facile ostendit, sapientiae interdum, quam aetatis, cuius esse celeriores, verissimeque dici; non, ut arbores et fruges, sic mentes et ingenia habere ad partus dies certos. Sive enim fiderum motus observaret, siue astronomicum opus generosis adolescentibus explicaret, adolescens ipse, ita utroque in munere praestitit, ut omnibus probaretur, Manfredio in primis, cuius nos iudicium reliquorum testimoniis anteponimus. Atque gravissimis hisce occupationibus laxare se vix poterat, unusque iam tum Astronomi partes sustinere cogeatur. Coeperat enim Manfredius ex reuibus laborare, lapideque in vesica facto gravissimis doloribus excruciabatur, quibus anno millesimo septingentesimo trigesimo nono confectus est. Nemo illum non lacrymis, et moerore est prosecutus, hocque vnum, quod verissime possumus dicere, ingenti, ut in malis, consolatione Bononienses leniuit, quod Manfredii gloriam Zanotti doctrina renouatam non sperabant modo, sed propesibi cernere videbantur. Itaque ea provincia Zanotto commissa est, quam in Instituto Manfredius obtinuerat, eidemque imperatum, ut, quod ille antea fecerat, Astronomiam in Gymnasio explicaret; ac nemo profecto aetate illa erat alius, cui se Astronomia, credo, ipsa committi mallet. Cum vero is intelligeret, quam magnum onus suscepisset, ac quantade se esset expectatio, non modo ut ante collectam famam conseruaret, verum etiam ut spem confirmaret reliqui temporis, curare coepit. At primum

ephemerides illas longe nobilissimas, quibus Manfredius futuros planetarum cursus ad annum millesimum septingentesimum quinquagesimum praeannua-
ciauerat, ad alios duodecim annos Zanottus produxit, neque postmodum in eo labore nunquam, dum vixit, sese exercuit. In his autem libris facile apparuit, quam penitus in eius animo Manfredii praecepta inhaesissent. Nunquam enim ab ea ratione, quam ille in praedictionibus suis agendis tenebat, Zanottus discessit, atque in iisdem fere Astronomorum tabulis institit, nisi si forte vtiliores aliae, magisque ad veritatem accedentes visae fuissent; quamquam nihil minus in eo volebat, quam novus videri, ac recentissimas quasque tabulas laudabat magis, quam sequebatur, neque antea vsurpabat, quam illas maxime emendatas esse, correctasque longo usu didicisset. Laborem hunc alius excepit. Etenim vixdum ad Astronomiam tradendam accessit, cum annumeranda sibi, et describenda sumsit clariora sidera, quae certis infixis sedibus signifer orbis complectitur, vel ut provinciam cognosceret ipse suam, vel ut, quam in observandis sideribus habebat solertiam, eam studio, et exercitatione redderet acrior. Nam certe non ignorabat, quam multi ante se Astronomi descriptiones huiusmodi consecissent, qui etiam longe plura in Zodiaco astra, quam quae Zanottus animaduertit, studiose diligenterque notaverant. Ex quo intelligi potest, quam diligenti simul, et quam magno fuerit animo. Nam qui vel omnium primi in designandis inerrantibus stellis eugilarunt, vel qui aliorum notationibus multa postea addiderunt, feceruntque antiquorum inuenta meliora, sapientes illi quidem, qui ingenti spe gloriae excitabantur, ne qua posset ipsos defatigatio retardare. Zanottus sapientior, cui officium pro gloria fuit, quae in solam propemodum artis suae cognitionem intentus hanc ad vigiliarum suarum fructum duxit esse

esse permagnam. Quamquam non est putandum, Zanotti consilium splendore caruisse. Primum enim id ipsum laudem habeat oportet vel sine laudis expectatione in magnis tamen rebus studium ponere, deinde, quum id ageret, ea Zanottus aperuit, quae nec erant satis nota nostris, et erant cognitione dignissima; velut illud, maximas saepe existere in stellis prope omnibus varietates, quibus sit, ut interdum longe lateque colluceant, interdum lumine imminuantur, ac prope nitescere intermittant. Fuerat enim antea in paucis stellis id animaduersum, neque sere astronomi adduci poterant, ut vel in paucas illas vere inconstantiam cadere arbitrarentur. Adeo enim placebat, eorum siderum, quae inerrantia ipsi dixissent, mutabilitatem plane esse nullam, ut, cum stellas extenuari cernerent, incusare quiduis mallent, quam illas, eiusque rei culpam aut in oculorum fallacias, aut in aërem conferebant, qui modo crassus concretusque, modo tenuis et putus nobis offunditur. Neutrum Zanottus concedebat, hocque urgebat maxime: stellarum commutationes tum fieri, cum metuendum non est, ne aut videndi sensus fallat, aut coeli dissimilitudo fraudem faciat. Fit enim interdum, ut, si ad duas stellas, quarum altera quam proxime alteram sit, rursus telescopio inspicandas te reuoces, alteram sibi mirifice congruere videas, alteram mutata forma a se ipsa dissidentem cernas. Quid hoc autem est insolens adeo vel coeli, vel oculorum ingenium, ut harum stellarum alteri lucem eripiant, et noctem quasi quamdam offundant, alteri non item? Haec autem cum Zanottus proponeret, illud quoque non omittebat, non se eum esse, qui has siderum conuersiones certis terminis circumscriberet, aliorumque industriae malebat confidere, quam suae. Modeste, et considerate ille quidem. Namque, ut mittam, quam magnum fuisset id opus, atque haud sciam, an de Astronomicis

operibus longe maximum, alia etiam non deerant, quae ipsius conatus prohibere poterant. Nondum enim Baillius viam, rationemque docuerat, quae astrorum magnitudines accurate exquisitaeque confecti possent inter se, quaeque ad illorum ordines definiendos pertinebant, erant obscurissima prope omnia, multisque obstructa difficultatibus. Zanottum praeterea, ut qui negotiosam provinciam administrabat, aliud ex alio impediabat. Namque praeter Ephemeridas, quas, ut dixi, labore summo conficiebat, si quando sol, aut luna, aut aliqua earum stellularum, quas vi sua Iupiter complexus contorquet, deficerent, aut Mercurius, Venusque solem traicerent, vel si qui cometa se proderet, ac longissime adueniens intra planetarum orbis sese coniiceret, vel si quid aliud in coelis occurreret observatione dignum, ea prope unus notare cogebatur. Neque enim laborem hunc delegare multis in ea urbe poterat, in qua pauci admodum Astronomiae studio trahuntur, aliis ad quaesuosiora properantibus, aliis ne ad haec quidem. Plerasque ex illis observationibus Zanottus edidit, quas qui legerint, nullum ab eo experientissimi astronomi officium desiderabunt: hoc certe nomine apud Mairanum, Caillium, Messierium, aliosque praestantissimos aetatis nostrae mathematicos in honore fuit; Caillius etiam, cum in Africam iter faceret, ut eas, quae circa Australem polum voluntur, stellas in astronomorum catalogos referret, aliorum quorundam siderum, quae nobis conspicua sunt, motus, et conversiones cum aliis longe clarissimis viris, tum notandas Zanotto commisit, qui pro sua fide et diligentia ex Caillii voluntate susceptum negotium sic gessit, ut opinionem, quae de se erat, aequauerit, et doctissimi illius hominis desiderium expleverit. Sed Zanotto praeter insitam animo industriam ad bene de Astronomia merendum fortuna etiam, cuius magna in utramque partem

tem vis est, adiungebatur: idque tum praesertim apparuit, cum templi D. Petronii Curatores, Alarmano Insulano Senatore amplissimo in primis suadente, celeberrimum gnomonem, quem in ea magnificentissima aede Cassinus construxerat, emendandum Zanotto, reficiendumque crediderunt. Iamdiu enim dolebant homines, praestans illud, ac singulare instrumentum, per quod Cassinus cum alia bene multa, tum solis accessus, discessusque subtiliter definierat, temporis diuturnitate fuisse corruptum, partim cominota lamina, cuius centrum radius Solis traiecit, partim deprauata ea linea, quam, cum meridies est, radius ipse attingit. Hanc certe, quam Cassinus ferreis regulis aliis aliisque deinceps positis consignauerat, marmoreis lapidibus, quo illae magis firmarentur, insertis solo hinc et hinc, infixisque, praetereuntes quotidie homines sic protriverant, ut esset vitiosissima, aliis eiusdem partibus depressis, atque introrsum in pavementum actis, aliis praeter modum assurgentibus, inconditeque curuatis. Labem etiam aliquam, ne omnem eius culpam in homines conferamus, terrae motus fortasse fecerant, quibus identidem Bononiae aedificia nutare, crepitare compages, tabulata concuti visa sunt. Quae cum Manfredius animaduertisset, nihil magis optaverat, quam ut praeclara adeo constructio, quae vitium fecerat, restitueretur. Itaque eos, qui templo praeerant, inuitavit saepe, rogavit, obsecrauit: egregium Cassinianae solertiae monumentum interire ne sinerent, atque ad gnomonem nobilissimum reficiendum, quidquid ipsorum esset, praestarent; se quidem in eam rem, si vellent, diligentiam quam posset maximam collaturum. Haec saepe Manfredius, et cum multis, sed tunc Insulanus in corona non aderat. Itaque cum restituere ille gnomonem non posset, quod reliquum erat, id vnum suscepit, in quo nullum impendium fieret, nisi laboris, ac singularum

larum partium libramenta, erroresque dimensus, quam hi cautionem haberent, diligentissime perscrutatus. Zanottus felicior; perficere enim potuit, ne quid per multa saecula, quantum augurari coniectione possumus, a gnomone cauendum esset. Quare clarissimum illud astronomicae facultatis instrumentum est ab ipso restructum diligentia tanta, ut adhuc Cassino dignum videri possit, ea vero firmitate, quae se a temporis, hominumque iniuriis facilius tueatur. Multa vero, quae obseruasse e re astronomica erat, huius instrumenti ope sunt a Zanotto animaduersa. Neque enim aut poli altitudinem, aut eclipticae obliquitatem, aut anni longitudinem inuestigare praetermisit, neque oblatam sibi illustrandae Astronomiae facultatem ad nihilum recidere passus est. Neque solum vidit, quid esset maxime notatione dignum, quod eius doctrinam commendat, verum etiam in iis, quae perquisiuit, cum clarissimis Astronomis, ac Slopio in primis, consensit, quod facile ostendit, quam diligens spectator coeli siderumque Zanottus fuerit. Quam certe laudem, etsi aliae abessent, nos tamen ipsam per se vel magnam, vel potius maximam, esse putaremus. Nam si qui in coaceruandis publicis, priuatisque tabulis aetates conterunt ipsas, et vel vnius oppidi monumenta diligenter collecta, atque annotata proferunt, in celebritate versantur; quanto in honore eos esse oportet, qui tamquam mundi annales conficiunt, et historiae suae fines coeli regionibus terminant? Quamquam conatus est etiam Zanottus mathematicorum doctrinis aliquid, atque ad eo multum, addere de suo. Namque breuissimos calculos, minimeque artificiosos aperuit, quibus cometarum positus, et conuersiones inuenirentur, quantum in eo simplicitas posset, expertus est: quid certe ad cometarum cursum describendum pertinet, id omne ad trigonometriam, et ad falsas quasdam positiones reuocauit, quo facinore nae ille
 magnam

magnam ab astronomis gratiam iniit. Etenim plerique omnes, cum locum hunc tractant, ut mathematici fere sunt laboriosi, indulgentes sibi longissimos calculos ineunt, nec nisi per exquisitiorem industriam ad id, quod est propositum, accedunt. Mollestiam hanc leuare Zanottus voluit, idque illi in cometis duobus, quorum alter anno millesimo septingentesimo trigesimo nono, alter millesimo septingentesimo quadragesimo octauo prodiit, cessit pulcherissime. Neque vero diffitemur, Zanotti inuentum in cometas alios aegre accommodari potuisse, neque horum inuentorum fortuna communis est recusanda. Cum enim cometae toto coelo vagentur, ac seu dum incitantur, seu dum retardantur, seu dum insistant, innumeras habeant varietates, non est postulandum, ut vna praeceptio sit ad omnium cursus definiendos aptissima. Est tamen aliquid, cum in re difficillima verferis, atque ea, quam nemo vnus vniverse perfecit, astronomorum commodo iterum iterumque prospexisse. Neque alia non exstant, quae eius ingenium, doctrinamque testantur. De forma Terrae, quae nostrae aetatis astronomos maxime sollicitos habuit, sermones conscripsit probabiles, et vero probatos, quos qui legerint, hominis elegantiam mirabuntur. Nam quauis hac super re eodem, quo alii, fere peruenerit, breuius tamen id praestitit, et facilius, ac theorematum quaedam adeo venusta explicauit, ut dicantur Boschouichium in amorem sui rapuisse. Quum vero docet Zanottus, quemadmodum e positionis, quem vocant, angulo forma terrae cognoscatur, ea nimirum tractat, quae plane pro nouis haberi posse crediderim. Quinquam de terrae forma scripserunt adeo multi, ut difficillimum sit tenere aliquid non antea fuisse scriptum; quo fit, ut ea ipsa, quae a Zanotto deprehensa fuisse arbitramur, non facile noua esse affirmemus. Idemque fortasse valet in multis aliis, neque ego vllam in partem

tem disputo. Quis enim praestet, quae sunt ab ipso in usu, ac tractatione micrometrorum observata, et superioris aetatis diligentiam effugisse? praesertim cum constet, esse illa inuentu adeo facilia, ut vel se offerre potuerint non quaerenti. Itaque Zanottus ipse, qua moderatione erat animi, non se illa aiebat proponere, quae ingenium ostenderent, id enim elucet in difficultate, sed quae astronomiae studiosius prodesse possent, quamuis parua, et mediocria essent, et viderentur. Sed vero quae de perspectiva conscripsit, ut nominibus aliis, sic nouitate mirifice commendantur. Omnem enim cum ichnographiam, tum scenographiam, quod a nemine antea factum legimus, vno, breuissimoque praecepto complectuntur. Neque enim quisquam est, qui ignoret, quam multas in partes diducta initio fuerit perspectiua, quamque varias praeceptiones nunquam non haberit. Quas omnes Zanottus cum in vnum theorema contraheret, non tam veterem artem excolere visus est, quam nouam propemodum docere. Quocirca non est mirandum, si Zanotti scripta vixdum edita omnes fere Italorum scholas peruaferint, neque defuerint, qui illa non solum veterum libris anteponebant, qui plerumque exiles sunt, et aridi, et multis obscuritatibus inuoluti, sed vel Taylora ipsi, qui magnus habebatur, eratque in omnium fere manibus. Mechanicam quoque Zanottus attigit, ac de corporum percussionibus pauca quaedam edidit, quam subtilia non dicam, elegantia quidem certe; quo nomine in tanta amplitudine mechanices nunc quidem contemnuntur. Sed est etiam quorundam error tollendus, ne Zanotti studia exponentes gloriam minuamus. Cum enim hic sua theoremata emitteret, illa quaestio, quae tum de viribus viuis erat, eius animum vehementer sollicitabat, quae a Leibnitio primum orta, ab Heluetiis deinde, Germanisque aliis aucta, Gallos passim, Britannosque com-

commouerat, deum ab Italis excepta, et quasi per manus Bononiae tradita Academiam nostram mirabiliter inflammauerat. Neque tantus hic animorum ardor ante consedit, quam Alembertus plane ad veritatem ostendit, Cartesianos a Leibnitianis verbo, non re, dissidere, sicque conuenire posse, vt illi veteris opinionis possessionem retineant, hi iacturam nouae ne faciant. Sed Zanotti aetas in ea tempora incidit, quibus quaestio illa nondum in suspicionem inanitatis venerat; adeo Germanorum praesertim nomen omnium animos, auresque compleuerat. Quare, vt mos tum erat, nemo fere laudis cupidus mathematicus non aliquid de viribus viuus commentabatur, ac si quid occurreret, quod ad corporum impetus, pulsusque aestimandos quoquo modo pertineret, id propter nobilissimae quaestionis coniunctionem praeclarum admodum, atque inagnificum habebatur. Igitur quod Zanottus breuia quaedam theoremata, quaeque ostendere nihil prope negotii erat, editione tamen digna putauerit, temporum culpa est, laus ingenii, quod de iis eleganter, distincteque conscripserit. Ceterum quam ipse fuerit mechanicae facultatis intelligens, alia indicio sunt. Cum enim ad eam huius disciplinae partem, quae in fluminibus arcendis, dirigendis, auertendis tota est, animum deuexa iam aetate appulisset, ingenio perfecit, vt videretur eam a pueritia vsque arripuisse; multi certe ipsum de hydrometricis controuersis longe grauissimis cum Ximeno, Fantono, Lechio, aliisque, quorum pervulgata sunt nomina, in consilium adhibuerunt. Neque vero est, quod putemus, aut in consiliis capiendis intelligentiam, aut in dandis fidelitatem Zanotto defuisse; sed, nescio quomodo, sunt litigiosa in hoc genere ita multa, ac variae adeo, et diuersae, et in omnem partem diffusae hominum disputationes, vt, nisi studia partium ante resederint, multorumque cupiditates deferbuerint, non satis occurrat

currat, quod scribamus. Quare spei fructum rei con-
venit, et euentui referuari, ne aut, quod ambiguum
est, pro certo posuisse, aut destinatam forte Zanotto
laudem festinatione praeripuisse videamur. Sed
commentarios quosdam hydrometricos idem diuul-
gavit, quos si mihi probari dixero, non metuum, ne
aut fides mea desideretur, quasi tempori obsequar,
aut praudentia, quasi veritati non seruiam. In primis
vero quaestionum omnium, quas Rheni causa Bo-
nonienses cum finitimis plurimas, grauissimasque ha-
buerunt, historiam conscripsit, vtque annis ille iden-
tidem agros vastauerit, ac late perdiderit omnia, se-
que in alios atque alios cursus contorserit, et in-
flexerit, docuit, neque minus quid gestum sit, vt ea
calamitas auerteretur, aperuit. Quam narrationem
vtilissimam esse fatebuntur, qui nouerint, quam multa
hydrometrarum praecepta miserrimae Rheni allo-
uiones diu multumque obseruatae pepererint. Est
etiam Bononiensibus, qui nunc viuunt, ante actorum
temporum incommoda cognoscere iucundissimum.
Vix enim quidquam tantam habet oblectationem,
quantam secura praeteriti doloris recordatio. Neque
hydrometria non amplificat, quae idem de aqua-
rum fluxionibus Florentiae edidit. Quamuis enim
fluuios, qua in mare erumpunt, per accliuie ferri
Gulielminus, auctor optimus, tradidisset, rem ta-
men hanc strictius attigerat, quam eius admirabilitas
postulabat. Itaque Zanottus et quam id late pateret
ostendit, et primus omnium docuit, vt aquae ad flu-
minum ostia superficiei deuexitate impellantur, ac
quasi ex alto profluentes alvei accliuitate concepto
impetu superent. Quod quidem nemo ante ipsum
ad rei dignitatem apte explicauerat. Igitur praecla-
rum hoc Zanotti factum probarunt multi, in his
Frisius, quamquam in eo desideret forsitan aliquid,
et leuiter emendet. Sed non tam dolendum Za-
notto fuit, quod cum mathematico tanto, quantus

Frisius est, in paucissimis pugnaverat, quam iure laetandum, quod consenserat in tam multis. Alia quoque exstant, quibus cognosci potest, quam fuerit Zannottus hydrometriae intelligens; sed modum adhibere oportet, ne ultra, quam satis est, minuta quaeque conspectari videamur. In omnibus autem, quae emisit in vulgus, multa industria, et diligentia comparet, multa doctrina, ac lene quoddam, et aequabile, et candidum dicendi genus, quo plus valebat in persuadendo, quam alii calamistris, et lenociniis. Quo minus mirandum est, fuisse ipsum in tam multiplici excellentia suis civibus probatissimum. Quamquam non modo ingenio consecutus est, ut multis carus et iucundus esset, verum etiam moribus. Namque erat in eo auctoritatis, et consilii plurimum, integritas singularis, tanta in Patriam caritas, ut exterarum Ciuitatum magna sibi praemia, si in eas migraret; pollicentium beneficio uti noluerit, tantum in Principem obsequium, quantum in eo esse oportebat, qui iustissimo domino seruire hanc iucundissimam libertatem esse arbitrabatur. Idem in perficiendo, quod sibi commissum esset, incredibili erat cura, nullumque publici Doctoris officium et munus summa cum fide non exsequebatur. Itaque multos adolescentes nunquam, dum vixit, non erudiuit, quodque in solerti, et ingenioso homine perdifficile est, neque iracunde, neque laboriose docebat. In eo etiam apparuit, quam liberali, et ingenuo esset animo, atque in omnibus seruaret modum. Sunt enim, qui prae nimio docendi studio interdum peccent, quosque discipulorum multitudo usque adeo delectet, ut in quadam quasi specula perpetuo mancant, et quacunque adolescentulum vident surgere, illum statim per summam auiditatem appetant, et artificiiis omnibus aucupentur. Ab horum sedulitate tantum Zannottus aberat, quantum ab aliorum negligentia, neque modo fideliter instituebat adolescentes, si quid

se ventitarent, verum etiam non ideo sibi minus placebat, quod interdum, ne quem doceret, aliorum industria impediatur. Neque vero in hoc solum, sed in omni vita curauit maxime, ut perpetua quadam moderatione temperatus et esset, et haberetur: vestigium in eo contumaciae cerneretur nullum, ac, quod magnum rarumque est, ab eius comitate, quem admodum austeritas, sic etiam leuitas omnis aberat. In sententia dicenda ita orationem moderabatur, ut neque superbus, neque obnoxius videretur, neque aut alienae dignitatis obliuisceretur, aut suae. In disputando, quainquam ipse summe lenis erat, non illos tamen vituperabat, qui animose, et fortiter dicunt, modo contumelia absit; haecque eius vox saepe est audita a multis: illos ferendos non esse, qui innocuam dicentis libertatem queruntur se ferre non posse, eamque in alios culpam conferunt, quam ipsi sustinent. Iam veritatis cum esset cupidissimus, eam quacunque ratione infuscare flagitium, obruere autem scelus esse putabat, ac, quamuis amicorum dignitati mirabiliter faueret, eosque laudaret libentissime, cauebat tamen, ne quid in sermones suos per causam irreperet officii, quod videri posset blanditiae, aut gratia deprauatum. Quo magis mirandum est, eundem in assentationis suspicionem nonnunquam incidere potuisse. Sed sic est vulgus; pauca ex veritate, multa ex opinione aestimat. Quodcumque autem rectum est, id ad prauum semper aliquid quodammodo videtur accedere, ac quamuis eius dissimillimum sit, nihilominus ab imperitis iudicibus idem existimatur. Quare ut dicendi ingenuitatem arrogantiam appellant, ita iudicandi modestiam assentationis nomine accusant. Cum vero Zanotii animum multis amicissimum deprehendimus, tum nulla in ceteros malevolentia suffusum nouimus. Igitur ut ipse gloriae seniorum succreuerat, ita ad suam gloriam consurgentes alios laetus adspiciebat, alio-

aliorumque virtutes imitatione dignas esse, non invidia arbitrabatur: omnino morum praecepta a gravissimis Philosophis arripuerat, non disputandi causa, ut magna pars, sed ita vivendi. His igitur rebus fecit, ut multi Principes viri eius consuetudinem, convictumque expeterent, quos si omnes recensere velim, nimius sim; praesertim cum ii plerique sint, quorum si nomina commemorem, aegre mihi ipse temperem a laudando. Quis enim, si modo Ignatium Boncompagnum Cardinalem amplissimum nominaverit, laudibus abstineat? Quamquam huius sapientiam admirari facilius possumus, quam verbis explicare, qui id consecutus est, quod paucissimos omni aetate obtinuisse videmus, ut in maximis provinciae occupationibus idem prodesset litteris cum ingenio, tum auctoritate, eundemque haberent docti homines, a quo laborum suorum et praemia peterent, et exempla. Senatus autem Bononiensis, cuius est iudicium gravissimum, tantum Zanotto tribuit, quantum memoria nostra fere nemini. Namque eundem amplissimis muneribus decoravit, et multa non petenti concessit, quae aliis petentibus denegauerat, ac, ne quod illi in suis ciuibus ornamentum deesset, Instituti Praesidem creavit, eumque tribuit dignitatis gradum, quo, secundum Patres, altior nullus Bononiae est. Cuncta autem Italia, atque adeo Europa quanti eum faceret, inde apparebat, quod e doctis hominibus Bononiam venientibus nemo erat, qui ipsum videre praetermitteret, nemo, qui cum vidisset, non id ad suae peregrinationis vberiores fructus referret. Multis etiam nobilissimis Academiis adiunctus est, quibus erat notissimus, non ex praesenti quidem corporis forma, (quamquam multas provincias hydrometriae praesertim exercendae causa obierat) sed ex imagine ingenii sui, quam purae, minimeque fucatae eloquentiae coloribus expressam in eius scriptis licebat intueri. Quapropter, quod verissime possumus dicere, paucos ille

habuit obrectatores; quamquam magna inuidia magnae gloriae fere comes est, neque unquam inepti derunt, qui cum se velint posse omnia, neque praeterea quidquam esse aut in homine villo, aut in ordine, aliorum ingenium, et virtutem depressam, exstinctamque cupiant. Sed illi certe, quibus Zanottus se probari exoptabat, semper probarunt; sunt vero etiam multi, quibus displicere laus est. Tali modo cum LXXII. annos compleisset, interuenit illi mors, ut seni, maturae; ita bonis omnibus acerba. Natus erat anno millesimo septingentesimo nono V. Kal. Decembres, decessit Idib. Maiis anno millesimo septingentesimo octogesimo secundo. Mortuo honores habiti non vulgares: Namque Bononiensis Academia exsequias funeris profecuta est, decretumque a suis ciuibus, ut eius memoria litteris mandaretur. Eiusdem imago in quamplurimis numismatis, qua argenteis, qua aeneis, impressa est, ut, cuius ingenii monumenta aeterna futura sint, eius vultus effigies ne a posteritate desideretur. Vtinam vero quae ornamenta in Zanottum plurima, et maxima Bononienses congerimus, ea multos nostris adolescentibus ad bene de litteris merendum alliciant et excitent! Hic enim, meo iudicio, est honorum, qui summis viris tribuuntur, fructus vel uberrimus. Neque enim, quod plerique iam dictitant, languet adeo nostrorum iuuenum industria, ut commoueri famae opinione non possint, neque restinctus est apud nos vetus ille ad honestas disciplinas animorum ardor. Illorum haec querela est, qui inani quadam antiquitatis specie commoti fastidire sic praesentia consueuerunt, ut eandem semper fuisse humanae naturae conditionem vix sentiant; quasi vero aut qui ad gloriam modo contendunt, nulli sint, aut optimum quodque non fuerit omni aetate rarissimum, multique veteribus temporibus exstiterint Themistocles, qui ad consequendum splendorem nominis mirabiliter inflammatis alienis trophaeis e somno suscitarentur.

XXXVI.

Noua physico-medica.

Et si remediis non inops sit ars medica, nouorumque medicamentorum vsus caute sit instituentus, ita, vt multis experimentis comprobata laude et applausu digna tantum habeantur; tamen sunt multa hominem infestantia mala adeo rebellia, vt salubria his opposita remedia notatu digna celebrandaque videantur. Ex his est illud, quod iam indicamus. Laudatur nempe a Cl^{mo} SENEBIER contra vlcera inveterata, quae aliis omnibus medicinis resistunt, liquor gastricus recens ex animalibus mactatis depromtus, quo, per pannum filtrato, vulnus répetita vice lauatur, linteumque carptum eodem humectatum vulneri immittitur, donec vlcus consolidetur. Vlcerata colli gargarizando sanantur. Efficacissimus puratur liquor gastricus Aquilarum, quo facile potiundum est hac methodo. Spongiae minutae aquilis deglutendae dantur, quas illae liquore gastrico repletas paullo post euomunt. Notanda haec singularis observatio etiam eapropter nobis videtur, quod, si vsu probatur, noua, eaque magna, animantium, parum alias vtillum, vtilitas in homines sequitur.

De confesso publico Societatis regiae Parisiuae, d. 30 Augusti habito, proxime vberius referemus. Iam vero indicamus praemium accessorium quaestioni de vtilitate vel noxis ex vsu corticis Peruvianum in febribus intermittentibus redundantibus, obtinuisse Cl^{um} ACKERMANN, M. D. Zeulenrodae, atque Physicum Praefect. Burgensis, caet.

ERNESTUS BENJ. GOTTL. HEBENSTREIT, Medicinae Doctor, variis scientiam naturalem concernentibus scriptis clarus, Professor medicinae extra ordinem in hac nostra vniuersitate Lipsica nominatus, hocque munus auspiciatus est oratione *de recentiorum in physiologia meritis*, ad quam inuitauit programme *de aquae naturae aëreae*.

Cl. FRANK, nuper Gottingae Professor Medicinae nominatus, iterum vrbi et academiae huic dixit vale, adiitque *Paviam*, ubi Cl^o TISSOT successit, atque Professor Medicinae factus est.

In locum b. MUZEL, Consilarii intimi, successit Cl. SELLE, atque regius archiater nominatus est.

Cl. REUSS, Medic. Doctor Tubingensis, *Bruchsalium* adiit, Archiatri munere ab episcopo *Spirenfi* Serenissimo ornatus.

Göttingae STROHMEYER, vir Clarissimus, Professoris extraordinarii nomine honoratus est.

Cl. MERREM, vir non solum observationibus variis historiam naturalem spectantibus, sed inchoato etiam nuper opere eximio ornithologico inter eruditos satis celebris, in Academia *Duisburgensi* munus Professoris Physices et Matheseos nuper suscepit.

In locum LOBSTEINII *Argentorati* Cl. THOMAS LAUTH, Medicinae Doctor, Professoris Anatomiae munus accepit.

Ibidem Cl. SPIELMANN, filius magni quondam Chemici, ordinaria Medicinae Practicae Professura ornatus est.

Cl^o L'AUMONIER, post obitum DAVIDIS *), munus protochirurgi in Nosocomio, *Hotel-Dieu* dicto, et Professoris regii Rothomagii demandatum est.

FRIDERICUS HENRICUS LOSCHGE, Medicinae Doctor, Erlangae Professor medicinae extraordinarius atque Professor anatomici Theatri factus est.

IOANNES DAVID BUSCH *Marburgi* Professor Medicinae ordinarius primarius factus est; et Cl. BRANDAU professionem medicinae secundariam nactus est.

Academiae Scientiarum *Lyonensis* et *Vlissingensis* Illem MURRAY, Equitem, et Consil. aulicum, ut et Professore Gottingensem, Socium sibi adoptauerunt.

Socie-

*) vid. comm. nostr. Vol. XXVI. p. 544. et p. 709.

Societas Scientiarum Gottingensis litterarum commercio sibi iunxit Cl^{um} LANDRIANI, Professore Milanensem, et Cl^{um} MEDERER, Professore Medicinae Friburgensem.

Mortui sunt:

d. XXIII. Novbr. 1784. in Silesiae vico *Gnadenfrei* prope oppidum Reichenbach Cl. IO. IAC. RITTER, Medicinae Doctor, annos LXXI natus, de cuius scriptis relatum est in BÖRNERI relationibus de Medicis Germanorum.

d. XXI. Ian. 1785. *Hagae* Comitum Cl. SCHWENKE, M. D. Botanicus doctus, anno aetatis octuagesimo octavo.

Eodem die, *Lubecae* ADAMUS FRIDERICUS VOGEL, Medicinae Doctor solertissimus peritissimusque, trigesimo septimo aetatis anno.

d. IX. Febr. eiusdem anni *Lutetiae* Parisiorum IOANNES BAPT. GUILIELMUS FERRANT, Medicinae Doctor, Professor Chirurgiae Regius, Protochirurgus Nosocomii regii, Academiarum Florentinae, Rothomagensisque, atque Instituti Bononiensis socius, Academiae Parisinae Consiliarius, anno aetatis quinquagesimo.

d. XXIII. April. eiusdem anni IO. PAULUS WERNER, Medicinae Doctor, Consiliarius aulticus et Professor Medicinae ordinarius Fuldens. annos quinquaginta septem natus.

Lipsiae in bibliopolio I. G. Mülleriano prodibunt propediem QUINTI SERENI SAMONICI de Medicina praecepta saluberrima. Textum recensuit, Lectionis varietatem, notas Interpretum selectiores suasque adiecit IOANNES CHRISTIANUS GOTTLIEB ACKERMANN, Medic. Doctor, Phys. Zeulenrodan. et Provinc. Burgenfis, Academiae Naturae curiosorum collega.

XXXVII.

Continuatio indicis librorum physico-medicorum, qui anno 1780 prodierunt.

Cirurgia corregida di GORTER traducida de el latin en espanol aumentada di anotaciones por DON JUAN GALISTEO, en Madrid. 4.

Esperimenti sopra il Ferro crudo, e sopra il Ferro malleabile del C. M. GARBURI, in Padova. 4.

C. W. I. GATTERERI Breviarium Zoologiae. P. I. Mammalia. Gottingae. 8. (vid. c. u. Vol. XXV. p. 290.)

I. G. GEBLER Diff. migrationes celebriorum morborum contagioforum. Gottingae. 4.

** GEMMING observationes practicae de remediis contra sententias cellissimae camerae imperialis. Wezlariae. 4.

GEOFFROY von *Gehörwerkzeugen der Menschen, der Amphibien und der Fische. Nebst eignen Zusätzen.* Leipzig. 8.

GEORGI Diff. de lucis arte oblectamenti caussa instructis. Gottingae. 4.

Experiences et Observations sur différentes especes d'air. Ouvrage traduit de l'anglois de M. PRIESTLEY, p. M. GIBELIN. à Paris. 8.

GIBSONS *Abhandlung von den Krankheiten der Pferde und ihrer Heilung, nebst einer Anweisung über die Behandlung derselben, a. d. E. von I. G. C. Koch.* Göttingen. 8.

I. F. GLASERS *physicalisch ökonomische Abhandlung von den schädlichen Raupen der Obstdäume nebst bewährten Hilfsmitteln solche Raupen von den Obstdäumen abzuhalten und zu vertreiben.* M. K. Leipzig. 8.

EIUSD. *auf Erfahrung gegründete Abhandlung von der tödtlichen Knotenkrankheit unter dem Rindviehe und dem Rothwildpretz.* m. K. Leipzig. 8.

I. G. GLAESERS *Beyträge zur Naturgeschichte und Bergpolizeywissenschaft. m. K. Leipzig. 8.*

WILH. FRIEDR. Freiherrn VON GLEICHEN *auserlesene mikroskopische Entdeckungen bey den Pflanzen, Blumen, Blüten, und Insekten. 5te Ausgabe. Nürnberg. gr. 4. m. K.*

I. I. GLUM *de illa haemoptysi, quam phthisis sequitur. Duisburgae. 4.*

Observationes medicae de Thermis Badensibus, auct.

I. F. GLYCKER. Argentorati. 4.

I. F. GMELIN *Einleitung in die Chemie. Nürnberg. 8.*

EIUSD. *Einleitung in die Mineralogie, ibid. 8.*

Abregé et examen de l'art des accouchements par demandes et par reponses, avec des observations particuliers tirées des meilleurs auteurs, à l'usage de sages-femmes et des eleves en chirurgie, par M. C. GODECHARLE, à Bruxelles. 12.

I. A. E. GOEZE *entomologische Beyträge zu des Ritters Linné zwölften Ausgabe seines Natursystems. 3ten Th. 2ter Band. Leipzig. 8.*

Physique du monde ornée des planches par M. GOUFFIER. à Paris. 4.

Piano du Ritorma per la publica Economia delle Provincie del regno di Napoli e per l'Agricoltura delle due Sicilie, del D. GRIMALDI. Napoli. 8.

FRANZ GRISELINI *Versuch einer politischen und natürlichen Geschichte des Temeswarer Bannats in Briefen an Standespersonen und Gelehrten. Erster Theil. Wien. gr. 4.*

D. G. G. GRUNERI *delectus Dissertationum medicarum Ienenium. Vol. I. Altenburgi. 8. cum fig.*

EIUSD. *Bibliothek der alten Aerzte in Uebersetzungen und Auszügen. Erster Theil. HIPPOCRATES. Leipzig. gr. 8.*

- D. G. G. GRUNERI via et ratio formulas medicas conscribendi. Lugd. 8. vid. etiam STREBEL.
- Lettere odeporiche di A. GUALANDRIS. Venezia, 8. (vid. c. n. V. XXV. p. 136.)
- Dissertation sur les maladies de l'urethre avec des reflexions sur la methode qu'ont employée jusqu'à présent quelques praticiens, par M. GUERIN. à Paris. 12.
- EIUSD. Traité sur les gonorrhées. *ibid.* 12.
- Die Landwirthschaft mit ihren Fehlern und Verbesserungen, herausgegeben von I. HABERKORN VON HABERSFELD. Breslau. 8.*
- HACQUETS *Nachricht von Versteinerungen von Schaalthieren, die sich in ausgebrannten FeuerSpeyenden Bergen finden etc. Herausgegeben von I. S. SCHROETER. Weimar. 8.*
- ANT. DE HAËN praelectiones in H. BOERHAVE institutiones pathologicas recensuit, edidit F. DE WASSERBERG. T. I. et II. Viennae. 8maj.
- EIUSD. *Heilungsmethode in dem praktischen Krankenhause zu Wien. 2ter Band. Aus dessen größern lateinischem Werke von D. E. PLATNER. Leipzig. gr. 8.*
- vom Ludolffschen Barometer; zugleich einige Betrachtungen der Witterung überhaupt, und über die Lage, Gegend und Gesundheit von Holzminden, von I. F. HAESELER. Holzminden. 4.*
- ALB. HALLERI primae lineae Physiologiae. Edit. IV. emendata ab H. A. WRISBERG. Göttingae. 8maj.
- EIUSD. Iconum anatomicarum, fasc. III. vsq. VII. edit. nova, c. icon. fol. maj. *Ibid.*
- EIUSD. *Auserlesne chirurgische Disputationes in einen Auszug gebracht, und mit Anmerkungen versehen von D. F. A. WEIZ. 2ter Th. Leipzig. 8.*
- EIUSD. *Sammlung Akademischer Streitchriften die Geschichte und Heilung der Krankheiten betreffend, in*
einen

einen vollständigen Auszug gebracht, und mit Anmerkungen versehen von Dr. L. CRELL. 3ter Band. Helmstädt. 8.

ALB. HALLERI *Physiologie, oder erster Umriss der Geschäfte des körperlichen Lebens, zu Vorlesungen eingerichtet; nach der neuen Lat. Ausgabe des Hr. Prof. WRISBERG verdeutsch und mit Anmerkungen versehen. Berlin. gr. 8.*

AD. ALBR. HAMBERGERS *kurzer Entwurf seiner Naturlehre, worinnen alles aus dem einzigen Begriffe, daß Kraft nichts anders als Druck sey, erwiesen wird, m. K. Iena. 8.*

Vermium intestinorum hominis historia, diss. Auct. F. HAPF. Lipsiae. 4. (diligens tractatio).

An Answer to the Letter addressed by F. RIOLLAY, to DR. HARDY, on the Hints given concerning the origin of the Goat in his Publication on the Colic of Devon. etc. By I. HARDY M. Dr. Cadell. 8.

Abregé de l'histoire des Voyages contenant ce qu'il y a de plus remarquable, de plus utile et de mieux avéré dans les pays ou les voyageurs ont pénétrés, par M. DE LA HARPE. 21 Vol. Paris. 8.

I. F. HARTMANS *natürliche Luft-Electricität der Atmosphäre, tabellarisch entworfen. Hannover. 8.*

I. A. HEINSIUS *Gründe für und wider die Pockeninoculation. Leipzig. 8.*

I. A. G. HELLBACH. *Diss. inaug. de erysipelate. Erfurt. 4.*

C. A. G. HELLWIG (præf. BEIREIS) *de debilitate corporis humani. Helmst. 4.*

T. G. HERNISEN *Diss. de caussa inebriandi spirituum vinosorum. Duisb. 4.*

- E. HERWIGS *Beschreibung des in der Herrschaft Schmalkalden üblichen Eisenschmelzens und Schmiedens. 2te Auflage. Frankfurt. 8.*
- F. G. HERZOGS *Unterricht vor Hebammen auf dem Lande, mit einer Vorrede von D. W. TRILLERN. Dresden. 8.*
- HEUSINGER Diff. inaug. (praef. GRUNER) de dolum partus spasticorum natura et medela. Ienae. 4.
- Experiments and Observations made with the View of improving the Art of composing and applying calcareous cements and preparing Quick lime. By MR. HIGGINGS. London. 8.
- F. E. HINZ diss. (praef. BEIREIS) de febribus et variolis verminosis. Helmst. 4.
- The history of Epidemics. By HIPPOCRATES. Vid. FARR.
- C. C. E. HIRSCHFELDS *ausführliche Theorie der Gartenkunst. 3ter Theil. Leipzig. gr. 4.*
- G. L. HOCHGESANGS *Nachricht von Verfertigung des Glases, m. K. Gotha. 8.*
- H. C. C. HOELSCHERS *Erfahrungen von der Bienenzucht. Hannover. 8.*
- I. W. HOENERTS *Anweisung zur Anlegung eines Blumengartens. 2ter Th. mit botanischen Berichtigungen. Bremen. 8.*
- F. I. HOFERS *Abhandlung vom Kaffe, worinnen von dessen Ursprunge, Geschichte, Zubereitung, Verfälschung etc. gehandelt wird. Ulm. 8.*
- G. G. HOGELS *Erfahrungen und gemeinnützige Bemerkungen über den Gyps und dessen Gebrauch. Leipzig. 8.*
- Clinical Experiments Histories and Dissections. By F. HOME. Lond. 8.
- Microscopic Observations; or DR. HOOKES wonderful Discoveries by the Microscope illustrated by thirty three Copper Plates, curiously engraved. Lond. Fol.

M. HUBE'S *Landwirth, iter Band, bestehend in 4 Stücken. Warschau. gr. 8.*

EIUSD. *De telluris forma liber singularis. Varsoviae. 8.*

DR. HUNGERBIELER *de Oleo Ricini. Friburgi. 8maj.*

I. HUNTERS *natürliche Geschichte der Zähne und Beschreibung ihrer Krankheiten. Aus dem Englischen. m. K. Leipzig. gr. 8.*

Disquisitio medico-forensis, qua casus et annotationes ad vitam foetus neogoni diiudicandam facientes proponuntur C. F. IAEGER. Vlmæ. 4.

PET. HILD, IAEGER *diff. (Praef. BOEHMER) de Arthritide. Halae. 4.*

Les grands remèdes contre la rage, l'épilepsie, les vertiges, et vapeurs, qui ont atteint à ce mal et autres infirmités. Par M. LE JAYANT. à Paris. 8.

Experiences sur les vegetaux, par M. INGENHOUSSE; traduit de l'Anglois par l'Auteur. à Paris. 8.

A Tour in Ireland: with general Observations on the present state of that kingdom: by JOUNG. London. 4.

A Series of Adventures in the Course of a Voyage up the Red Sea, on the Coast of Arabia and Egypt; and of a Route through the Desarts of Thebais, hitherto unknown to the Europeans Travellers, in the Year 1777. By IRWIN. Illustrated with Maps and Cuts. 4.

I. C. IUENGKEN, *diff. (praef. BOEHMER) de herniis abdominalibus. Halae. 4.*

ARN. IULIAANS *Diff. de resina elastica Caiennensi. Ultrai. 8. (vid, c. n. Vol. XXIV. p. 689.)*

Versuch einer Grundlehre sämtlicher Cameraawissenschaften: von DR. I. H. IUNG, Lautern. 8.

An Account of the Methods pursued in the Treatment of Cancerous and Scirrhus Disorders and other

other Indurations. By. L. C. IUSTAMOND. London. 8. (vid. c. n. Vol. XXV. p. 576.)

1. H. G. V. IUSTI *Abhandlung von Manufacturen und Fabriken. IIte Ausg. verbessert und mit Anmerkungen von I. BECKMAN. II Theile. Berlin. 8.*

L. M. KAPP, (præf. DELIO) *Diss. inaug. observationes et propositiones medico-chirurgicae cum aduerariis nonnullis chymicis. Erlangae. 4.*

W. I. G. KARSTENS *Anfangsgründe der Naturlehr. Halle. 8.*

Die Kunst rohe und calcinirte Potasche zu machen, auf Befehl Sr. allerchristlichsten Majestät durch den General-Verwalter des Pulvers und Salpeters bekannt gemacht. A. d. F. übersetzt von C. F. KAUSLER. Stutgard. 8.

I. C. KERSTENS *Primitiae Florae Holsaticae vid. WIGGERS.*

Thoughts on Amputation Being a Supplement to the Lettres on compound fractures and a comment on DR. BILGUER's Book on this Operation, to which is added a short Essay on the Use of Opium in Mortifications. By THOM. KIRKLAND. London. 8. (vid. c. n. Vol. XXVI. p. 311.)

KLIPSTEINS *mineralogische Briefe. 4tes Stück. Gießen. 8.*

Vollständige Abhandlung von der zuverlässigen Vermehrung der Futterkräuter zu Verbesserung der Landwirthschaft von F. L. KNECHT. Stutgard. 8.

THOM. KNIGGE *de mentha piperitide, Comm. botanico-medica, c. tab. æn. Erlangae. 8.*

I. F. KNIKING *Diss. de Dysenteria, quae a. 1779 grassata est. Duisburgae. 4.*

Lettres sur l'histoire naturelle de l'isle d'Elbe, par C. H. KOESTLIN. Vienne. 8. (vid. c. n. Vol. XXIV. p. 410.)

EIUSD. *fasciculus animaduersionum etc. Stutgard. 4. (vid. c. n. ibid, p. 309.)*

C. H. KOESTLIN *Abhandlung von der Methode die Sauerbrunnen vermittelst der fixen Luft, eben so wirksam, als die natürlichen sind, auf eine wohlfeile Art durch die Kunst nachzumachen.* Stutg. 4.

C. V. KRAFF *anatomische Versuche und Anmerkungen über die eingebildete Erweiterung der Beckenhöle in natürlichen, und angepriesene Durchschneidung des Schambeinknorpels in widernatürlichen Geburten. iter und zter Theil.* Wien. 8. (vid. c. n. dec. III. Suppl. 4. p. 669.)

F. C. KREBS *Diff. de Apoplexia peripneumoniam indicante.* Helmsl. 4.

AXELS VON KRONSTAEDT *Versuch einer Mineralogie; Aufs neue aus dem Schwedischen übersetzt und vermehrt von A. G. WERNER. iten Bandes iter Th.* Leipzig. gr. 8.

Medicinisches Gutachten über eine Frau, so kurz nach einer Schlägerey gestorben, von DR. T. A. G. KRÜGER. Eisenach. 8.

EIUSD. *Anzeige einer hinlänglichen Beschützungs- und Heilungsart gegen die Hornviehseuche.* Ibid. 8.

Oekonomische Encyclopädie oder allgemeines System der Staats- Stadt- Haus- und Landwirthschaft, von DR. I. G. KRÜNITZ. 19. 20. und 21. Th. m. K. Berlin. 8.

Diff. inaug. physiologica, de secretionibus in genere, Auct. FERD. WIL. LAAKMAN. Basiliae. 4.

Nouvelles observations, sur l'effets du Rob, anti-syphilitique, par M. LAFFECTEUR. Paris. 8.

Dictionnaire de physique, par M. DE LAFOND. à Paris. 4 Vol. 8. av. fig.

Traité de Scrophules, vulgairement appellées ecrouelles, ou humeurs froides, p. M. P. LALOUETTE. à Paris. 12.

Untersuchung über die Bewegungskräfte auf Salzwerken von K. C. LANGSDORF. Mannheim. 8.

Differ-

Dissertation contre l'usage des bouillons de viande dans les maladies febriles par M. C. P. DE LAUDUN. à Paris. 8.

Tabellen über die Versteinerungen zum ersten Unterricht entworfen von I. G. LENZ. Iena. 4.

Consultation chimico-medico-legale sur la question: L'approche de certaines personnes nuit-elle à la fermentation des liqueurs? par M. A. LE ROY. à Paris. 8.

N. G. LESKE von dem Drehen der Schafe, und dem diese Krankheit verursachenden Blasenbandwurme. Leipzig. 8. (v. c. n. V. XXIV. p. 291.)

EIUSD. Abhandlungen zur Naturgeschichte, Physik und Oekonomie, aus den philosophischen Transactionen mit Anmerkungen. Ersten Bandes, Erster Theil. Leipzig. 4.

H. P. LEVELING anatomische Erklärung der Original-Figuren von ANDREAS VESAL, samt einer Anwendung der Winslowischen Zergliederungslehre, in sieben Büchern. Ingolstadt. gr. Fol.

EIUSD. Observationes anatomicae rariores de Valvula Eustachii et foramine ovali. Ibid. 8.

Göttingisches Magazin der Wissenschaften und Litteratur, herausgegeben von G. C. LICHTENBERG und G. FORSTER. 1—4. Stück. Göttingen. 8.

CAROLI LINNEI Philosophia Botanica, in qua explicantur Fundamenta botanica cum definitionibus partium, exemplis terminorum, observationibus variorum, adiectis Figuris aeneis. Curante D. I. G. GLEDITSCH. Berolin. 8. editio nova.

Des Ritters C. LINNE' vollständiges Pflanzensystem. 6ter und 7ter Theil. Nürnberg. gr. 8.

LINGUET und TISSOT über das Getreide und Brodt. Aus dem Französischen, nebst Geschichte einer giftigen Art Erbsen vom Uebersetzer. Zürich. 8. (Editor est Cl. HIRZEL, filius.)

I. C. LODER Progr. Anatomica Observatio tumoris scirrhusi in basi cranii aperti, cui adiuncta est brevis

brevis disquisitio de vero olfactus organo. Ie-
nae. 4.

LORRY *von den Krankheiten der Haut.* Leipzig. 8.

Second memoire sur des Mesures barometriques
dans le mines du Harz, p. M. DE LUC. à Lon-
dres. 4.

C. F. LUDWIG, de cinerea cerebri substantia Differ-
tatio. Lipsiae. 4. (vid. c. n. Vol. XXIV. p. 521.)

*Vollständige Anleitung zur Wartung aller in Europa
bekannten Küchengartengewächse, aus dem Engli-
schen übersetzt von F. I. H. LÜDER, mit Kupfern.*
Lübeck. 8.

Experiments and Observations made with a View to
point out the Errors of the receveid Theory of
Electricity; By I. LYON. Dodsley. 4.

P. I. MACQUER *chymisches Wörterbuch, oder all-
gemeine Begriffe der Chymie nach alphabetischer
Ordnung, aus dem Französischen nach der zweiten
Ausgabe übersetzt, von D. I. G. LEONHARDI, iter
und zter Th.* Leipzig. 8. (vid. c. n. Vol. XXV. p. 77.)

M. TERENTIUS VARRO, *von der Landwirthschaft mit
Anmerkungen von I. F. MAYER.* Neue Aufl. Nürn-
berg. 8.

Mémoire sur le rakitis, ou maladie de la colonne
vertébrale; à laquelle les enfans son sujets jusqu'à
la pleine adolescence, avec un examen de ses cau-
ses, etc. en outrel'exposition d'un nouveau moyen
des plus efficaces pour empecher ses progres: par
M. MAGNY. à Paris. 8.

Modern Improvements in the pratice of Physic. By
H. MANNING. London. 8. (vid. c. n. Vol. XXV.
p. 419.)

EIUSD. modern Improvements, in the practice of
Surgery. Ibid. 8. (vid. ibid.)

Recherches physiques sur le feu, par M. MARAT.
à Paris. 8.

Decouvertes sur la lumiere, par M. MARAT. à Lou-
dres. 8.

Mémoire pour servir au traitement de la Dysenterie,
par M. MARET. à Dion. 8.

EIUSD. Mémoire sur les moyens à employer pour
s'opposer aux ravages, de la variole, etc. (vid.
c. n. dec. III. Suppl. 3. p. 563.)

MARIVEZ vid. GOUFFIER.

Flore françoise, ou Description succincte, des toutes
plantes, qui croissent naturellement en France etc.
par M. DE LA MARK. à Paris. 8.

MARTINETS *Katechismus der Natur*. Leipzig. gr. 8.

EIUSD. *Kleiner Katechismus der Natur*. Ibid. 8.

Experiences nouvelle sur les proprietés de l'alcali vo-
latil-fluor JEAN FRÉD MARTINET. à Paris. 8.

Institutiones neurologicae siue de nervis corporis hu-
mani tractatio. Editio secunda. Sectio prior phy-
siologica. Sectio II. anatomica, cum fig. aen.
'auct. ROLLANDO MARTIN. Holmiae. 4.

F. MARTINI *Betrachtungen in der Lehre vom Kopf-
wunden*. Hamburg. 8. (vid. c. n. dec. III. Suppl. 4.
p. 671.)

F. H. W. MARTINI *neuen systematischen Conchylien-
kabinets 4ter Band*. Nach dessen Tode fortge-
setzt von I. H. CHEMNIZ. Nürnberg. gr. 4.

Procedé facile et complet avec la leçon sur la Grappe
et le Probleme sur le tems juste du decuvage des
vins, etc. par M. MAUPIN. à Paris. 8.

EIUSD. Probleme sur le tems juste du decuvage des
vins, avec la solution de ce problem etc. Ibid. 8.

Mémoire sur l'électricité medicale et histoire du trai-
tement de vingt malades traités et la plupart guer-
ris, par M. MAZARD. à Paris. 8.

E. W. L. MEURS *Diff. de differentia passionis hyste-
ricae a morbis convulsivis reliquis*. Duisburgae. 4.

Vues physiologiques sur l'organisation animale et ve-
getale, par M. DE LA METHERIE. à Paris. 12.

Lettre

Lettre de M. MITIE D.M. à l'auteur de la gazette de
santé. à Paris. 8.

I. MOHRENHEIMS *Beobachtungen verschiedner chirurgi-
schen Vorfälle, m. K. Wien. gr. 8. (vid. c. n.
Vol. XXIV. p. 646.)*

I. G. MOLL, *Diss. de apoplexia biliosa. Göttingae. 4.*

*Observations on the Means of Preserving the Health
of Soldiers, and of conducting Military Hospi-
tals. By D. MONRO. II. Vol. London. 8.*

*Observations theoriques et pratiques sur la maladie
epidemique de Montfort-l'Amaury, par M. DE
MONTPLANQUA. à Amsterdam et Paris. 12.*

R. MORTONS *Phthisiologie oder Abhandlung von der
Schwindsucht, aus dem Latein. Helmstädt. 8.*

*Anfangsgründe der theoretischen und praktischen Chy-
mie, nach neuen Entdeckungen in Ordnung gebracht
von den Herrn DE MORVEAU, MARET und DU-
RANDE. - Aus dem Französischen mit Anmerkun-
gen von C. E. WEIGEL. II. und III. Band. Leip-
zig. 8.*

I. I. M. V. MUCHA *Anleitung zur mineralogischen
Kenntniß des Quecksilberbergwerks zu Hydria.
Wien. 8.*

I. MUDGES *Abhandlung von dem catarrhalischen Hu-
sten. Leipzig. 8.*

D. I. L. MÜLLER *D. de fungo articulari cum annexa eius-
dem argumenti observatione. Göttingae. 4.*

I. F. MÜLLER *Diss. inaug. Genitalium sexus sequioris,
ovi, nutritionis foetus atque nexus inter placen-
tam et vterum brevis historia. Ienae. 4.*

*Einleitung in die öconomische und physicalische Bücher-
kunde von M. G. I. MÜLLER. 1ster Band. Leip-
zig. 8.*

AD. MURRAY Diss. descriptio arteriarum corporis humani in tabulas redacta. Vpsaliae. 4.

EIUSD. diss. de spinæ dorsi luxationibus; resp. r. GRILLSON. ibid. 4.

C. L. MURSIMA *Beobachtungen über die Ruhr etc. Berlin. 8.* (vid. c. n. dec. III. Suppl. 4. p. 643.)

Trattato del Idrocele di LORENZO NANNONI. Milano. 8.

E. A. NICOLAI von *Recepten und Curarten etc. Iena. 8.* (vid. c. n. dec. III. Suppl. 3. p. 547.)

EIUSD. Progr. de pulsu duro et molli. Ibid. 4.

C. W. NOSENS *Abhandlung von venerischen Krankheiten. Augsburg. 8.*

C. F. NÜRNBERGERI observationes anatomico-physiologicae super glandulis conglobatis. Wittenbergae. 4.

Notizie per servire alla storia naturale della Dalmazia, raccolte dal PIETRO NUTRIZIO. In Trevige. 4.

H. W. M. OLBER Diss. inaug. de oculi mutationibus internis. Gottingae. 4.

Historia natural de la malagueta è pimienta de Tavasco. Por el Don C. G. ORTEGA. en Madrid. 4.

F. B. OTTLEBEN Diss. de potus ex coffeae seminibus parati noxio effectu. Helmst. 4.

P. S. FALLAS spicilegia zoologica. Fascic. XIV. Berolini. 4maj. (vid. c. n. Vol. XXIV. p. 249.)

Traité de la Chataigne, par M. PARMENTIER. à Bastia et à Paris. 8.

Dizionario portatile di Fisica. Opera del P. PAULIAN. Ed. seconda. Venezia. 8.

PAULIMERS *Unterricht von Podagra und dessen Heilung.* A. d. Franz. Dresden. 8.

PERRETS *Abhandlung vom Stahl, dessen Beschaffenheit, Verarbeitung und Gebrauch.* A. d. Franz. mit einem Kupfer. Dresden. 8.

Histoire de la Chirurgie depuis son origine jusqu'à nos jours par M. PEYRILHE. à Paris. 4.

I. D. PEZOLD *Diff. de reductione Antimonii.* Gottin-
gae. 4.

Conjetture meteorologica de Dr. L. PIGNOTTI. In
Firenze. 12.

HERMENEGILDI PINI de Vonarum metallicarum ex-
coctione. Vol. I.

EIUSD. *Mineralogische Beobachtungen über die Eisen-
grube bey Rio und in andern Gegenden der Insel
Elba. Aus dem Italienischen mit neuern Bemerkun-
gen des H. KÖSTLIN vermehrt, nebst einer Abhand-
lung über die sonderbare Krystallisation des Feld-
spats, herausgegeben von I. F. GMELIN.* Halle. 8.
mit 4 Kupfern. (cf. comm. n. Vol. XXIV. p.
687.)

Fisica moderna racional y experimental. Par Don
AND. PIQUES. en Madrid. 8.

I. I. PLENKS *Lehrsätze der praktischen Wundarznei-
wissenschaft.* 2te Auflage. Wien. gr. 8.

EIUSD. *compendium Institutionum chirurgicarum.*
Edit. 2da emendata. Ibid. 8maj.

EIUSD. *primae lineae anatomes.* Edit. 3a. emenda-
tior. Ibid. 8maj. (edit. I. vid. c. n. Vol. XXII.
p. 34.)

EIUSD. *pharmacia chirurgica.* Edit. 2da. aucta. Ibid.
8maj.

EIUSD. *doctrina de morbis venereis.* Ibid. 8maj.

I. I. PLENKS *Lehre von den venerischen Krankheiten*,
a. d. Lat. von F. WASSERBERG. Ibid. 8.

EIUSD. *Erster Umriss der Zergliederungskunst des
menschlichen Leibes*, a. d. Lat. vom Verfasser. Ibid.
3maj.

G. FLOUCQUETS *Rosarzt, oder Unterricht die Krank-
heiten der Pferde zu erkennen und zu heilen*. Tübin-
gen. 8.

EIUSD. *Unterricht für Wundärzte und Verordnung
wegen der tollen Hunde*. Ibid. Fol.

I. QUARIN *methodus medendarum inflammationum*,
à Paris. 12. (de vera editione vid. comm. n. Vol.
XXI. p. 248.)

RAFFS *Naturgeschichte für Kinder*. 2te Auflage. Göt-
tingen. gr. 8.

BERNH. RAMAZINI *Abhandlung über die Krank-
heiten der Künstler und Handwerker*, von I. CHR. G.
ACKERMAN. Stendal. gr. 8. (vid. c. n. Vol. XXV.
p. 500.)

I. RAZOUX, D. M. Diff. Epistola: de cicuta, stramo-
nio, hyoscyamo, et aconito. Nemausi. 8.

Diff. anatomico-physiologica de actione ventriculi
humani in ingesta, auct. L. RENAUDIN. Argen-
tor. 4.

*Sammlung einiger kleinen größtentheils landwirthschaft-
lichen Aufsätze* von I. H. RESS. Leipzig. gr. 8.

D. A. G. RICHTERS *chirurgische Bibliothek, des fünf-
ten Bandes 4tes Stück*. Göttingen. 8. (vid. c. n.
dec. III. Suppl. 4. p. 704.)

EIUSD. *Observationum Chirurgicarum Fasc. III*.
Ibid. 8.

GEORGE GOTTLÖB RICHTER *Opuscula medica col-
lecta studio I. C. G. ACKERMANNI*. Vol. I. Lipsiae.
4. (vid. c. n. Vol. XXIV. p. 533.)

NICOLAI RIGLER constitutio epidemica annorum
1775. 76. 77. 78. 79. etc. Vratislaviae. 8maj.
(vid. c. n. dec. III. Suppl. 3. p. 508.)

Lettre de M. DE LA ROBERDIERE D. M. — à M.
LE BARON DE SERVIERES sur deux petits ver-
oles avec recidives. à Vienne. 8.

A Treatise on the natural small pox with some Re-
marks and Observations on Inoculation. By CHAR-
LES ROE. London. 8.

1. N. ROHLWES *etwas von der Pferdearzneikunst;
oder woher die mehrsten Krankheiten der Pferde bey
der Cavallerie entstehen, und wie sie zu heilen sind.*
Göttingen. 8.

Observations sur la rage suivies de reflexions critiques
sur les specifics de cette maladie; par M. LE
ROUX. à Dijon. 8.

ROY-vid. LEROY.

W. E. RUDOLPHI Tractatus de sanguinis missione in
febris putridis. Ibid. 4.

10. ANDR. RUEFF, dissertatio, sistens casum puellae
post mensium suppressionem epilepticae et postea
sub fluxu eorum difficili hystericae cum epicrosi.
Tübingae. 4.

M. P. RUHLANDS, *nöthige Kenntnisse für angehende
Hebammenlehrer, Hausmütter, Hebammen etc.*
Vlm. 8.

L'Art d'essayer l'Or et l'Argent par le moyen du
plomb et du bismuth, av. fig. par M. SAGE. à
Paris. 8.

Tableau historique et raisonné des epidemies catar-
rales, vulgairement dites la Grippe; avec l'in-
dication des traitements curatifs et des moyens
propres à s'en servir, par M. SAILLANT. à Paris.
12.

ULR. CHR. SALCHOW *gibt eine kurze doch haltbare Anweisung, wie der Rindviehseuche auf die natürlichste Art abgeholfen werden könne.* Hamb. 8.

IDEM *erläutert und bestätigt mit noch mehrern Beobachtungen seine erfundene untrügliche Durchsichtungs- kur.* Bremen. 8.

D. EDUARD SANDIFORT *Thesaurus dissertationum, cet. Vol. III. Lugd. Bat. 4maj. (vid. c. n. Vol. XXIII. p. 514.)*

EIUSD. *observationes anatomico-pathologicae. Lb. III. Ibid. 4maj. (vid. ib. Vol. XXIV. p. 652.)*

S. D. SANTORINI *septemdecim tabulae, quas nunc primum edit atque explicat aliasque iis addit de structura mammarum et de tunica testis vaginali, MICHAEL GIRARDI. Parmae. I Vol. Fol.*

SAUCEROTTE *Untersuchung vieler Vorurtheile und Mißbräuche, welche die Schwängern, Kindbetherinnen und zartesten Kinder betreffen, nebst dagegen anzuwendenden Hülfsmitteln, aus dem Franz. Es- furt. 8.*

Precis de Physique, par M. SAURY. II. Voll. à Paris. 8.

Corso di Filosofia del Sig. SAURY contenente la Fisica etc. trattato dal Francesco. Venezia. VIII. Voll. 8.

EIUSD. *natürliche Geschichte des Erdbodens, darinnen von der Geschichte der Insekten, Schalthiere etc. gehandelt wird. 2ter Theil. Nürnberg. 8.*

Voyage aux Alpes par M. B. R. DE SAUSSURE. Tom. I. av. fig. à Neuchatel. 4. (vid. c. n. dec. III. Suppl. 3. p. 537.)

DR. SAM. SCHAARSCHMIDTS *Anweisung zu dem Studio medico-chirurgico, welche die Pathologie, Chirurgie*

urgie und Praxis in sich enthält. 3ter Theil, nebst Register. Berlin. 8.

Dr. I. C. SCHAEFFERS *Versuche mit dem beständigen Electricitätsträger, mit vielen Kupfern. Regensburg. gr. 4.*

Chemical Observations and Experiments on Air and Fire. By CHARLES WILLIAM SCHEELE with a prefacious Introduction, by TORBERN BERGMAN; translated from the German by I. R. FORSTER to which are added Notes by R. KIRWAN, with a letter to him from I. PRIESTLEY. London. 8.

Dr. I. C. F. SCHERFFS *Anzeige der Rettungsmittel bey leblosen oder in plötzliche Lebensgefahr Gerathnen u. s. w. Altona. 8. (vid. c. n. dec. III. Suppl. 3. p. 553.)*

SAL. SCHINTZ prolusio, de vtilitate scientiae physicae, in rite et ex omni parte obeundo munere sacro, adiiciuntur annotationes quaedam, de scientia physiognomonica eiusque recto usu. Turici. 4.

Dr. I. CHR. TRAU. SCHLEGEL *neue medizinische Literatur für praktische Aerzte. 1ster Theil. Leipzig. 8.*

Dr. C. C. SCHMIDELS *Vorstellung einiger merkwürdigen Versteinerungen mit kurzen Anmerkungen. 1ster Theil. Stutgard. gr. 8.*

Versuch einer genauen Berichtigung der mittlern Höhe des Barometers für Leipzig und das Verhältniß der Höhe von Wittenberg und Leipzig durch barometrische Rechnungen zu bestimmen, von G. B. SCHMIDLEIN A. Dr. Leipzig. 8.

C. E. SCHMIDT (prael. D. TROMSDORF) *historia febris biliosae cum pleuritide et miliaribus. Erfurt. 4.*

SCNEIDER Progr. de schlide PLINII et xol. STRA-
BONIS. Francofurtii. 4.

Genera plantarum selecta, Auct. CHR. FR. SCHRADER
Halae. 8maj.

F. VON PAULA SCHRANK über die Weise die Na-
turgeschichte zu studieren. Regensburg. 8.

EIUSD. Abhandlung von der Stallfütterung des Rind-
viehes. Burghausen. 4.

Dr. I. CHR. DAN. SCHREBERS Säugthiere in Abbi-
dungen nach der Natur. 4ten Theils 30—32. Heft.
Erlangen. 4.

THEOD. GUIL. SCHRÖBER Progr. de venae sectionis
in phthisi ex vlcere praesertim pulmonali vsu. Got-
tingae. 4.

PHIL. GEORG. SCHRÖDERS neue Sammlung der Bi-
bliothek für die höhere Naturwissenschaft und Che-
mie. 2ten Bandes 2tes Alphabet. Leipzig. 8.

I. S. SCHRÖTERS Journal für die Liebhaber des Stein-
reichs und der Conchyliologie. 6ter Band. m. K.
Weimar. 8.

EIUSD. lithologisches Real- und Verballexicon. 3ter
Theil. Frankfurt a. M. gr. 8.

SCHULZE Diss. inaug. de fistulam lacrymalem sanan-
di methodo. Argentor. 4.

(** SCHULZE) vom Regenbogen Achat. Hamburg. 4
m. 1 K.

I. A. SCOPOLI fundamenta chemiae. Edit. altera. Vin-
dobonae. 8maj.

An Inquiry into the origin of the gout and of safe
mode of remedying it. By I. SCOTT. Lon-
don. 8.

I. G. SEIFERTS Nachricht von Erbauung des fünff
Flachses. Dresden. gr. 8.

108. SEITHERS *gründlicher Unterricht zur fruchtba-
ren Gärtnerey. Augsburg. 8.*

A. A. SENFT Comment. I. de methodo discendi ar-
tem medicam. Wirceburgi. 8.

Lettere del Sig. SESTINI scritte dalla Sicilia e dalla
Turchia a diversi suoi amici in Toscana in Firen-
ze. 12.

Lettres from an English Traveller. M. SHERLOK
translated from the french with Notes. Lon-
don. 4.

J. E. SILBERSCHLAG *Geogenie oder Erklärung der
mosaischen ErderSchaffung nach physisch und mate-
matischen Gründen. 1ster Theil. Berlin. 4.*

Practical Observations on the treatment of Consump-
tions. By S. F. SIMMONS. Lond. 8.

EUUSD. Observation on the cure of the Gonorrhoea.
Ibid. 8.

EUUSD. Anatomy of the Human Body. Vol. I.
Ibid. 8.

Cours de Pathologie et de therapeutique chirurgica-
les, ouvrage posthume de M. SIMON augmenté
par M. HEVIN. à Paris. 8.

Salivation exploded: or a practical Essay on the ve-
neral Disease fully demonstrating the Inefficacy
of Salivation and recommending an approved suc-
cedaneum. By C. SMITH. Surgeon. 8.

Philosophical Inquiries into the Laws of animal life.
Cap. I. II. By HUGH SMITH. London. 4.

Histoire naturelle de la France Meridionale. Par M.
l'Abbé GIRAUD DE SOULAVIE. Tom. I. à Pa-
ris. 8.

Raccolta di Opuscoli Fisico-Medici, Vol. XXI. dal Sig.
Abbate SPALLANZANI. In Firenze. 8.

G. W. SPANGENBERG vid. WRISBERG.

A treatise on the culture of the Pine apple and the management of the hot house, by W. SPECHLY. York. 8.

I. R. SPIELMANN diff. Analecta de Tartaro. Argent. 4.

C. H. SPOHR Diff. inaug. de vomitu bilioso in grvida. Altdorf. 4.

Physicalische Abhandlungen die Bienenzucht betreffend, von I. FR. STEINMETZ. Nürnberg. 8.

MAX. STOLL. Pars III. Rationis medendi in Nosocomio practico Vindobonensi. Viennae. 8maj.

Natuurlyke en naart Leven naauwkeurig geceleerde Afbeeldingen en Beschryvingen der Cicaden en Wauzen in alle vier Waerelds Deelen houishoudende; by een verzameld en beschreeven door CASP. STOLL. Amsterd. 4.

G. C. C. STORR Diff. prodromum methodi animalium sistens (vid. comm. n. dec. III. Suppl. 3. p. 446.)

C. STRAK ad quaestionem, quam de eneruando variolarum miasmate saluberrima Facultas medica Parisina proposuerat, responsum. Francofurti ad M. 4.

I. STRANGES *von den säulenartigen Gebirgen und andern vulcanischen Naturerscheinungen im venetianischen Gebiete, aus dem Italienischen* von F. A. WEBER. Heidelberg. m. K. 8.

STREBEL (praef. GRUNER) de debilitate causa febrilium proxima non habenda. Ienae. 4.

WILH. ERN. STÜVE Diff. inaug. de Haemorrhagia vteri. Gottingae. 4.

Continuation de las memorias instructivas de la agricultura. Por D. M. I. SUAREZ. T. II. en Madrid. 4.

Mémoi-

Mémoires sur les observations météorologiques, faites à Franeker pendant l'année 1779. par M. VAN SWINDEN. Amsterdam 1780.

Lettera sul monte Volture a Sig. D. G. HAMILTON dell DOMENICO TATA. Napoli. 8.

The valetudinarians Bath Guide; or the Means of obtaining long life and Health. By P. THICKNESS. London. 8.

An Essay on the Gonorrhoea, with some observations on the Use of Opium in the Cure of that diseases. By W. THOMAS. Surgeon. 8.

Dissertation sur le charbon malin de la Bourgogne, ou la pustule maligne, par M. THOMASSIN. à Dijon. 8.

Memoire chimique et medicinal sur la nature, les usages, et les effets de l'air et des airs, des alimens et de medicamens, relativement à l'economie animale, par M. THOUVENEL. à Paris. 8. (v. c. n. Vol. XXV. p. 702.)

CAR. P. THUNBERG Diss. de Gardenia. Vpsalae. 4. (vid. c. n. Vol. XXV. p. 637.)

I. G. TIEFOLT Diss. (praef. BOEHMER) de Arthritide. Halae. 4.

Del morbo negro Diss. del Sig. TISSOT. in Venezia. 8. IDEM vid. LINGUET.

EIUSD. Traité de nerfs et de leur maladies. à Lausanne. Tom. I. II. 8.

EIUSD. Gymnastique medicinale et chirurgicale, ou Essai sur l'utilité de mouvement ou des differens exercices du corps et du repos dans la cure de maladies. à Paris. 8.

EIUSD. *sämmtliche zur Arzneykunst gehörige Schriften übersetzt von D. I. C. KERSTEN. Leipzig. 8.*

Erleichterte Kenntniss und Heilung eines gemeinen Trippers, von I. C. TODE. II Theile. Kopenhagen. 8.

The

The Antiquity and Duration of the World. By G. H. TOULMIN. London. 8.

Notizie degli aggrandimenti delle scienze fisiche accadute in Toscana nel corso di anni LX. del secolo XVII. raccolte dal Dr. G. T. TOZZETTI, in III. Tom. Firenze. 4.

Vexatissimum nostra aetate de insitione variolarum, vel admittenda, vel repudianda, argumentum, auct. L. TRALLES. Neapoli. 8.

Recueil d'ouvrages sur l'économie politique et rurale traduits de l'anglois. Par M. DE TRETILLE. à la Haye. 2 Voll. 8.

TROMSDORF Progr. Historia erysipelatis ex terrore vehementiori vulnere plantae pedis accedentis et in gangraenam vergentis. Erfurt. 4.

Practical Husbandry or the Art of Farming with a Certainty of Gain. By Dr. I. TRUSLER. London. 8.

De la transplantation, de la naturalisation et du perfectionnement des végétaux, par M. le Baron de TSCHUDY. Paris et Londres. 8.

Observations rares de médecine, d'économie et de Chirurgie traduits du latin de M. VANDEZWIEL par M. PLANQUE, avec figures. à Paris. 2 Vol. 12.

Briefe über Beobachtungen aus der praktischen Arzneywissenschaft, von C. F. UDEN. Stendal. 8.

Unterricht von den Steinkohlen und ihrem Gebrauche zu allen Arten von Feuern etc. ein Auszug aus dem Werke des Hrn. Dr. VENEL. Dresden. 8.

Delectus Observationum practicarum ex diario clinico depromptarum opera et studio P. R. VICAT. Vitodurum. 8.

Dr. A. F. VOGELS *chirurgische Wahrnehmungen*. 2te Sammlung. Lübek. 8.

L. G. WAGNER Diss. inaug. de salutaribus et noxiis frigoris in corpus humanum effectibus. Gießen. 4.

Medical Tracts by the late JOHN WALL. Collected and republished by MARTIN WALL. London. 8.

Meditationes physico-chemicae de origine mundi, imprimis Geocosmi, auct. T. G. WALLERIO. Holmiae. 8.

EIUSD. De l'origine du Monde et de la Terre en particulier, traduit par M. I. D. B. à Paris. 8.

EIUSD. *phyfische Chemie* übersetzt von MANGOLD. Neue Auflage von WEIGEL. 1ster Th. Leipzig. 8.

Remarks on the Ophthalmy, Pforophthalmy and Purulent Eye, with method of cure. By I. WARE. Dilly. 8.

Physicalische chemische Untersuchungen über die thierische Feuchtigkeiten, von I. A. WEBER. Tübingen. 8.

Medicinae praxeos Systema ex Anatomia Edinburgensae Diss. inaug. praecipue depromptum et secundum naturae ordinem digestum. Curante C. WEBER. II Vol. Dilly. 8.

Dr. G. C. T. WEDEKIND Diss. de Diaphoreticorum usu in febribus acutis. Gottingae. 4.

Vermischte medizinische Schriften von A. M. WEIKARD. Drittes Stück. Frankfurt am Mayn. 8.

Dr. I. F. WEISSENBORN *Anleitung zur Geburtshülfe für die Hebammen des Erfurter Gebiets*. Erfurt. 8.

Die Witterungslehre für den Landmann, von IOH. GEORG WERENBERG. Offenbach. 4.

F. H. WIGGERS Diss. primumitiae Florae Holsaticae. Kielae. 4.

Phyto-

Phytographie economique de la Lorraine ou Recher-
ches botaniques sur les plantes utiles dans les aru,
par M. WILLEMET. à Nancy. 8. (vid. c. n. dec. III,
S. IV. p. 716.)

Some Observations relatives to the Influence of cli-
mate on vegetabl and animal Bodies. By A. WIL-
SON. London. 8.

Dr. I. I. WOLF. Diff. de Vomitoriorum vfu in febris.
Gottingae. 4.

WRISBERG Prog. de signis viui foetus et mortui in
partu difficili rite interpretandis. Gottingae. 4.

EIUSD. diff. de peritonaei diuerticulis, iisque inpri-
mis, quae per vmbilicum et lineam albam contin-
gunt. Gotting. 4.

EIUSD. diff. obseruationum obstetriciarum de partu
clunibus praeuiis peracto decas, resp. G. W. SPAN-
GENBERG. ib. 4.

R. L. WYCHGEL Considerationes medicae de physio-
gnomia hominis. Duisb. 4.

Nuove sperienze idrauliche fatti ni canali e nei fiumi
per verificare le principali leggi e Fenomeni delle
Aque correnti dell' L. XIMENES. Siena. 4.

A Tour in Ireland. By A. YOUNG. London. 4.

Geographische Geschichte der Menschen und der vier-
füßgen Thiere von E. A. W. ZIMMERMAN. Leip-
zig. 8.

I. ZINNII Descriptio anatomica oculi humani iconi-
bus illustrata cum supplementis H. A. WRISBER-
GII. Gottingae. 4maj.

Contenta in hac Parte.

I. Acta regiae societatis medicae Havniensis. Vol. Imum.	P. 195
II. CHRIST. LUDW. MURSIKNA, <i>medicinisch chirurgische Beobachtungen. Zweyte Sammlung</i>	208
III. IOH. DANIEL METZGERS, <i>vermischte medicinische Schriften. I. II. und III. Band</i>	212
IV. ALBRECHTS VON HALLER, <i>Vorlesungen über die gerichtliche Arzneywissenschaft. Erster Band und zweyten Bandes erster Theil</i>	223
V. Der Kinderarzt, von CHRIST. IAC. MELLIN. Zweyte Ausgabe	235
VI. Carmen de medico, ignorata morbi causa male curante	238
VII. IOH. PHIL. BURGGRAVE, <i>auserlesene medicinische Fälle und Gutachten</i>	241
VIII. ROBERT DOSSIE <i>geöffnetes Laboratorium vermehrte Aufl. von I. C. WIEGLEB</i>	247
IX. LEROUX, <i>Beobachtungen über die Blutflüsse der Wüchnerinnen</i>	250
X. (BERNH. CHRIST. FAUST.) <i>Gedanken über die Hebammen etc.</i>	255
XI. MART. LANGE, <i>rudimenta doctrinae de peste</i>	257
XII. CHRIST. FRIEDR. ELSNER, <i>medicinisch gerichtliche Bibliothek, I B. I. St.</i>	260
XIII. <i>Taschenbuch für Freunde der Gesundheit auf das Jahr 1784.</i>	261
XIV. GERHARD VAN SWIETEN, <i>Commentarien über die Boerhavischen Aphorismen, von HEINR. TABOR. Erster Theil</i>	264
XV. IONAS JEITTELES <i>Observata quaedam medica</i>	265
XVI. IAC. CHRIST. FIDLER <i>tractatus de febribus intermittentibus</i>	266
XVII. M. I. MARX <i>Anweisung, wie man Blasterpatienten behandeln soll</i>	267
XVIII. <i>Medicinische Ortsbeschreibung des Srädschens Hoya von I. G. D. ELLISEN</i>	268
XVIII. GEORG FRIED. FUCHS, <i>Versuch einer natürlichen Geschichte des Borax</i>	269
XX. <i>Journal de Medicine. Tome LIX. et LX.</i>	271
XXI. IOH. IAC. KOHLHAAS <i>Anleitung zur Bildung ächter Wundärzte. I. T. I. B. I. 2. St.</i>	282
XXII. <i>Cynosura annue visitandorum per regnum Bohemiae pharmacopoliorum</i>	283
	XXIII.

XXIII. I. HOWARD Observations on the method of curing the hydrocele by means of a seton	p. 283
XXIV. T. BLEULAND de arteriolarum lymphati- carum existentia	284
XXV. JO. PHIL. BECKER, entdecktes Salpetersauer in den animalischen Ausleerungen	285
XXVI. EIUSDEM, Supplemenz zu der Abbandlung vom Salpeter	288
XXVII. PETR. IOS. MACQUER, chymisches Wör- terbuch, zweyte Ausgabe, vermehrt von IOH. GOTTFR. LEONHARDI. 2—6ter Theil	292
XXVIII. Gemeinnützige Aufsätze für Gesunde und Kranke	306
XXVIII. CHRIST. WOLLIN Aphorismi de Tarta- ro antimoniali	308
XXX. GUST. VON ENGESTRÖM Tal om viffa svärigheter som möta vid utöfvandet af Chy- mien	310
XXXI. T. BRANDS, Chirurgical Essays, etc. and Re- marks on Mr. BRANDS chirurgical essays	313
XXXII. Kongl. Vetensk. Acad. Nya Handlingar Tom. IV.	315
XXXIII. IOHANN INGENHOUS vermischte Schrif- ten physisch-medicinischen Inhalts, übersetzt von NIC. CARL. MOLITOR. 2. Auflage	326
XXXIV. Memoire sur l'etablissement des ecoles de medicine pratique etc. par Mr. WÜRTZ	335
XXXV. MOYS. CACC. PALGANI de vita EUSTA- CHII ZANOTTI commentarius	337
XXXVI. Noua physico-medica.	335
XXXVII. Continuatio indicis librorum physico-me- dicorum, qui anno 1785. prodierunt	351